

ТЕМА 1. СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План

- 1.1 Науково-технічна творчість та її результати;
- 1.2 Виникнення, становлення і розвиток поняття інтелектуальної власності;
- 1.3. Об'єкти інтелектуальної власності;
- 1.4. Законодавство України про інтелектуальну власність.

1.1 Науково-технічна творчість та її результати

Ефективність економіки, науково-технічний рівень та соціально-економічний прогрес в будь-якій державі в значній мірі залежить від ефективної творчої (інтелектуальної) діяльності людини.

Творчість – це цілеспрямована пошукова діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, яке вирізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною універсальністю. Творчість притаманна людині, оскільки передбачає творця – суб'єкт творчої діяльності, яким може бути тільки людина. Часто творчість визначають як інтелектуальну. Інтелект у перекладі з латинської означає пізнання, розуміння, розум. Інтелект є здатність до мислення, раціонального пізнання. Тобто, інтелектуальна творчість – це і є розумова діяльність, адже творчості без розумового осмислення бути не може, бо творити здатна тільки людина, наділена розумом. Проте вислів «інтелектуальна творчість» часто зустрічається широкому вжитку. Творчість властива будь-якій діяльності людини, але далеко не будь-яка творчість завершується досягненням певного об'єктивного результату. За кінцевими результатами розрізняється творчість технічна, художня, літературна, наукова, виробнича тощо (ст. 54 Конституції України).

За цілеспрямованістю творчість можна умовно розподілити на два основних види: духовна творчість і науково-технічна творчість.

До першого виду належать результати художньої творчості. Стаття 5 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. дає перелік результатів художньої творчості, на які поширюється авторське право: це твори літератури, мистецтва, науки. Архітектура і мистецтво, містобудування, живопис, фотографічні твори і твори, одержані способами, аналогічними фотографії.

скульптура, графіка, дизайн, картини, твори прикладного мистецтва, науки, літератури – все це результати творчої діяльності людини, які підпадають під поняття духовної творчості і під дію Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Другу величезну групу складають результати науково-технічної творчості, які підпадають під поняття «промислова власність». Науково-технічні досягнення сприяють передусім підвищенню технічного рівня суспільного виробництва, його ефективності, продуктивності тощо. Тому результати науково-технічної творчості користуються особливо великим попитом на ринку науково-технічної продукції. Ця продукція зумовлює науково-технічний прогрес в суспільстві тому має не менш важливе значення, ніж література і мистецтво. Вираз «промислова власність» може здатися не зовсім точним, оскільки поки що мова йде лише про винаходи; основним сектором економіки, який зацікавлений в них, є промисловість. Дійсно, винаходи використовуються, як правило, на промислових підприємствах. Але товарні знаки, знаки обслуговування, комерційні найменування та позначення являють інтерес не лише для промисловості, а й для торгівлі. Незважаючи на недостатню точність, вираз «промислова власність» набув в європейських мовах значення, яке охоплює не тільки винаходи, а й інші згадані об'єкти.

Нарешті *третья група* об'єктів інтелектуальної власності - це *засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товару і послуг.* Це також своєрідний товар, який сприяє збуту іншого товару. У наш час перед виробниками, особливо в країнах із розвинутою економікою, часто постає проблема збуту. Однорідних товарів виробляється так багато, що ринок уже не спроможний усі їх поглинути. Споживач починає у морі однорідних товарів вишукувати той, який вирізняється якістю, зовнішнім оформленням, економічністю та іншими якісними чи естетичними ознаками. Тут споживачеві у пригоді стають спеціальні позначення і найменування, які допомагають йому відрізнити товар одного виробника від однорідного товару іншого виробника. Тому такі позначення у сучасних умовах також є товаром, який на ринку продається і купується. Раціональне і доцільне використання зазначеного товару забезпечує його власникові досить солідні

прибутки. Його можна використовувати багатьма різноманітними способами, але в межах, визначених законом.

Згідно зі ст. 41 Конституції України «кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності».

Відповідно до ст. 54 Конституції України «громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової та технічної творчості, захист інтелектуальної власності. їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності».

Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятком випадків, встановлених законом.

Сучасний грамотний інженер, випускник вузу повинен володіти певними знаннями в області винахідницької діяльності. Відсутність на даний час цих знань у інженера або наукового співробітника приводить до значного зниження ефективності їх праці, а іноді і до втрати пріоритету нашої держави в деяких розробках. Пояснюється не тим, що із значної кількості поданих заявок на винаходи близько половини відхиляються державною патентно-технічною експертизою, що зумовлено недостатньою патентною підготовкою сучасних інженерів і наукових співробітників. Отже назріла необхідність у підвищенні патентних знань, саме це має за мету курс «Патентознавство».

Мета курсу полягає в ознайомленні з загальними питаннями винахідницької, патентної і раціоналізаторської діяльності, основами законодавства України з питань інтелектуальної власності та охорони прав на винаходи.

Завдання курсу – дати майбутньому спеціалісту знання, які необхідні для того, щоб:

- орієнтуватися в патентній інформації;
- вміти правильно оформити заявку на винахід;
- грамотно аналізувати новизну і перспективність технічного рішення з метою визначення їх охороно-здатності і патентної чистоти по іншим країнам.

1.2. Виникнення, становлення і розвиток поняття інтелектуальної власності

Виникнення терміна «*інтелектуальна власність*» приходить на кінець XVII ст. Він уперше з'явився у французькому законодавстві на ґрунті теорії природного права, яке одержало свій найбільш послідовний розвиток саме в працях французьких філософів-просвітителів (Вольтер, Дідро, Гольбах, Гельвецій, Руссо). Відповідно до цієї теорії право творця будь-якого творчої результату (чи то літературного твору, чи винаходу) є його невід'ємним природним правом, що виникає із самої сутності творчої діяльності та «існує незалежно від визнання цього права державною владою».

14 липня 1967 р. була створена Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), яка з грудня 1976 р. набула статусу спеціалізованої установи Організації Об'єднаних Націй. Але фактичне започаткування цієї організації слід віднести на кінець XIX ст., коли 20 березня 1883 р. було укладено Паризьку конвенцію про охорону промислової власності. Пізніше, а саме в 1886 р., було прийнято Бернську конвенцію про охорону літературних і художніх творів. Обидві конвенції передбачали створення секретаріату, який називався «Міжнародне бюро». У 1893 р. ці секретаріати були об'єднані в один, який діяв під різними назвами.

Всесвітня організація інтелектуальної власності у поняття інтелектуальної власності включає:

1. промислову власність, що головним чином охоплює винаходи, товарні знаки і промислові зразки;
2. авторське право, яке стосується літературних, музичних, художніх, фотографічних і аудіовізуальних творів.

Нині поняття інтелектуальної власності включає значно більше результатів інтелектуальної діяльності.

Об'єкти інтелектуальної власності можна поділити на три основні групи:

перша - це результати наукової, літературної і художньої творчості, які охороняються авторським правом і суміжними правами;

друга результати науково-технічної творчості, що охороняються патентними правом або, точніше сказати, правом промислової власності;

• третю групу складають засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, які прирівняні до результатів інтелектуальної діяльності.

Інтелектуальна власність це результати творчої діяльності, об'єктом якої є не матеріальні носії, в яких реалізовані результати творчості, а саме ті ідеї, думки, міркування, образи, символи тощо, які реалізуються чи втілюються у певних матеріальних носіях.

Це специфічна особливість інтелектуальної власності – її об'єктами є не матеріальні речі, а саме безтілесні ідеї тощо. Проте не будь-які ідеї, а лише такі, що можуть бути втілені в матеріальних носіях, тобто їх автори повідомляють, як ту чи іншу ідею можна втілити і використані, або вона вже втілена в науковому, літературному чи художньому творі. Це одна із ознак інтелектуальної власності, яка відрізняє її від звичайної власності. Ті ідеї, що містять результати науково-технічної творчості і претендують на визнання об'єктом промислової власності, мають бути кваліфіковані як такі уповноваженими на це державними органами. Яким би він не був – він є об'єктом власності його творця. Наприклад, автор розробив якусь технічну пропозицію, спрямовану на удосконалення певного технологічного процесу, і подав її до Державного департаменту інтелектуальної власності як винахід. У результаті науково-технічної експертизи цю пропозицію винаходом не визнано. Проте вона не перестала бути об'єктом власності її творця.

1.3. Об'єкти інтелектуальної власності

Стаття 420 Цивільного Кодексу «Об'єкти права інтелектуальної власності» проголошує; «До об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать:

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;

- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці».

Суттєвим є включення до переліку об'єктів інтелектуальної власності наукового відкриття.

Наукове відкриття як явище чисто наукове є свідченням високого *рівня* науково-дослідної діяльності в суспільстві, високого рівня науки в цілому. Наукове відкриття є найвищим досягненням будь-якої науки.

«Науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання».

Автор наукового відкриття має право надавати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву.

Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом (ст. 457 ЦК).

1.4. Законодавство України про інтелектуальну власність

В Декларації про державний суверенітет України, прийнятій Верховною Радою 16 липня 1990 р., було проголошено, що Україна самостійно визначає свій економічний статус і закріплює його в законах. Відповідно до цієї Декларації весь економічний та науково-технічний потенціал, створений на території України, проголошуються власністю народу, матеріальною основою суверенітету України і використовується з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб громадян України. Декларацію було прийнято Верховною Радою 16 липня 1990 р.

Законодавство України з питань інтелектуальної власності базується на Конституції України. Цивільному кодексі України та законах України стосовно правової охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Законодавство України, яке містить норми щодо охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, умовно можна поділити на такі блоки:

1. Загальне законодавство:

- Конституція України;
- Цивільний кодекс України;
- Цивільний процесуальний кодекс України;
- Кримінальний кодекс України;
- Кримінально-процесуальний кодекс України;
- Митний кодекс України;
- Господарський процесуальний кодекс України;
- Кодекс законів про працю України.

2. Спеціальне законодавство у сфері охорони інтелектуальної власності:

- Закон України «Про охорону прав на винаходи»;
- Закон України «Про корисні моделі, промислові зразки»;
- Закон України «Про знаки для товарів і послуги»;
- Закон України «Про топографії інтегральних мікросхем»;
- Закон України «Про сорти рослин»;
- Закон України «Про охорону авторського права і суміжних прав тощо».

3. Митне законодавство:

- Митний кодекс та інші нормативно-правові акти з цих питань.

Крім того, підзаконні акти - постанови Кабінету Міністрів України, укази та розпорядження Президента тощо.

Основні засади інтелектуальної діяльності закладені в чинній Конституції України. Стаття 54 Конституції гарантує свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості. Держава створює матеріальні умови, надає підтримку добровільним товариствам і творчим спілкам. Право автора на свій витвір закріплено цією ж статтею Конституції України:

«Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом».

Початком становлення законодавства України про інтелектуальну власність є день прийняття Закону України «Про власність» – 7 лютого 1991 р.

Першим нормативним актом, який започаткував створення законодавства про промислову власність, було затверджене Указом Президента України «Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» від 18 вересня 1992 р. Із прийняттям законів України про промислову власність зазначене положення втратило свою чинність.

13 грудня 1991 р. прийнято Закон України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності». Цей Закон визначає загальні правові засади науково-технічної діяльності в Україні.

25 червня 1995 р. прийнятий Закон України «Про науково-технічну інформацію. Він встановив правові засади створення і користування науково-технічною інформацією, а також визнав науково-технічну інформацію товаром і об'єктом права інтелектуальної власності

21 квітня 1993 р. прийнято Закон України «Про охорону прав на сорти рослин», який регулює відносини, що виникають у зв'язку з одержанням, використанням, захистом, відчуженням і припиненням дії права щодо сортів рослин в Україні.

Але основним джерелом права інтелектуальної власності є пакет законів, прийнятих у грудні 1993 р.: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про племінне тваринництво», «Про авторське право і суміжні права».

19 січня 1995 р. Верховна Рада України своєю постановою затвердила «Положення про порядок оформлення та використання прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, що становлять державну таємницю».

З 1 січня 2004 р. діє: новий Цивільний кодекс України, в якому питанням інтелектуальної власності приділено значну увагу.

Важливим джерелом права інтелектуальної власності є міжнародні конвенції і договори, до яких приєдналась Україна. Передусім Україна вступила до Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), членами якої є понад 150 країн світу.

Законом України від 31 травня 1995 р. Україна приєдналась до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів. Законом України від 27 січня 1995 р. Верховна Рада України ратифікувала Угоду про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав країн СПД. У червні 1999 р. Україна приєдналась до Міжнародної конвенції про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення.

Україна оголосила чинними на своїй території Паризьку конвенцію про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р., Мадридську угоду про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 р., Договір про патентну кооперацію (РСТ), прийнятий 19 червня 1970 р.

Уряд України заявив, що бере на себе обов'язки, які випливають із зазначених Конвенції, Угоди і Договору по відношенню до території України. У жовтні 1994 р. Україна підписала Договір про законодавство по товарних знаках, який ратифікований Верховною Радою у жовтні 1995 р.

Важливу роль у функціонуванні системи органів регулювання інтелектуальної власності відіграє інститут патентних повірених – представників у справах інтелектуальної власності, які є незалежними та діють на підставі Положення про представників у справах інтелектуальної власності. Патентні повірені надають фізичним і юридичним особам послуги, пов'язані з охороною прав інтелектуальної власності, представляють їх інтереси перед Державним департаментом інтелектуальної масності та установами, що належать до сфери його управління, судовими органами, кредитними установами у відносинах з іншими фізичними та юридичними особами.

Аналіз структури органів з регулювання діяльності у сфері охорони інтелектуальної власності в Україні дозволяє дійти висновку, що система державних

і недержавних органів перебуває у завершальній фазі свого становлення та вже сьогодні здатна виконувати основні функції охорони інтелектуальної власності. Водночас ефективність діяльності цієї системи буде значною мірою залежати від розвитку тих її компонентів, які, з одного боку, пов'язані з якісним збільшенням потужності та технічного оснащення інфраструктури охорони інтелектуальної власності, а з іншого – з розвитком недержавних установ регулювання діяльності у сфері інтелектуальної власності. Саме такі установи мають відігравати найвагомішу роль у вирішенні ключових питань цієї сфери, як це має місце в розвинутих країнах з ринковою економікою. Управління науково-технічною діяльністю на місцях здійснюється керівництвом підприємств, організацій і установ усіх форм власності. Що стосується творчої діяльності в галузі науки, літератури і мистецтва, то тут єдиної системи управління немає, оскільки очевидно, що для всіх видів творчості єдина система не потрібна.

Управління науковою діяльністю здійснює Міністерство освіти і науки України, а також Президія Національної Академії наук України. У низовій ланці управління науковою діяльністю здійснюється керівництвом науково-дослідних, наукових, проектних, технологічних та інших організацій і установ.

Контрольні питання:

1. Яким законодавством визначають основні правові норми інтелектуальної власності?
2. Які закони відносять до спеціального законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності?
3. Що таке „інтелектуальна власність“?
4. Що таке „авторське право“?
5. Що таке „промислова власність“?
6. Які об'єкти промислової власності ви знаєте?

ТЕМА 2. ПРОМИСЛОВА ВЛАСНІСТЬ

План

- 2.1 Об'єкти інтелектуальної власності;
- 2.2 Об'єкти винаходу та корисної моделі;
- 2.3 Умови надання правової охорони винаходу (корисній моделі);
- 2.4 Промисловий зразок.

2.1 Об'єкти інтелектуальної власності

До промислової власності належать результати науково-технічної діяльності. За Паризькою конвенцією про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. до якої приєдналась Україна, до об'єктів промислової власності належать винаходи, корисні моделі, промислові зразки, фабричні і товарні знаки, знаки обслуговування, фірмове найменування і вказівки про місце походження або найменування місця походження, а також запобігання недобросовісній конкуренції.

У цьому переліку не йдеться про раціоналізаторські пропозиції, секрети виробництва (ноу-хау), селекційні досягнення тощо. Проте в п.3 ст.1 цієї Конвенції уточнюється, що об'єктами промислової власності можуть бути усі продукти, як вироблені, так і природного походження.

Відповідно до чинного законодавства України про промислову власність до цієї групи об'єктів інтелектуальної власності належать:

- винаходи, корисні моделі;
- промислові зразки;
- нерозкрита інформація, в тому числі секрети виробництва (ноу-хау);
- селекційні досягнення;
- раціоналізаторські пропозиції;
- товарні знаки;
- знаки обслуговування;
- торгові назви і позначення;

Усі вони використовуються для припинення недобросовісної конкуренції.

Отже, промислову власність можна визначити як результати науково-технічної творчості, які можуть бути використані для потреб суспільства в будь-якій

доцільній діяльності людей. Промислова власність – один із видів інтелектуальної власності, її складова частина.

Україна поставила собі за мету оновити суспільство, перебудувати господарський механізм і, врешті-решт, істотно поліпшити добробут народу. У розв'язанні цих завдань велике значення має використання потужного науково-технічного потенціалу країни, зокрема, такого невичерпного джерела, як технічна творчість, і вищого її рівня – винахідництва. Винахідництво – це одна з об'єктивно необхідних стадій у процесі перетворення науки на безпосередню продуктивну силу. Згідно Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, до Договору про патентну кооперацію, Уряд України взяв на себе зобов'язання, що випливають із зазначених Конвенції, Угоди і Договору.

Якщо Міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України про промислову власність, то застосовуються правила міжнародного договору.

Отже, на підставі наведеного можна визначити, що в об'єктивному розумінні право промислової власності - це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що складаються у процесі створення, оформлення та використання результатів науково-технічної творчості.

У суб'єктивному значенні право промислової власності - це право, яким наділяється відповідно до законодавства автор будь-якого результату науково-технічної діяльності.

Отже, об'єктом права промислової власності може бути будь-який результат науково-технічної діяльності незалежно від того, чи відповідає цей результат встановленим вимогам. Наприклад, винахідник подав пропозицію до ДДПВ України. Пропозиція вирізняється високою ефективністю, але її новизна втрачена. Пропозиція ознакам винаходу не відповідає і тому таким не може бути визнана. Але, незважаючи на це, пропозиція не перестала бути об'єктом права власності її автора-винахідника. Інша справа, що держава не зможе забезпечити надійну правову охорону цієї пропозиції. Вона може одержати захист лише як раціоналізаторська пропозиція.

2.2. Об'єкти винаходу та корисної моделі

Основними об'єктами промислової власності є:

- винаходи
- корисні моделі промислові зразки
- нерозкрита інформація, в. т.ч. секрети виробництва (ноу-хау)
- селекційні досягнення
- раціоналізаторські пропозиції
- товарні знаки
- знаки обслуговування
- торгові знаки і позначення (торгові марки)

Винахід (корисна модель) - це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Об'єктом винаходу (корисної моделі) може бути:

• продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин тощо):

• процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу.

Пристрій – це машини, механізми, прилади, деталі, вузли або сукупність взаємопов'язаних деталей та вузлів.

Речовина – це штучно створена сукупність взаємозв'язаних інгредієнтів, індивідуальні хімічні сполуки, об'єкти генетичної інженерії, композиції та продукти ядерного перетворення.

Штам – це спадково однорідні культури мікроорганізмів, що продукують корисні речовини або використовуються безпосередньо.

Спосіб – це процес виконання дій над матеріальним об'єктом (об'єктами) за допомогою матеріальних об'єктів.

Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» визначено, що не визнаються винаходами (корисними моделями):

- сорти рослин і породи тварин;
- біологічні в своїй основі процеси відтворення рослин та тварин, що не відносяться до небіологічних та мікробіологічних процесів;
- топографії інтегральних мікросхем;

- результати художнього конструювання.

Винахід (корисна модель) може бути **секретний і службовий**.

Секретний винахід (секретна корисна модель) – це винахід (секретна корисна модель), що містить інформацію, віднесenu до державної таємниці.

Службовий винахід (корисна модель) – це винахід (корисна модель), створений працівником:

- по-перше, у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше;
- по-друге, з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця.

Службові обов'язки - зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі).

Доручення роботодавця – видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі);

Роботодавець – особа, яка найняла працівника за трудовим договором (контрактом).

Винахідник – людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель).

Пріоритет, авторство і право власності на винахід охороняються державою і засвідчуються патентом (деклараційним патентом). Пріоритет, авторство і право власності на корисну модель засвідчуються деклараційним патентом.

Строк дії патенту України на винахід становить 20 років від дати подання заявки до центрального органу виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності (Установи).

Строк дії деклараційного патенту на винахід становить 6 років від дати подання заявки до Установи.

Строк дії деклараційного патенту на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки до Установи.

Строк дії патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід і деклараційного патенту на секретну корисну модель дорівнює строку засекречування винаходу (корисної моделі), але не може бути довшим від визначеного законом строку дії охорони винаходу (корисної моделі).

Дія патенту (деклараційного патенту), виданого на спосіб одержання продукту поширюється і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом.

Умови надання правової охорони винаходу (корисній моделі)

Згідно Закону України «Про охорону прав на винаходи» правова охорона дається винаходу (корисній моделі) за умов, якщо:

- не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі;
- відповідає умовам патентоздатності.

2.3. Умови надання правової охорони винаходу (корисній моделі)

Патентоздатність - це властивість, якої набуває об'єкт господарської діяльності (продукт або спосіб) у разі відповідності умовам надання правової охорони винаходу згідно з законом.

Умови патентоздатності винаходу:

1. новизна
2. винахідницький рівень
3. промислова придатність

Умови патентоздатності корисної моделі:

1. новизна
2. промислова придатність

Новизна

Винахід (корисна модель) визнається **новим**, якщо він **не є частиною рівня техніки**. Об'єкти, що є частиною рівня техніки, для визначення новизни винаходу повинні враховуватися лише окремо.

Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Установи або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. Такий рівень стосовно заявленої пропозиції визначається з всіма видами інформації, загальнодоступними в Україні та за кордоном, до дати пріоритету

винаходу. Це означає, що до дати пріоритету заявки сутність цього або тотожного рішення не була розкрита ні в Україні, ні за кордоном для невизначеного кола осіб настільки, що стало можливим його використання, тобто законом встановлюється принцип світової новизни.

Бувають випадки, коли новатор самостійно знаходить вирішення певної задачі. Між тим, виявляється, що таку задачу вже вирішено, але відомості про це не дійшли до автора. Винахід повинен давати нове технічне рішення, невідоме сучасному рівню техніки. Тому не може бути визнана винаходом пропозиція, описана у вітчизняній чи зарубіжній літературі, або впроваджена у виробництво в Україні чи за її межами.

Не визнається винаходом пропозиція, на яку уже подано заявку або видано патент. Причому не має значення, де видано патент – в Україні чи за кордоном. Новизна пропозиції втрачається і тоді, коли відомості про її сутність розголошені іншим шляхом до її заявки і роблять можливим її використання третіми особами. Тому автор пропозиції, що може бути визнана винаходом, а також інші особи, які мають відношення до пропозиції, повинні уникати будь-якого розголошення змісту пропозиції до її заявки. Це має значення не лише для автора, аде й для держави. У разі розголошення суті пропозиції до її заявки, хоча б і самим автором, останній втрачає право на одержання правоохоронного документа, оскільки держава не може гарантувати охорону такої пропозиції. У цьому ж випадку втрачається можливість патентування пропозиції і за кордоном, і вона може бути використана іноземними особами без будь-якого дозволу та без виплати винагороди за її використання.

Проте з цього загального правила законом встановлено важливий виняток. Якщо сам винахідник чи особа, яка одержала інформацію про винахід від винахідника прямо чи опосередковано, розкриють цю інформацію, але не раніше 12 місяців до дати подання заявки до Установи, то таке розкриття інформації про винахід не впливає на визнання його патентоздатним. Тобто, новизна пропозиції не втрачається.

Винахідницький рівень

Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним - тобто його *сутність не впливає явно з рівня техніки.*

Тобто не виявлені рішення, які мають ознаки, що збігаються з відрізняючими ознаками заявленого винаходу, або якщо такі рішення виявлені, але не підтверджена відомість впливу відрізняючих ознак заявленого винаходу на технічний результат, вказаний заявником у заявці. Винахідницький рівень свідчить передусім про творчий характер пропозиції. Винахід - це винайдення, відшукання рішення, якого фахівець не знає. Це рішення істотно відрізняється від подібних відомих рішень (прототипів) такими ознаками чи перевагами, що роблять доцільним його використання. Винахідництво - це творчий пошук, створення нового пристрою, технології, матеріалу тощо. Тому не вважається винаходом запозичення відомого рішення, перенесення і використання позитивного досвіду, хоча ці заходи можуть бути дуже ефективними. У них немає творчого процесу самото винахідництва.

Проте одного творчого характеру для визнання за пропозицією винахідницького рівня ще не достатньо. Може мати місце творчість, а підстав для визнання її результатів винаходом не буде. Пропозиція має творчий характер, але не відповідає вимогам патентоздатності. Вона визнається такою, що має винахідницький рівень, якщо порівняно з рішеннями, відомими у науці й техніці на дату пріоритету, пропозиція характеризується новою якістю, перевагами, які позитивно відрізняють її від відомих рішень. Винахідницьким рівнем відзначаються, зокрема, пропозиції, які відкривають нові галузі техніки, нові напрями у суспільному виробництві, у медицині, сільському господарстві або створюють нові види цінних матеріалів, машин, виробів, ліків тощо. Винахідницьким рівнем відзначаються пропозиції, які істотно поліпшують умови і безпеку праці, а також саму продукцію, вироблену на основі пропозиції.

Промислова придатність

Винахід (корисна модель) визнається промислово придатним, якщо він може бути використаний у промисловості або в іншій сфері діяльності. Основне значення вимоги промислової придатності полягає в можливості реалізації рішення, що заявляється у вигляді конкретного матеріального засобу виробництва.

Виділяють два аспекти поняття «промислова придатність»:

а) пропозиція має бути придатною для відтворення, повторення і тиражування як у даний час, так і в майбутньому.

б) пропозиція повинна мати позитивний ефект.

Інколи надходять пропозиції, які за своїми параметрами відповідають вимогам патентоздатності. але вони і в сучасних умовах, наприклад, ще не можуть бути використані в суспільному виробництві - немає відповідного устаткування, матеріалів тощо.

Із закону випливає, що пропозиція може бути використана у будь-якій галузі практичної діяльності людини, суспільства, держави, не забороненій чинним законодавством. Це може бутті діяльність наукова і господарська, культурно-освітня і лікувальна тощо. Не обмежується використання винаходу формами власності і господарювання. Винахід (корисна модель) може бути використаний як державними, кооперативними, акціонерними, так й іншими підприємствами, організаціями та установами; може використовуватись для власних потреб, а також за кордоном шляхом продажу ліцензій тощо.

У законі наголошується й така ознака винаходу (корисної моделі), як технічна можливість його застосування на практиці, тобто пропозиція мат були придатною для відтворення, повторення і тиражування як у даний час. так і в майбутньому. Отже, винаходом (корисною моделлю) визнається і пропозиція, яка може були використана лише за умови появи технічної можливості у майбутньому.

Крім того, ця вимога передбачаю, ще одну якісну ознаку винаходу (корисної моделі) – його позитивний ефект. Явно некорисні пропозиції в принципі можуть бути винаходами (корисними моделями), але розумна людина їх просто не використовуватиме. Отже, здатність до промислового використання означає і корисність винаходу. Щоправда, це інколи буває важко визначити. У сучасних умовах пропозиція може бути визнана некорисною, а в майбутньому ця сама пропозиція може дати значний прибуток.

Корисність пропозиції може виявитись у найрізноманітніших формах і способах. Вона може давати певний економічний ефект, поліпшувати умови і безпеку праці, якість продукції, зменшувати витрати енергії і матеріали негативний вплив на навколишнє середовище тощо.

Патент - це юридично-технічний документ, який видається компетентним державним органом (Державним департаментом інтелектуальної власності) і

яким держава засвідчить виняткове право власника на створений ним об'єкт промислової власності.

Це юридичний документ, оскільки закріплює за власником патенту позначені законом права. Одночасно це технічний документ, оскільки дає технічний опис об'єкту.

Патенти, видані на один об'єкт в різних країнах, є незалежними. Патент завжди має територіальний характер, тобто видається і діє в рамках національного законодавства. Патент дає його власнику виняткове право на використання об'єкту на власний розсуд.

У Україні права, підтверджені патентом, діють від дати публікації відомостей про його видачу.

Терміни дії патентів:

1) *на винахід* - 20 років від дати подачі заявки

2) *на корисну модель* - 6 років від дати подачі заявки

3) *на промисловий зразок* - 10 років від дати подачі заявки

4) *на сорти рослин* - 20 років (для винограду і плодових культур – 30 років) і може бути продовжений, але не більше, ніж на 10 років

2.4. Промисловий зразок

Промисловий зразок - це нове конструктивне вирішення виробу, яке визначає його зовнішній вигляд та додатне дія відтворення промисловим способом, тобто це результат творчої діяльності людини у галузі художньої конструювання.

Суспільні відносини, що складаються у процесі створення і використання промислового зразка, регулюються Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 р. Відповідно до цього Закону *об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб.*

Правова охорона надається промислового зразку, що не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності.

Промисловий зразок відповідає умовам патентоздатності. якщо він **новий і промислово придатний**.

Промисловий зразок визнається **новим**, якщо сукупність його суттєвих ознак не стала загальнодоступною у світі до подання заявки до Установи. Промисловий зразок визнається **промислово придатним**, якщо його може бути використано в промисловості або в будь-якій іншій галузі діяльності.

Право власності на промисловий зразок засвідчується патентом.

Строк дії патенту на промисловий зразок становить 15 років від дати подання заявки до Установи і продовжується Установою за клопотанням власника патенту, але не більше як на п'ять років.

Обсяг правової охорони, що надається, визначається сукупністю суттєвих ознак промислового зразка, зображених на фотографіях виробу.

Відповідно до закону про промислові зразки його дія не поширюється на:

- об'єкти архітектури (крім малих архітектурних форм), промислові, гідротехнічні та інші стаціонарні споруди;
- друковану продукцію;
- об'єкти нестійкої форми з рідких, газоподібних, сипких або подібних їм речовин тощо.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що таке винахід?

2. Чим корисна модель відрізняється від винаходу?

3. Що може бути об'єктом винаходу?

4. Які об'єкти в Україні не визнаються винаходами?

5. Які об'єкти не можуть одержати правову охорону?

6. Що таке патентоздатність?

7. Перерахуйте умови патентоздатності винаходу та корисної моделі.

Тема 3. ПРАВО НА ОДЕРЖАННЯ ПАТЕНТУ

План

- 3.1 Право авторства;
- 3.2 Порядок оформлення та подання заявки на винахід;
  - 3.2.1. Вимога єдності винаходу;
  - 3.2.2. Загальні вимоги до змісту документів заявки;
  - 3.2.3. Склад заявки;
  - 3.2.4. Опис винаходу (корисної моделі) та вимоги до нього;
  - 3.2.5. Формула винаходу (корисної моделі) і вимоги до неї;
  - 3.2.6. Вимоги до ілюстративних матеріалів;
  - 3.2.7. Реферат та вимоги до нього;
- 3.3. Документи, що додаються до заявки;
- 3.4. Порядок одержання патенту на промисловий зразок.
- 3.5. Подання заявки, пріоритет винаходу;

3.1. Право авторства

Заявку на видачу патенту може подати винахідник або його спадкоємець, роботодавець або правонаступник винахідника чи роботодавця. За дорученням заявника заявку може подати представник у справах інтелектуальної власності (патентний повірений) або інша довірена особа.

Винахідники, які спільно створили винахід (корисну модель), мають однакові права на одержання патенту, якщо інше не передбачено угодою між ними.

Іноземні та інші особи, що проживають поза межами України, у відносинах з Установою реалізують свої права через патентних повірених.

Винахідником визнається фізична особа, творчою працею якої створено винахід (корисну модель).

Закон чітко відокремлює винахідника від інших осіб, які надавали йому лише технічну, організаційну, матеріальну та юридичну допомогу або допомогу у проведенні дослідницької роботи та виготовленні технічної документації. Так, ст. 8 п. 4 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» проголошує:

Не визнаються винахідниками фізичні особи, які не внесли особистого творчого внеску у створення винаходу, а надали винахіднику тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу у при його створенні і (або) оформленні заявки.

Якщо у створенні винаходу (корисної моделі) брали участь декілька фізичних осіб, всі вони визнаються винахідниками, а порядок користування правами, що їм належать, визначається угодою між ними.

Винахіднику належить право авторства, яке є невід'ємним особистим правом і охороняється безстроково.

Винахідник має право на присвоєння свого імені створеному ним винаходу (корисній моделі).

Право авторства є особистим немайновим правом і належить винахіднику, воно є невідчужуваним: не передається іншим особам та охороняється безстроково, не переходить до правонаступника на відміну від майнових прав, засвідчених патентом.

Юридична особа не визнається як автор.

Право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника.

Винахідник подає роботодавцю письмове повідомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) з описом, що розкриває суть винаходу (корисної моделі) достатньо ясно і повно. Роботодавець повинен протягом чотирьох місяців від дати одержання від винахідника повідомлення подати до Установи заявку на одержання патенту чи передати право на його одержання іншій особі або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. У цей самий строк роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем.

Якщо роботодавець не виконає зазначених вимог у встановлений строк, то право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до

винахідника або його правонаступника. У цьому випадку за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії.

Строк збереження роботодавцем чи його правонаступником службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації у разі його невикористання не повинен перевищувати чотирьох років. У протилежному випадку право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника чи його правонаступника. Спори щодо умов одержання винахідником службового винаходу (корисної моделі) винагороди та її розміру вирішуються у судовому порядку.

Автор пропозиції, що має ознаки винаходу, корисної моделі промислового зразка, може стати суб'єктом патентних прав лише за умови відповідної кваліфікації заявленої пропозиції компетентним державним органом, яким в Україні є Укрпатент (Державне підприємство «Український інститут промислової власності» Міністерства освіти і науки України) – уповноважений державний заклад для розгляду і проведення експертизи заявок.

Для цього автор пропозиції має надати їй об'єктивної форми, яка б зробила останню можливою для сприйняття іншими особами і була здатна до відтворення. Пропозиція має бути втілена в кресленні, дослідному зразку чи просто описана так, щоб її сутність була зрозуміла і доступна іншим особам і придатна для користування.

Право кваліфікації творчої пропозиції як винаходу, корисної моделі чи промислового зразка належить Укрпатенту. Лише після того, як Укрпатент визнає заявлену пропозицію винаходом, корисною моделлю чи промисловим зразком, прийме рішення про внесення її до відповідного Державного реєстру і видачу патенту автору, він офіційно визнається автором свого творіння і здобуває певні права та пільги, встановлені чинним законодавством України. Тільки після цього автор, а також інші особи можуть розголошувати сутність пропозиції шляхом публікації, усних доповідей та іншим чином.

Оформлення прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки потребує виконання ряду формальностей. Це, передусім, подання належним чином оформленої заявки до Установи.

Заявка на видачу патенту України на винахід і корисну модель має відповідати вимогам, що встановлені «Правилами складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель», затвердженими наказом Міністра освіти і науки України від 22 січня 2001 р. Заявка на промисловий зразок має відповідати вимогам «Правил складання та подання заявки на видачу патенту України на промисловий зразок», затверджених наказом Установи від 15 січня 1995 р.

Наступним етапом є проведення експертизи поданої заявки в тих випадках, коли вони передбачені. Останній етап – занесення до спеціального Державного реєстру об'єктів, які відповідають умовам патентоздатності. Після державної реєстрації видається правоохоронний документ – патент. Зараз в Україні встановлена єдина форма правової охорони винаходів, корисних моделей і промислових зразків – патент.

Патент – це техніко-юридичний документ, який засвідчує визнання заявленої пропозиції винаходом, корисною моделлю чи промисловим зразком, авторство на них, пріоритет і право власності на зазначені об'єкти.

Право на подання заявки на винахід, корисну модель чи промисловий зразок передусім має автор. Він може (але не зобов'язаний) подавати заявку до Установи через представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) або іншу довірену особу. Іноземні громадяни і юридичні особи, що мають постійне місце знаходження за межами України, подають заявки тільки через представників у справах інтелектуальної власності.

Право на подання заявки має роботодавець, якщо винахід, корисна модель чи промисловий зразок створено у зв'язку з виконанням службового обов'язку чи доручення роботодавця.

Право на подання заявки мають також правонаступники як авторів, так і роботодавців. Заявка складається українською мовою і має стосуватись лише одного

результату технічної творчості. Об'єднання в одній заявці двох винаходів, корисних моделей чи промислових зразків не допускається.

Заявка надсилається на адресу Українського інституту промислової власності (Укрпатент). Заява на видачу патенту подається за встановленою формою, у графі цієї форми заяви, що містить прохання видати патент України, необхідно вказати, на який із двох об'єктів промислової власності заявник просить видати патент – на "винахід» чи на «корисну модель». У разі прохання видати патент на винахід, слід зазначити, який саме патент бажає *одержати* заявник – патент із строком дії 20 років, що видається після проведення експертизи по суті, чи деклараційний патент із строком дії шість років, що видається під відповідальність заявника без проведення експертизи по суті. У заяві на видачу патенту обов'язково має бути вказано прізвище заявника (заявників). Його адресу, а також автора (авторів) заявленої пропозиції.

3.2. Порядок оформлення та подання заявки на винахід

3.2.1. Вимога єдності винаходу

Згідно з ч. 4 ст. 12 Закону заявка на винахід повинна стосуватися одного винаходу або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (вимога єдності винаходу).

Група винаходів визнається пов'язаною єдиним винахідницьким задумом, якщо має місце технічний взаємозв'язок між цими винаходами, що виражається однією або *сукупністю* однакових чи відповідних суттєвих ознак, які визначаючи внесок у рівень техніки кожного із заявлених винаходів, які розглядаються в сукупності.

Вимога єдності винаходу визнається дотриманою, якщо:

1) заявка стосується одного винаходу, тобто одного продукту, способу чи застосування раніше відомого продукту або способу за новим призначенням;

2) заявка стосується одного винаходу, який охарактеризований з розвитком або уточненням окремих конкретних варіантів його здійснення, що не супроводжується заміною чи вилученням окремих ознак, наведених у незалежному пункті формули винаходу;

З) заявка стосується групи винаходів, які пов'язані єдиним винахідницьким задумом, а саме:

а) винаходів, один з яких призначений для одержання (виготовлення) іншого, наприклад, пристрій, речовина або штам та спосіб його одержання, виготовлення;

б) винаходів, один з яких призначений для здійснення іншого, наприклад спосіб і пристрій для здійснення способу;

в) винаходів, один з яких призначений для використання в іншому, наприклад спосіб і речовина, яка призначена для використання в способі;

г) винаходів однакового призначення, які забезпечують одержання одного і того ж технічного результату принципово одним і тим же шляхом (варіанти).

Заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї корисної моделі.

Вимога єдності корисної моделі визнається дотриманою, якщо:

а) заявка стосується однієї корисної моделі, тобто одного пристрою;

б) заявка стосується однієї корисної моделі, яка охарактеризована з розвитком або уточненням окремих конкретних варіантів її здійснення, що не супроводжується зміною чи вилученням окремих ознак, наведених у незалежному пункті формули.

Вимога єдності не визнається дотриманою, якщо заявка стосується винаходу (корисної моделі), який охарактеризований набором ознак, що не утворюють єдину сукупність і спрямовані на досягнення різних, самостійних технічних результатів.

3.2.2. Загальні вимоги до змісту документів заявки

Заявка складається українською мовою. Якщо опис і формулу винаходу (корисної моделі) викладено іншою мовою, то для збереження дати подання їх переклад повинен надійти до Укрпатенту протягом двох місяців від дати подання заявки.

Матеріали заявки не повинні містити висловів, креслень, малюнків, фотографій та будь-яких інших матеріалів, що суперечать громадському порядку і моралі, зневажливих висловлювань стосовно винаходів (корисних моделей) та

результатів діяльності інших осіб, а також відомостей і матеріалів, які вочевидь не стосуються або не є необхідними для визнання документів заявки такими, що відповідають вимогам Правил. У формулі, описі, рефераті і пояснювальних матеріалах для опису використовують, як правило, стандартизовані терміни і скорочення, а за їх відсутності – загальноживані в науковій і технічній літературі.

При використанні термінів і позначень, що не є загальноживаними, необхідно пояснити їх значення при першому вживанні в тексті.

Всі умовні позначення слід розшифровувати.

У описі, формулі винаходу (корисної моделі) та рефераті необхідно зберігати єдиність термінології, тобто одні й ті самі ознаки в зазначених документах повинні називатися однаково. Вимога єдиності термінології стосується також умовних позначень і розмірності фізичних одиниць, які використовуються в матеріалах заявки.

Назва винаходу, за потреби, може містити символи латинської абетки та цифри. Використання символів інших абеток, спеціальних знаків у назві не допускається.

Одиниці вимірювання фізичних величин переважно вживаються в одиницях діючої Міжнародної системи одиниць.

Документи заявки, а саме: заяву про видачу патенту, опис і формулу винаходу (корисної моделі), креслення і реферат подають у трьох примірниках. Документи, які потребують подальшого перекладу, можуть бути подані мовою оригіналу в одному примірнику, а їх переклад – у трьох примірниках.

3.2.3. Склад заявки

Заявка це сукупність документів, необхідних для видачі Установою (Міністерством освіти і науки України) патенту (деклараційного патенту) на винахід чи деклараційного патенту України на корисну модель.

Заявка повинна містити:

1) заяву про видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід чи деклараційного патенту України на корисну модель;

- 2) опис винаходу (корисної моделі);
- 3) формулу винаходу (корисної моделі);
- 4) креслення (якщо на них є посилання в описі);
- 5) реферат.
- 6) документи, що додаються до заявки (квитанцію про оплату тощо).

Всі зазначені вище матеріали готуються та подаються у трьох примірниках. Документи, які потребують подальшого перекладу, можуть бути подані мовою оригіналу в одному примірнику, а їх переклад – у трьох примірниках.

Заяву про видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід чи деклараційного патенту України на корисну модель слід подавати українською мовою за встановленою формою. Необхідно заповнити всі розділи заяви, окрім тих, які призначені для відміток Укрпатенту. Якщо відомості не можуть бути повністю розміщені за браком місця у відповідних паперах, то їх наводять на додатковому аркуші за тією самою формою. В заяві необхідно вказати повне ім'я або найменування (для юридичної особи) заявника та його адресу, а також навести дані про винахідника.

У разі прохання видати патент на винахід слід зазначити, який саме патент бажає одержати заявник – патент із строком дії 20 років, що видається після проведення експертизи по суті, чи патент із строком дії шість років (деклараційний патент), що видається під відповідальність заявника за результатами формальної експертизи без проведення експертизи по суті.

Заява підписується заявником і обов'язково проставляється дата підпису.

Якщо заявник – юридична особа, то заява підписується особою, що має на це повноваження. Підпис складається з повною найменування посади особи, яка підписує заяву, особистого підпису, ініціалів, прізвища і скріплюється печаткою.

Якщо заявник доручив ведення справ по заявці патентному повіреному або іншій довірній особі, останній може ставити свій підпис замість заявника, а до заяви необхідне, додати видану заявником довіреність.

3.2.4. Опис винаходу (корисної моделі) та вимоги до нього

Опис винаходу повинен розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно і повно, щоб його міг здійснити фахівець у даній галузі.

Опис винаходу необхідно викладати у зазначеному Правилами порядку.

Опис починається із зазначеного індексу рубрики діючої Міжнародної патентної класифікації (МПК), до якої належить винахід (корисна модель) та назви винаходу.

Опис містить такі розділи:

1) галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель);

2) рівень техніки, тобто характеристику аналогів та прототипів, а також критику прототипу;

3) суть винаходу (корисної моделі);

4) перелік фігур креслення, якщо на них є посилання в описі;

5) відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу (корисної моделі).

Назва винаходу (корисної моделі) повинна відповідати суті винаходу (корисної моделі) і характеризувати його (її) призначення.

Назву винаходу (корисної моделі) слід викладати в однині. Винятки складають;

1) назви, які не вживаються в однині;

2) назви винаходів, що є хімічними сполуками, охопленими загальною структурною формулою.

Назва групи винаходів, що стосуються об'єктів, один з яких призначений для одержання, здійснення або використання іншого, повинна містити повну назву одного винаходу і скорочену – іншого.

Назва групи винаходів, що стосуються об'єктів, один з яких призначений для використання в іншому, повинна містити повні назви винаходів, які входять до групи.

У розділі «галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель)» зазначають галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель), а також, за потреби, галузь застосування винаходу (корисної моделі).

У розділі «рівень техніки» наводять дані про відомі заявнику аналоги винаходу (корисної моделі) з виділенням серед них аналога, найбільш близького за сукупністю ознак до винаходу (корисної моделі), тобто прототип.

Аналог винаходу (корисної моделі) - це засіб того самого призначення, який відомий з джерел, що стали загальнодоступними до дати подання заявки в Укрпатент, або до дати пріоритету, і характеризуються сукупністю ознак, подібних до сукупності суттєвих ознак винаходу (корисної моделі).

Якщо аналогів декілька, то останнім описують найближчий аналог (прототип).

При описі кожною з аналогів наводять:

- бібліографічні дані джерела інформації, де він розкритий: його ознаки, із зазначенням тих з них, що збігаються з суттєвими ознаками винаходу, що заявляється:

- причини, що перешкоджають одержанню очікуваного технічного результату.

Для виявлення та обґрунтування причин, що перешкоджають при використанні найближчого аналога (прототипу) одержанню очікуваного технічного результату, необхідно:

- проаналізували технічні властивості прототипу, обумовлені сукупністю притаманних йому ознак;

- проаналізувати характер виявлення цих властивостей при використанні прототипу;

- показати їх недостатність для досягнення потрібного технічного результату.

Суть винаходу (корисної моделі) визначається сукупністю суттєвих ознак, достатніх для досягнення технічного результату, який забезпечує винахід (корисна модель).

Ознаки належать до суттєвих, якщо вони впливають на технічний результат, якого можна досягти, тобто перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із зазначеним результатом.

У розділі «Суть винаходу» детально розкривають технічну задачу, на вирішення якої спрямовано винахід (корисну модель), що заявляється, і вказують технічний результат, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі).

Технічна задача, як правило, полягає у створенні об'єкта, характеристики якого відповідають заданим вимогам. Цим об'єктом може бути пристрій, спосіб тощо.

Розкриття задачі містить зазначення:

- об'єкта, який підлягає вдосконаленню;
- у загальному вигляді характеру вдосконалень, що вносяться до об'єкта;
- технічного результату, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі).

У цьому ж розділі зазначають усі суттєві ознаки, що характеризують винахід (корисну модель), з виділенням ознак, відмінних від прототипу, та з поділом останніх на ознаки, достатні у всіх випадках, на які поширюється обсяг правової охорони, і ознаки, що характеризують винахід (корисну модель) лише в окремих випадках, а саме в конкретних формах виконання чи в особливих умовах його використання.

Під технічним результатом, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі), розуміють виявлення нових властивостей або покращення характеристик відомих властивостей об'єкта винаходу (корисної моделі), що можуть бути одержані при здійсненні винаходу (корисної моделі).

Перелік фігур креслення.

У цьому розділі опису, крім переліку фігур, наводять стислі пояснення того, що зображено на кожній з них.

Якщо суть винаходу пояснюють інші ілюстративні матеріали (наприклад фотографії), то слід дати стисле пояснення їх змісту.

Таблиці нумерують окремо.

Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу.

У цьому розділі розкривають можливість одержання зазначеного із розділу «Суть винаходу (корисної моделі)» технічного результату при здійсненні винаходу (корисної моделі).

Можливість здійснення винаходу підтверджують або описом засобу для реалізації суттєвих ознак винаходу безпосередньо в матеріалах заявки, або посиланням на відомість такого засобу чи методів його одержання.

Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу, що стосується пристрою, повинні містити опис пристрою в статичному стані. Після опису пристрою в статичному стані описують дію пристрою або спосіб його використання.

Відомості, які підтверджують можливість реалізації винаходу, що стосуються речовини, повинні містити докази можливості використання її за певним призначенням.

Для винаходу, що стосується нової індивідуальної сполуки з визначеною структурою, наводять визначену відомими методами структурну формулу, фізико-хімічні константи і описують спосіб, яким вона вперше була одержана.

Опис винаходу (корисної моделі) підписується заявником у тому самому порядку, що й заява про видачу патенту (деклараційного патенту).

3.2.5. Формула винаходу (корисної моделі) і вимоги до неї

Формула винаходу (корисної моделі) - це стисла словесна характеристика технічної суті винаходу, що містить сукупність його суттєвих ознак, які достатні для досягнення зазначеного заявником технічного результату.

*Формула винаходу (корисної моделі) **призначена** для визначення обсягу правової охорони, яка надається патентом (деклараційним патентом).*

Формула винаходу (корисної моделі) повинна стисло і ясно відобразити суть винаходу (корисної моделі).

Лише формула набуває: правового значення і визначає обсяг правової охорони винаходу, оскільки за нею встановлюється факт використання винаходу.

Формула винаходу (корисної моделі) повинна:

- базуватися на описі і характеризувати винахід (корисну модель) тими самими поняттями, які використовувалися при опису винаходу (корисної моделі);
- стисло і чітко виражати технічну суть винаходу, а саме відображати об'єкт винаходу сукупністю його суттєвих ознак;
- визначати обсяг винаходу, а саме межі прав власника **патенту** встановлені нормативними актами:
- служити засобом відрізнений об'єкта винаходу від інших об'єктів.

Ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) викладають таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, тобто однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки.

Структура формули винаходу (корисної моделі).

За своєю структурою формула винаходу (корисної моделі) може бути одно-ланковою чи багатоланковою і включати відповідно один або декілька пунктів.

Одно-ланкову формулу застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) сукупністю суттєвих ознак, які не мають розвитку чи уточнення стосовно окремих випадків його виконання або використання.

Багатоланкову формулу застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) з розвитком і (або) уточненням сукупності його (її) суттєвих ознак стосовно деяких випадків виконання і використання винаходу (корисної моделі) або для характеристики групи винаходів.

Багатоланкова формула, що характеризує один винахід (корисну модель), має один незалежний пункт і наступний за ним залежний пункт.

Багатоланкова формула, що характеризує групу винаходів, має декілька незалежних пунктів, кожний з яких характеризує один з винаходів групи.

Загальні положення та особливості складання формули винаходу наведені у «Правилах складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» від 22 січня 2001 р.

Підкреслимо, що формула винаходу підписується заявником у тому ж порядку, що й заява про видачу патенту.

3.2.6. Вимоги до ілюстративних матеріалів

Графічні зображення (власне креслення, схеми, діаграми тощо) оформлюють на окремому аркуші (окремих аркушах). У правому верхньому куті кожною аркуша зазначають назву винаходу (корисної моделі), а у правому нижньому куті – прізвище (прізвища) та ініціали винахідника (винахідників).

Для пояснення суті винаходу (корисної моделі) як додаток до інших графічних матеріалів можуть бути подані фотографії. У виняткових випадках фотографії можуть бути подані як основний вид ілюстративних матеріалів, наприклад для ілюстрації етапів виконання хірургічних операцій.

Формат фотографій повинен бути таким, щоб не виходив за розміри полів аркушів документів заявки. Фотографії малого формату слід наклеювати на аркуші встановленого формату з дотриманням вимог до якості аркуша.

3.2.7. Реферат та вимоги до нього

Реферат - це скорочений виклад змісту опису винаходу (корисної моделі), який включає назву винаходу (корисної моделі і характеристику галузі техніки, якої стосується винахід (корисна модель), і галузь його (її) застосування. характеристику суті винаходу (корисної моделі) із зазначенням технічного результату, якого мають досягти.

Суть винаходу (корисної моделі) в рефераті характеризують шляхом вільного викладу формули, переважно такого, при якому зберігаються всі суттєві ознаки кожного незалежного пункту.

Реферат складається лише з інформаційною метою. Він не може братися до уваги з іншою метою, зокрема для тлумачення формули винаходу (корисної моделі) і визначення рівня техніки.

Реферат складають таким чином, щоб він міг служити ефективним засобом пошуку у відповідній галузі техніки.

Інформацію для реферату треба брати з формули та відповідних розділів опису винаходу. Не слід складати реферат лише на основі формули винаходу, без

звертання до тексту опису. Реферат не може повністю повторювати пункти формули винаходу.

Реферат повинен подаватися у категоризованій формі і містити такі підрозділи:

- об'єкт винаходу;
- галузь застосування;
- суть винаходу;
- альтернативні рішення (якщо вони є);
- технічний результат.

Рекомендований обсяг тексту реферату становить до 1000 знаків.

Текст реферату слід викладати окремими короткими реченнями і **унікати** складних у стилістичному плані зворотів.

Вимоги до складання реферату викладені у Правилах складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель.

3.3. Документи, що додаються до заявки

До заявки додають документ, що підтверджує сплату збору за подання заявки у встановленому розмірі, та документ, що підтверджує право заявника на звільнення чи часткове звільнення від сплати зазначеного збору, якщо таке право у заявника є.

Документом про сплату збору є копія платіжного доручення на перерахування збору з відміткою установи банку або квитанція установлені форми.

Ці документи подають разом з заявкою або протягом двох місяців від дати подання заявки. В останньому випадку діловодство по заявці не проводять до надходження зазначених документів.

Категорії громадян України, яким надаються пільги щодо сплати зборів, вказані у «Положенні про порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності», яке затверджено постановою Кабміну України від 16 червня 2003 р.

Якщо потрібна допомога для того, щоб скласти заявку і виконати всі дії, пов'язані з одержанням патенту України, слід звернутися до патентного повіреного або до будь-якої особи, що має достатній кваліфікаційний рівень для надання такої допомоги.

3.4. Порядок одержання патенту на промисловий зразок

Особа, яка бажає одержати патент і має на це право, подає до Установи заявку.

За дорученням заявника заявку може бути подано через представника у справах інтелектуальної власності або іншу довірену особу.

Заявка повинна стосуватися одного промислового зразка і може містити його варіанти (вимога єдності).

Заявка складається українською мовою і повинна містити:

- заяву про видачу патенту;*
- комплект фотографій з зображенням виробу (його макета, малюнка), що дають повне уявлення про зовнішній вигляд виробу;*
- опис промислового зразка;*
- креслення, схему, карту (якщо необхідно).*

У заяві про видачу патенту необхідно вказати заявника (заявників) і його адресу, а також автора (авторів).

Автор має право вимагати, щоб його не згадували як такого в будь-якій публікації Установи, зокрема у відомостях про заявку чи патент.

Заявка повинна розкривати суть промислового зразка досить ясно і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі.

За подання заявки сплачується збір. Документ про сплату збору повинен надійти до Відомства разом з заявкою або протягом двох місяців від дати подання заявки.

3.5. Подання заявки. Пріоритет винаходу

Заявку на видачу патенту (деклараційного патенту) України на винахід чи деклараційного патенту України на корисну модель відповідно до закону подає до Установи особа, яка бажає одержати патент і має на це право. Заявку безпосередньо подають або надсилають на адресу Укрпатенту.

Відповідно до закону датою подання заявки є дата одержання Установою матеріалів, що містять принаймні:

- заяву у довільній формі про видачу патенту (деклараційного патенту), викладену українською мовою;*
- відомості про заявника та його адрес), викладені українською мовою;*
- матеріал, що справляє враження опису винаходу (корисної моделі), і частину матеріалу, яку можна прийняти за формулу винаходу (корисної моделі), викладені українською або іншою мовою. Якщо опис і формулу винаходу (корисної моделі) викладено іншою мовою, то для збереження дати подання заявки їх переклад українською мовою повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.*

За дорученням заявника заявку може бути подано через представника або іншу довірену особу. Іноземні особи та особи без громадянства, які проживають чи мають постійне місцезнаходження поза межами України, у відносинах з Установою реалізують свої права через представника, якщо інше не передбачено міжнародними угодами.

Якщо до складу заявників входить фізична особа, яка проживає в Україні, чи юридична особа, яка має постійне місцезнаходження на території України, то заявку може бути подано без залучення представника за умови зазначення адреси для листування в Україні.

Якщо заявку подають через представника або іншу довірену особу, то до заявки слід додати видану заявником довіреність, що засвідчує його (її) повноваження, або її копію, повне ім'я особи, якій вона видана;

- обсяг повноважень, які надаються особі, на ім'я якої видано довіреність;*

- дата її вчинення, без якої довіреність вважається недійсною. Довіреність підписується особою, яка її видала. Якщо довіреність видається юридичною особою України, то підпис особи, що має на це повноваження, засвідчується печаткою.

Строк дії довіреності не може перевищувати трьох років. Якщо в довіреності зазначено більший строк, то довіреність дійсна три роки від дати її вчинення. Якщо строк дії довіреності не зазначений, то вона вважається дійсною протягом одного року від дати її вчинення.

Форма і строк дії довіреності, виданої поза межами України, визначаються за законом країни, де була видана довіреність.

Дата подання заявки встановлюється за датою одержання Установою матеріалів заявки, що викладаються українською мовою та мають містити:

- клопотання про видачу патенту на винахід (корисну модель), написане у довільній формі;

- відомості про заявника та його адресу;

- опис винаходу (корисної моделі).

Якщо опис викладено іноземною мовою, то для збереження дати подання заявки його переклад на українську мову повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

Після встановлення дати подання заявки заявнику надсилається повідомлення, в якому вказується дата подання заявки та її реєстраційний номер. У подальшому під час листування з Установою заявник повинен посилатись на реєстраційний номер заявки.

Пріоритет – це першість у поданні заявки, і він, як правило, встановлюється за датою подання до Установи правильно оформленої заявки.

Якщо заявка на видачу патенту на такий же винахід (корисну модель) була подана спочатку до патентного відомства однієї з держав – учасниць Паризької конвенції з охорони промислової власності, заявник має право скористатися правом конвенційного пріоритету. Це означає, що протягом 12 місяців від дати подання заявки заявник може подати заявку в Україні, зазначивши у заяві, що має намір

скористатись правом конвенційного пріоритету, вказавши дату подання та реєстраційний номер попередньої заявки, державу, в якій вона була подана.

Попередня заявка - це заявка, яка була подана до Установи чи до патентного відомства будь-якої держави – учасниці Паризької конвенції з охорони промислової власності, за якою заявляється пріоритет.

Якщо винахід створено роздільною творчою працею декількох винахідників незалежно один від одного, право на одержання патенту має той заявник, заявка якого подана до Установи з більш ранньою датою пріоритету.

Контрольні питання:

- 1.Що входить в склад заявки на винахід?
- 2.Які існують вимоги до опису на винаходи?
- 3.Які існують вимоги до формули винаходу?
- 4.Які існують вимоги до ілюстративних матеріалів?
- 5.Які існують вимоги до реферату?
- 6.Що таке пріоритет заявки?

Тема 4. ЕКСПЕРТИЗА ЗАЯВКИ НА ВИНАХІД ТА ПРОЦЕДУРА ВИДАЧІ ПАТЕНТУ

План

- 4.1. Експертиза заявки на винахід (корисну модель);
- 4.2. Оскарження рішення за заявкою;
- 4.3. Публікація відомостей про винахід;
- 4.4. Процедура видачі патенту України на винахід;
- 4.5. Сплата збору за дії, пов'язані з охороною прав на винаходи;
- 4.6. Припинення дії патенту та визнання його недійсним;

4.1. Експертиза заявки на винахід (корисну модель)

Експертиза заявки має статус науково-технічної експертизи, складається:

- 1) з попередньої експертизи;
- 2) з формальної експертизи;

3) за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід) кваліфікаційної експертизи і проводиться закладом експертизи відповідно до цього Закону та правил, встановлених на його основі Установою.

Заклад експертизи – це уповноважений Установою державний заклад (підприємство, організація) для розгляду і проведення експертизи заявок.

Заклад експертизи здійснює інформаційну діяльність, необхідну для проведення експертизи заявок, і є центром міжнародного обміну виданнями відповідно до Конвенції про міжнародний обмін виданнями, прийнятої 3 грудня 1958 р. Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.

Кінцеві результати експертизи заявки, що не вважається відкликаною або не відкликана, відображаються в обґрунтованому висновку експертизи за заявкою, що набирає чинності після затвердження його Установою. На підставі такого висновку Установа приймає рішення про видачу патенту або про відмову у видачі патенту. Рішення Установи надсилається заявнику.

Заявник має право протягом місяця від дати одержання ним рішення установи затребувати копії матеріалів, що протиставлені заявці. Ці копії надсилаються заявнику протягом місяця.

Заявник має право з власної ініціативи чи на запрошення закладу експертизи особисто або через свого представника брати участь у встановленому Установою порядку в розгляді питань, що виникли під час проведення експертизи.

Заявник має право вносити до заявки виправлення помилок та зміну свого імені (найменування) і своєї адреси, адреси для листування, імені та адреси свого представника.

Заявник може вносити до заявки зміни, пов'язані зі зміною особи заявника, за умови згоди зазначених у заявці інших заявників. Такі зміни може за згодою всіх заявників вносити також особа, яка бажає стати заявником. Ці виправлення та зміни враховуються, якщо вони одержані закладом експертизи не пізніше одержання ним документа про сплату державного мита за видачу патенту.

За подання заяви про виправлення помилки або про внесення будь-якої із зазначених змін сплачується збір, за умови, що помилка не є очевидною чи технічною, а зміна виникла через залежні від подавця заяви обставини.

Заклад експертизи може вимагати від заявника надання додаткових матеріалів, якщо без них проведення експертизи неможливе, або у разі виникнення обґрунтованих сумнівів у достовірності будь-яких відомостей чи елементів, що містяться в матеріалах заявки.

Заявник має право протягом місяця від дати одержання ним повідомлення чи висновку закладу експертизи із вимогою про надання додаткових матеріалів затребувати від нього копії матеріалів, що протиставлені заявці. Додаткові матеріали мають бути подані заявником протягом двох місяців від дати одержання ним повідомлення чи висновку закладу експертизи або копій матеріалів, що протиставлені заявці.

Під час проведення попередньої експертизи заявка, яка не містить пропозиції заявника щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, розглядається на предмет наявності в ній відомостей, які можуть

бути віднесені згідно із Зводом відомостей, що становлять державну таємницю до державної таємниці.

За наявності в заявці таких відомостей, а також якщо заявка містить пропозицію заявника про віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці. матеріали заявки надсилаються відповідному Державному експерту з питань таємниць (далі Державний експерт) для прийняття рішення щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці.

Державний експерт надсилає своє рішення разом з матеріалами заявки до закладу експертизи протягом місяця від дати одержання ним матеріалів заявки.

Строк, протягом якого може діяти рішення про віднесення інформації, викладеної у заявці, до державної таємниці, встановлюється Державним експертом з урахуванням ступеня секретності інформації.

Якщо Державний експерт прийняв рішення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, він визначає коло осіб, які можуть мати доступ до нього, і все наступне діловодство за заявкою здійснюється у режимі секретності.

Про рішення Державного експерта заклад експертизи негайно повідомляє заявника. Якщо у заявці не було пропозиції заявника про віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, а Державний експерт відніс винахід (корисну модель) до державної таємниці, то заявник, у разі незгоди, може подати до закладу експертизи мотивоване клопотання про розсекречування матеріалів заявки чи оскаржити рішення Державного експерта до суду.

В Україні встановлена система так званої відстроченої (відкладеної) експертизи розгляду заявок на видачу патентів на винаходи. Суть цієї системи полягає в тому, що діловодство за заявкою складається з двох етапів:

1. експертизи за формальними ознаками, що закінчується публікацією відомостей про заявки на винаходи, які прийняті до розгляду, в постійному бюлетені Установи;

2. кваліфікаційної експертизи або експертизи заявленого винаходу по суті.

Розгляд заявки починається з дати її подання. Датою подання заявки є дата одержання Установою матеріалів, що містять принаймні:

- заявку – у довільній формі про видачу патенту (деклараційного патенту), викладену українською мовою:

- відомості про заявника та його адресу, викладені українською мовою;

- матеріал, що справляє враження опису винаходу, і частину матеріалу, яку можна прийняти за формулу винаходу, викладені українською або іншою мовою. Якщо опис і формулу винаходу виконано іншою мовою, то для збереження дати подання заявки їх переклад українською мовою повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

Після подання заявки та за наявності документа про сплату збору за її подання проводиться формальна експертиза заявки.

Заявник має право з власної ініціативи вносити до заявки виправлення і уточнення протягом року від дати подання заявки, тобто за 6 місяців до дати публікації відомостей про заявку, яка прийнята до розгляду, в офіційному бюлетені. Але ці виправлення і уточнення не враховуються, якщо вони надійшли до закладу експертизи після одержання заявником рішення про видачу патенту або рішення про відмову у його видачі.

За внесення змін та уточнень в матеріали заявки на винахід з ініціативи заявника після встановлення дати подання заявки сплачується збір.

4.2. Експертиза заявки на винахід за формальними ознаками

Формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками) – це експертиза, під час якої:

- встановлюється дата подання заявки на підставі ст. 13 Закону;

- визначається належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами;

- перевіряється відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам;

- перевіряється на відповідність встановленим вимогам документ про сплату збору за подання заявки.

Експертизу за формальними ознаками ще називають попередньою. Вона проводиться без спеціального клопотання заявника протягом двох місяців від

дати подання заявки до Установи. У ході проведення такої експертизи перевіряється наявність необхідних документів та дотримання встановлених вимог до їх оформлення. Розглядається питання щодо відповідності заявленого об'єкта умовам надання правової охорони.

Перше повідомлення заявникові щодо формальної експертизи, яким може бути повідомлення про завершення формальної експертизи чи вимога про внесення змін до матеріалів заявки, повинно бути надіслане не пізніше як шість місяців від встановленої дати подання заявки.

Якщо матеріали заявки оформлені з порушенням вимог Закону, заявнику надсилається повідомлення про виявлені недоліки і він повинен протягом двох місяців від дати одержання повідомлення виправити наявні або подати відсутні документи.

На етапі експертизи за формальними ознаками заявка може бути відхилена за таких причин:

- винахід не відповідає умовам надання правової охорони, тобто вимогам п. 1 формальної експертизи;

- якщо заявник не подасть відповідь на запит експертизи за формальними ознаками у встановлений Законом строк (2 місяці) від дати одержання повідомлення Установи);

- якщо матеріали, надіслані заявником у відповідь на запит заявки закладу експертизи, не містять необхідних виправлень та уточнень:

- якщо додаткові або виправлені матеріали надійдуть пізніше двох місяців від дати одержання заявником повідомлення Установи;

- якщо прийнято рішення про можливість проведення експертизи по суті, а клопотання щодо її проведення не подано протягом трьох років від дати подання заявки.

Якщо заявка не відповідає вимогам п.1 формальної експертизи, то Установа надсилає заявнику рішення про відмову у видачі патенту (деклараційного патенту).

Якщо заявка не відповідає вимогам п. 2 формальної експертизи, то про це повідомляється заявнику у письмовій формі.

Для внесення змін до матеріалів заявки, а також виправлень і уточнень, заявнику надається два місяці від дати одержання ним повідомлення закладу експертизи.

Якщо Установа приймає рішення про відхилення заявки, повідомлення про це надсилається заявнику.

Якщо заявка на видачу патенту на винахід (корисну модель) пройшла формальну експертизу, заявнику надсилається за заявкою стосовно:

- патенту на винахід – повідомлення про завершення формальної експертизи та можливість проведення кваліфікаційної експертизи;
- деклараційного патенту на винахід (корисну модель) – рішення Установи про видачу деклараційного патенту на винахід (корисну модель).

4.3. Експертиза заявки на винахід по суті

За клопотанням заявника або будь-якої зацікавленої особи проводиться експертиза заявки по суті або кваліфікаційна експертиза. Заявник може подати таке клопотання протягом трьох років від дати подання заявки до Установи. Будь-яка зацікавлена особа може подати клопотання про проведення експертизи по суті після публікації відомостей про заявку, яка прийнята до розгляду, в офіційному бюлетені, але не пізніше трьох років від дати її подання. До клопотання додається документ про сплату збору за проведення експертизи по суті.

За проведення кваліфікаційної експертизи сплачується збір. Якщо документ про сплату збору не надійшов разом із клопотанням, клопотання вважається недоданим.

Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) - це експертиза, що встановлює відповідність заявленого винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності).

Якщо заявка на видачу деклараційного патенту на винахід пройшла формальну експертизу, заклад експертизи, за наявності документа про сплату відповідного збору за подання заявки, розпочинає проведення експертизи заявки на локальну новизну.

Експертиза на локальну новизну – складова частина кваліфікаційної експертизи, що встановлює локальну новизну винаходу.

Локальна новизна – новизна, що встановлюється за виданими в Україні патентами на винаходи і поданими до Установи заявками на видачу патентів.

При позитивному результаті експертизи заявки на локальну новизну Установа надсилає заявнику рішення про видачу деклараційного патенту на винахід. У протилежному випадку заявнику надсилається рішення про відмову у видачі деклараційного патенту.

По закінченні і8 місяців від дати подання заявки на видачу патенту на винахід, а якщо заявлено пріоритет, то від дати її пріоритету, Установа публікує у своєму офіційному бюлетені визначені нею відомості про заявку за умови, що вона невідкликана або за нею не прийнято рішення про відмову у видачі патенту.

Після публікації відомостей про заявку будь-яка особа має право ознайомитися з матеріалами заявки в установленому порядку. За ознайомлення з матеріалами заявки сплачується збір.

Відомості про заявку на видачу деклараційного патенту на винахід (корисну модель) не публікуються.

Відомості про заявки, щодо яких державний експерт прийняв рішення про віднесення їх до державної таємниці, не публікуються.

Експертиза заявки на винахід по суті включає такі етапи:

- перевірка формули винаходу;
- перевірка винаходу на відповідність умовам патентоздатності.

Установа має право зажадати від заявника додаткові матеріали, без яких проведення експертизи по суті неможливе, і за цих обставин заявник повинен подати їх протягом двох місяців від дати одержання відповідного запиту.

Якщо за результатами кваліфікаційної експертизи буде встановлено, що заявлений винахід відповідає умовам патентоздатності, заявнику надсилається рішення про видачу патенту на винахід. У протилежному випадку заявнику надсилається попереднє рішення про відмову у видачі патенту. Протягом двох місяців від дати одержання попереднього рішення про відмову у видачі патенту

заявник може внести зміни до матеріалів заявки та подати додаткові матеріали. Якщо протягом двох місяців від дати одержання попереднього рішення про відмову у видачі патенту на винахід заявник не вніс зміни і не подав додаткові матеріали. Установа приймає рішення про відмову у видачі патенту на винахід.

Рішення про видачу або відмову у видачі патенту на винахід надсилається заявнику.

Заявник повинен протягом трьох місяців від дати одержання рішення про видачу патенту надіслати до Установи документ про сплату збору за видачу патенту.

На підставі рішення про видачу патенту на винахід та за наявності документа про сплату збору Установа публікує в офіційному бюлетені відомості про видачу патенту.

Якщо документ про сплату збору за видачу патенту не надійшов до установи у встановлений законом строк (3 місяці), заявка вважається відкликаною.

Заявник може брати участь у розгляді питань, які виникають під час проведення експертизи заявки на винахід по суті.

4.4. Оскарження рішення за заявкою

Якщо заявник не згодний з рішенням Установи стосовно заявки, він може оскаржити рішення Установи, подавши мотивоване заперечення до Апеляційної палати. Заперечення подається протягом двох місяців від дати одержання рішення Установи стосовно заявки.

Апеляційна палата - колегіальний орган Установи для розгляду заперечень проти рішень Установи щодо набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності та інших питань, віднесених до її компетенції згідно з законом.

За подання заперечення сплачується збір. Якщо збір не сплачено у зазначений строк (2 місяці), заперечення вважається неподаним, про що заявнику надсилається повідомлення.

У разі одержання Апеляційною палатою заперечення та документа про сплату збору за подання заперечення діловодство за заявкою зупиняється до затвердження рішення Апеляційної палати.

Заперечення проти рішення Установи за заявкою розглядається згідно з регламентом Апеляційної палати протягом двох місяців від дати одержання заперечення та документа про сплату збору за подання заперечення в межах мотивів, викладених заявником у запереченні та під час його розгляду. Строк розгляду заперечення продовжується за ініціативою заявника, але не більше ніж на два місяці, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

За результатами розгляду заперечення Апеляційна палата приймає мотивоване рішення, що затверджується наказом Установи та надсилається заявнику.

У разі задоволення заперечення повністю або частково збір за подання заперечення підлягає поверненню.

До затвердження рішення Апеляційної палати, в місячний строк від дати його прийняття, керівник Установи може внести мотивований письмовий протест на це рішення, який має бути розглянутий протягом місяця. Рішення Апеляційної палати, прийняте за цим протестом, є остаточним і може бути скасоване лише судом. Заявник може оскаржити затвержене Установою рішення Апеляційної палати у судовому порядку протягом двох місяців від дати одержання рішення.

4.5. Публікація відомостей про винахід

Публікація - це доведення офіційним шляхом до загального відома будь-якої інформації.

Офіційним виданням Установа є бюлетень «Промислова власність», в якому знаходять відображення основні етапи патентного діловодства стосовно об'єктів промисловій власності, що охороняються в Україні.

Перша публікація відомостей про винахід здійснюється через 18 місяців від дати подання заявки на винахід. Якщо заявник вважає, що 18 місяців занадто

великий строк до публікації відомостей про заявку, він може прискорити публікацію. За клопотанням заявника Установа публікує відомості про заявку раніше зазначеного строку.

В офіційному бюлетені в розділі «Публікація відомостей про заявки, які прийняті до розгляду» подаються бібліографічні дані про заявки на винаходи, а в розділі «Публікація відомостей про видачу патентів України на винаходи (корисні моделі)» - бібліографічні дані та формула винаходу. Інформація у цих розділах упорядкована за індексами МПК.

У розділі «Сповіщення» публікується інформація про всі юридично значимі дії стосовно винаходів, зокрема, припинення строку дії патенту, зміна повного імені власника патенту, виправлення очевидних помилок, відомості про передачу прав власності на винахід та ліцензійні договори тощо.

Показчики, які є довідково-пошуковим апаратом до інформації, що подається в бюлетені, дозволяють здійснювати пошук за індексом **МПК** (систематичний показчик), за номером патенту (нумераційний показчик).

Річні показчики, які видаються за матеріалами офіційною бюлетеня, дають можливість провести пошук також за іменем винахідника чи іменем власника патенту.

В офіційному бюлетені також публікуються законодавчі та нормативні матеріали, інструкції, тексти укладених міжнародних договорів, матеріали конвенцій, повідомлень ВОІВ, повідомлень Європейського патентного відомства (ЄПВ) тощо.

Тимчасова правова охорона

Від дати публікації відомостей про заявку, яка прийнята до розгляду, заявнику надається тимчасова правова охорона в обсязі формули винаходу.

Публікація відомостей про заявку є своєрідною рекламою для заявника яка дає можливість з'ясувати питання стосовно зацікавленості інших осіб у створеному винаході.

Дія тимчасової правової охорони припиняється від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту на винахід чи повідомлення про припинення діловодства щодо заявки.

Якщо прийнято рішення про відмову у видачі патенту на винахід, тимчасова правова охорона вважається такою, що не настала.

Від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про заявку на винахід, яка прийнята до розгляду, будь-яка особа, ознайомившись з матеріалами заявки, може подати клопотання про проведення експертизи заявки по суті з метою оспорювання видачі патенту або вирішення питання щодо придбання права власності на винахід чи укладення ліцензійного договору.

4.6. Процедура видачі патенту України на винахід (корисну модель)

Реєстрація патенту.

На підставі рішення про видачу патенту на винахід Установа здійснює державну реєстрацію патенту, для чого вносяться відповідні відомості до Реєстру.

Державна реєстрація патенту (деклараційного патенту) на винахід та деклараційного патенту на корисну модель здійснюється одночасно з публікацією відомостей про його видачу за наявності документів про сплату державного мита за його видачу і збору за публікації про видачу патенту.

До Державного реєстру патентів України на винаходи (корисні моделі), який є офіційним документом, призначеним для реєстрації патентів на винаходи та всіх змін їх правового статусу, заносяться відомості про патент.

Після публікації відомостей про видачу патенту будь-яка особа має право ознайомитись з відомостями, що занесені до Державного Реєстру патентів України на винаходи (корисні моделі) відповідно до «Інструкції про порядок ознайомлення з матеріалами заявки на винаходи (корисні моделі) та відомостями, що занесені до державного реєстру патентів України на винаходи і Державного реєстру патентів в Україні на корисні моделі» від 24 червня 1995 р.

Видача патенту.

Видача патенту здійснюється Установою у місячний строк після його державної реєстрації.

Патент видається особі, яка має право на його одержання. Якщо право на одержання одного і того ж патенту мають кілька осіб, їм видається один

патент на ім'я особи, яка зазначена у заяві. Деклараційний патент на винахід (корисну модель) видається під відповідальність його власника за відповідність винаходу (корисної моделі) умовам патентоздатності.

Патент містить власне патентну грамоту та винахід з формулою. Форма патенту і зміст зазначених у ньому відомостей визначаються Установою.

У патенті подаються бібліографічні дані, зокрема, номер та дата подання заявки, дата пріоритету, якщо він заявлявся, ім'я винахідника та ім'я власника патенту, а також опис винаходу з формулою і, за необхідності, ілюстративні матеріали. Ступінь повноти опису повинен дозволяти проведення технологічної або конструктивної розробки об'єкта винаходу чи безпосередньо його використання.

Про факт виникнення прав, що випливають з патенту на винахід, свідчить публікація відомостей про видачу патенту в офіційному бюлетені. Одночасно з публікацією про видачу патенту здійснюється його державна реєстрація, **тобто** дата публікації і є датою, з якої діють права власника, що випливають з патенту.

Обсяг правової охорони визначається формулою винаходу, **тобто за нею** встановлюється факт використання чи невикористання винаходу. **Тлумачення** формули винаходу здійснюється у межах винаходу та креслень, якщо на **них є** посилання в описі.

Власник деклараційного патенту на винахід з метою заміни деклараційного патенту на винахід на патент на винахід може подати клопотання про проведення кваліфікаційної експертизи заявки, за якою видано деклараційний патент. Таке клопотання повинно надійти до Установи не пізніше трьох років від дати подання заявки, за якою видано деклараційний патент.

Строк дії патенту на винахід, виданого замість деклараційного патенту на винахід, становить 20 років від дати подання заявки на деклараційний патент на винахід.

У випадку втрати чи зіпсуття патенту його власнику видається дублікат патенту у порядку, встановленому Установою. За видачу дубліката патенту сплачується збір.

Винаходи, що становлять державну таємницю

Винаходи, створені з використанням інформації, зареєстрованої у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю, та якщо інтереси держави потребують, щоб їх суть не була розголошена, належать до таких, що становлять державну таємницю.

Винахід, що становить державну таємницю, одержує правову охорону і використовується відповідно до вимог чинної нормативно-законодавчої бази України про державну таємницю.

Винахід, що становить державну таємницю, охороняється посвідченням на винахід, що засвідчує авторство, пріоритет винаходу та надає право на одержання грошової компенсації.

Посвідчення діє протягом строку засекречування винаходу, але не довше від терміну дії патенту, тобто 20 років від дати подання заявки до Установи.

За видачу та підтримання чинності посвідчення на винахід, що становить державну таємницю, збір не сплачується.

Протягом одного року від дати одержання заявником рішення державного експерта про розсекречення винаходу він має право подати до Установи клопотання про видачу патенту на період, що залишився до закінчення терміну дії патенту України на винахід. При цьому сплачується збір.

4.7. Сплата збору за дії, пов'язані з охороною прав на винаходи(корисні моделі)

За дії, пов'язані з охороною прав на винаходи, сплачуються відповідні збори. Перелік дій, за які сплачується збір, його розміри, терміни сплати, а також підстави для звільнення від сплати збору або зменшення його розміру, порядок повернення збору визначені «Положенням про порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності», яке затверджено Постановою Кабміну України від 16 червня 2003 р.

За підтримання чинності патенту сплачується річний збір за кожний рік його дії, рахуючи від дати подання заявки. Перша сплата збору за поточний рік провадиться протягом чотирьох місяців від дати публікації відомостей про

видачу патенту в офіційному бюлетені. За кожний наступний рік дії патенту сплата збору повинна провадитись протягом чотирьох місяців до кінця поточного року дії патенту.

Документ про сплату збору може надійти до Установи протягом 12-ти місяців після закінчення встановленого терміну, але в цьому випадку розмір збору збільшується на 50 відсотків. Якщо після закінчення шестимісячного терміну документ про сплату збору до Установи не надійде, дія патенту припиняється.

Сума збору повертається платникові (частково або повністю) у разі:

- сплати збору у більшому розмірі, ніж передбачено Положенням;
- повернення Установою заяви (клопотання) або відмови у її прийнятті.

Для нього необхідно подати заяву про повернення суми збору протягом року з дня її зарахування на рахунок Установи.

4.8. Припинення дії патенту та визнання його недійсним

Власник патенту в будь-який час може відмовитись від нього повністю або частково на підставі заяви, поданої до Установи. Відмова набирає чинності віддати публікації відомостей про це в офіційному бюлетені Установи.

Дія патенту припиняється у разі несплати у встановлений строк річного збору за підтримання його чинності.

Річний збір за підтримання чинності патенту сплачується за кожний рік його дії, починаючи від дати подання заявки. Документ про першу сплату зазначеного збору має надійти до Установи не пізніше чотирьох місяців від дати публікації відомостей про видачу патенту. Документ про сплату збору за кожний наступний рік має надійти або бути відправленим до Установи до кінця поточного року дії патенту за умови сплати збору протягом його останніх чотирьох місяців.

Дія патенту припиняється з першого дня року, за який збір не сплачено. Патент може бути визнано недійсним повністю або частково, якщо:

- запатентований винахід (корисна модель) не відповідає умовам патентоздатності;

•у формулі винаходу (корисної моделі) присутні ознаки, яких не було в заявці;

•заявку на винахід (корисну модель) подано в орган іноземної держави раніше, ніж до Установи:

- патент видано з порушенням прав інших осіб.

Заперечення до Апеляційної палати проти видачі патенту може подати будь-яка особа протягом шести місяців від дати публікації відомостей про його видачу. Заперечення має бути розглянуто протягом шести місяців від дати його подання.

З метою визнання деклараційного патенту недійсним будь-яка особа може подати до Установи клопотання про проведення Експертизи запатентованого винаходу (корисної моделі) на відповідність умовам патентоздатності. За подання клопотання сплачується збір.

Патент або його частина, визнані недійсними, вважаються такими, **що** не набрали чинності, від дати публікації відомостей про видачу патенту в офіційному бюлетені.

Контрольні питання:

- 1.Що включає експертиза заявки на винахід за формальними ознаками?
- 2.Що включає експертиза заявки на винахід по суті?
- 3.Хто може допомогти в оформленні заявки на винаходи?

Тема 5. ПАТЕНТУВАННЯ В ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВАХ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПАТЕНТНИХ ПРАВ

План

5.1. Патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах.

5.2. Права та обов'язки власника патенту на винахід (корисну модель);

5.2.1. Особисті немайнові права;

5.2.2. Майнові права суб'єктів права на винаходи, корисні моделі і промислові зразки;

5.3. Взаємовідносини співвласників патенту;

5.1. Патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах

Будь-яка особа має право запатентувати винахід (корисну модель) в іноземних державах за умови попереднього подання заявки на винахід (корисну модель) до Установи та ненадходження до цієї особи протягом трьох місяців від дати подання зазначеної заявки повідомлення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці.

За клопотанням заявника йому надсилається повідомлення щодо можливості патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах раніше зазначеного строку. За подання клопотання сплачується збір.

Винаходи патентують в іноземних державах з метою:

- захисту промислового експорту в державах, де передбачається його здійснювати. Мається на увазі експорт промислової продукції: машини, пристрої, обладнання, матеріали (речовини), продукція побутового призначення тощо;*

- захисту так званих комплексних поставок, тобто об'єктів капітального будівництва, що споруджуються за кордоном при технічній допомозі України;*

- забезпечення патентного захисту національних науково-технічних досягнень в іноземних державах, на території яких винахід буде використовуватись на підставі ліцензійного договору;*

- забезпечення міжнародного науково-технічного співробітництва, включаючи створення спільних з іноземними фірмами підприємств тощо.*

Дії, які необхідно здійснити для того, щоб запатентувати винахід в іноземній державі:

1. У першу чергу необхідно визначити доцільність патентування винаходу в іноземних державах.

2. Одночасно потрібно визначити, у яких саме державах Ви можете одержати патент.

3. Після цього обирається найбільш оптимальна процедура патентування.

Відповідно до вибраної процедури необхідно здійснювати дії щодо:

- підготовки та подання заявок на видачу патентів у відповідні патентні відомства;

- сплати зборів за дії, пов'язані з діловодством заявок та одержанням патентів, а також оплати послуг патентних повірених;

- листування з адміністративними та судовими органами при виникненні спорів.

Доцільність патентування винаходів в іноземних державах залежить від рівня та направленості технічного розвитку в тій чи іншій галузі промисловості конкретної держави.

Рішення стосовно одержання правової охорони винаходу в іноземних державах повинно прийматись за результатами оцінки перспектив його комерційної реалізації окремо в кожній державі.

Всі витрати, пов'язані з патентуванням винаходів в іноземних державах, несе заявник або, за погодженням з ним, інша зацікавлена особа.

Слід пам'ятати, що при веденні листування з патентним відомством, пов'язаним з одержанням патенту, необхідно дотримуватись регламентованих строків щодо діловодства заявок та правильності сплат мита, розміри якого друкуються в офіційних патентних бюлетенях Європейського патентного відомства, Євразійського патентного відомства, а також в інших офіційних бюлетенях.

Вибираючи процедуру патентування, необхідно враховувати розміри валютних витрат, які включають розміри офіційного мита та гонорарів патентних повірених.

Вартість патентування одного винаходу в одній державі з використанням традиційної процедури від подання заявки до одержання патенту досягає 3-8 тис. доларів США з урахуванням оплати послуг патентного повіреного.

Чи можна подати заявку безпосередньо до відомства іншої держави?

Можна, але законом чітко визначено, що до подання заявки на одержання патенту на винахід в орган іноземної держави заявник зобов'язаний подати заявку в Україні.

Чи треба брати дозвіл на патентування винаходу в іноземних державах?

Відповідно до закону заявник, подаючи заявку на винахід до Установи, повідомляє про свій намір здійснити патентування винаходу в іноземних державах. Для цього до Управління права та патентної політики Установи надсилається заявка, до якої додаються:

- матеріали заявки на винахід у повному обсязі;*
- документ, який засвідчує подання заявки до Установи (розписка в прийнятті заявки, рішення про встановлення дати подання заявки);*
- експертний висновок про можливість опублікування матеріалів щодо винаходу в пресі та інших засобах масової інформації згідно з «Положенням про порядок підготовки матеріалів, призначених до відкритого опублікування», затвердженим постановою Кабміну України від 21 липня 1992 р.;*
- документ, який засвідчує повноваження довіреної особи або право наступництва.*

Розгляд заявки здійснюється відповідно до «Інструкції про розгляд заявки про наміри здійснити патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах» від 1 червня 1995 р.

Якщо протягом трьох місяців від дати надходження такого повідомлення до Установи заявнику не буде надіслано рішення про заборону патентувати винахід в іноземних державах, він має право подати заявку на одержання патенту на винахід до відповідного органу іноземної держави.

Як визначити держави патентування?

Патентувати винахід необхідно в державах, де досить розвинута галузь відповідної промисловості, та ведуться в цьому напрямі наукові дослідження.

Якщо власник прагне завоювати монополію на ринку, він може запатентувати свій винахід у державах конкурентів, де розташовані їх підприємства, а саме:

- у державах, де планується організувати виробництво даної продукції;*
- у державах, де знаходяться основні ринки збуту та передбачається продаж ліцензій.*

Винахід можна патентувати в державах, що мають потенційні можливості для розвитку даного виробництва, зокрема у державах, що розвиваються.

Важливим фактором при вирішенні питання щодо патентування в тій чи іншій державі є укладені договори про довгострокове науково-технічне співробітництво, усталений експорт продукції, в якій використовується винахід.

Необхідно звернути увагу на наявність у державі, де планується здійснити патентування, умов для організації нового виробництва: географічне положення держави, джерела сировини та транспортні засоби, кадри достатньої кваліфікації тощо.

Патентування винаходу з метою захисту експорту бажано супроводжувати реєстрацією за кордоном знаку для товарів і послуг, що підвищить попит на продукцію та її вартість. Треба пам'ятати, що здійснити патентування неможливо, якщо в державі не існує патентної системи.

Як вибрати процедуру патентування?

Заявник вибирає процедуру патентування сам або за допомогою патентних повірених, які за його дорученням виконують роботи, пов'язані з патентуванням.

Вибір процедури патентування проводять з урахуванням того, чи бере держава, в якій планується здійснити патентування, участь у міжнародних або регіональних договорах з охорони промислової власності, а також особливостей її патентного законодавства.

Якщо необхідно запатентувати винахід лише у декількох державах, можна скористатись так званою традиційною процедурою, тобто подати заявку безпосередньо в кожену державу патентування. Але ця процедура має цілий ряд недоліків, а саме:

• матеріали заявки, зокрема опис та формулу винаходу необхідно скласти відповідно до закону, згідно з правилами та мовою кожної держави патентування;

• необхідно оплачувати послуги патентних повірених в кожній державі патентування;

• заявка реєструється патентним відомством тільки після оплати відповідного мита.

Крім традиційної процедури, патентування винаходів в іноземних державах можна здійснити і за такими процедурами:

1. згідно з договором про патентну кооперацію (РСТ):

2. згідно з вимогами Європейського патентного відомства (ЄПВ);

3. згідно з вимогами Європейської патентної конвенції (ЄПК):

4. згідно з Євразійською патентною конвенцією (ЄАПК).

Патентування винаходу в іноземних державах за процедурою договору про патентну кооперацію (РСТ)

Процедура патентування винаходів згідно з Договором РСТ складається з двох етапів: міжнародної фази та національної фази.

Міжнародна фаза включає: подання міжнародної заявки, проведення пошуку, міжнародну публікацію та міжнародну попередню експертизу (остання не є обов'язковою і проводиться за бажанням заявника).

Національна фаза – це процедура розгляду міжнародних заявок у патентних відомствах тих держав, які були вказані та відібрані з урахуванням результатів міжнародного пошуку та міжнародної попередньої експертизи.

Міжнародна заявка складається відповідно до вимог, передбачених Договором РСТ та Інструкцією до нього. Вона повинна містити: заяву, опис винаходу, один або декілька пунктів формули, креслення (у разі потреби) та реферат. Заявники України можуть скласти заявку російською або англійською мовою. Це залежить від вибору заявником міжнародного пошукового органу, яким є Федеральний інститут промислової власності (Росія) або ЄПВ. Подається заявка в одержуюче відомство. Українські заявники подають заявки до Установи (відділ міжнародних заявок на винаходи).

Пріоритет міжнародної заявки встановлюється за датою подання міжнародної або за датою подання попередньої заявки.

Подання міжнародної заявки супроводжується сплатою мита на користь Міжнародного бюро ВОІВ (міжнародне мито), міжнародного пошукового органу (мито за пошук) та одержуючого відомства (мито за пересилання).

Патентування винаходу за процедурою РСТ має ряд переваг:

- заявка подається українським заявником до Установи однією мовою (на цьому етапі не треба перекладати заявку на мови вказаних держав);
- за результатами міжнародного пошуку можна вирішити питання стосовно доцільності подальшого патентування винаходу у визначених державах-учасниках, і тільки після одержання позитивного результату пошуку подавати заявки з їх перекладом до національних патентних відомств (національна фаза).

Недолік цієї процедури полягає у порівняно високій вартості, тому патентувати за процедурою РСТ доцільно лише тоді, коли патенти необхідно одержати не менш, ніж у чотирьох-п'яти державах. За цієї умови загальна вартість патентування буде меншою, ніж подання заявки в кожен окрему державу за традиційною процедурою.

До відома: На 1 травня 1998р. учасниками Договору РСТ було 96 держав. Україна є учасницею Договору РСТ і в міжнародних заявках може бути як вказаною, так і вибраною державою.

Процедура одержання європейського патенту

Європейське патентне відомство (ЄПВ) приймає заявки, проводить експертизу та видає європейський патент на винахід, який має силу національного патенту на території кожної зазначеної у заяві держави. У заявці на європейський патент можуть вказуватись не всі, а лише деякі держави учасниці Конвенції.

За вибором заявника заявка складається англійською, французькою або німецькою мовою. За заявкою проводиться експертиза за формальними ознаками, перевіряється сплата мита та дотримання вимог до оформлення заявки, призначається європейський патентний повірений, проводиться патентний пошук. Через 18 місяців заявка (опис, формула, креслення) публікується разом із звітом про пошук. Заявнику надається тимчасова правова охорона від дати публікації

відомостей про заявку в державах-учасницях ЄПК, що зазначені в опублікованій заявці.

Протягом шести місяців необхідно сплатити мито за експертизу заявки по суті. Якщо приймається рішення про видачу патенту, після сплати відповідного мита публікуються відомості про видачу європейського патенту.

Строк дії європейського патенту - 20 років від дати подання заявки.

Заявка на європейський патент може бути подана до ЄПВ в Мюнхені або до його філії в Гаазі, а також в *національне патентне* відомство. Подати заявку можна безпосередньо до ЄПВ або переслати поштою без участі патентного повіреного. Всі інші дії здійснюються тільки через європейського патентного повіреного. Процедура патентування в ЄПВ коштує дорого, і її можна порівняти з вартістю традиційної процедури одержання 4-5 окремих національних патентів у державах-учасницях.

Проте ця процедура має і відповідні переваги у порівнянні з традиційною процедурою патентування підготовка та подання однієї заявки на одній *мові* в одне патентне відомство (СПВ) через одного патентного повіреного з одержанням патенту на винахід, що діє одночасно в усіх або декількох зазначених державах-учасницях Європейської патентної конвенції.

Членами Європейської патентної конвенції є 18 західноєвропейських держав: Австрія, Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Фінляндія, Франція, Швейцарія та Швеція.

Процедура поширення дії європейського патенту. Деякі держави Європи, які поки що не є членами Європейської патентної конвенції, заявили про поширення дії європейського патенту на їх території після спеціальної процедури та сплати відповідного мита.

До відома: На сьогодні дія європейського патенту може бути поширена на Албанію, Естонію, Латвію, Румунію, Словенію та Хорватію.

Процедура ЄПК

Всі учасники Європейської патентної конвенції є учасниками Договору РСТ, тому європейський патент для будь-якої держави-учасниці може бути

одержаний за процедурою РСТ. Надається можливість використати систему поширення дії європейського патенту, вказавши у міжнародній заявці держави – учасниці Договору РСТ, на які буде поширено його дію.

У той же час необхідно пам'ятати, що деякі європейські держави (Велику Британію, Францію тощо) не можна вказувати за процедурою РСТ окремо, а лише як державу – учасницю ЄПК. Тобто до тих держав можна застосовувати лише процедуру Євро-РСТ, вказавши ЄПВ.

До відома: Європейське патентне відомство на 20 відсотків знизило мито за проведення пошуку за заявками, що подані за процедурою РСТ.

Патентування винаходів за процедурою євразійської патентної конвенції (ЄАПК)

Євразійська патентна конвенція надає охорону винаходам на території всіх держав - учасниць цієї конвенції єдиним охоронним документом - євразійським патентом.

Євразійське патентне відомство видає патент на винахід, якщо він є новим, має винахідницький рівень та промислово придатний.

Українські заявники можуть подавати заявку безпосередньо до Євразійського патентного відомства, повідомляючи при цьому Установу (як при патентуванні за традиційною процедурою).

Експертиза за формальними ознаками заявки проводиться протягом двох місяців від дати її подання та за умови сплати мита. За заявкою проводиться патентний пошук. Експертиза заявки по суті проводиться за клопотанням заявника та за умови сплати відповідного мита. Якщо за результатами експертизи встановлено, що винахід відповідає умовам патентоздатності, приймається рішення про видачу євразійського патенту. В іншому випадку виноситься рішення про відмову у видачі патенту. Євразійський патент видається після сплати мита за його видачу та публікацію.

Патентним законодавством майже всіх держав визначено, що заявники, які постійно проживають за межами відповідної держави, можуть подавати заявки тільки через патентних повірених, що акредитовані при патентних відомствах.

Патентування це досить складний процес, що потребує високої кваліфікації, оскільки в кожній державі існує свій порядок і правила складання та подання заявки на винахід. Допомога патентного повіреного необхідна заявнику, так як він досконало знає діючі закони та право своєї держави або регіону.

Списки патентних повірених можна одержати у кожному патентному відомстві. Патентні повірені України допоможуть зв'язатись з патентним повіреним відповідної держави.

5.2. Права та обов'язки власника патенту на винахід (корисну модель)

Права, що випливають з патенту, діють від дати публікації відомостей про його видачу.

Права, які надаються суб'єктам права на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, заведено поділяти на дві групи:

- особисті немайнові права,
- майнові права.

5.2.1. Особисті немайнові права

До особистих немайнових прав належать право авторства, право на ім'я (спеціальну назву), право на подання заявки на одержання патенту на винахід, корисну модель чи промисловий зразок. Але при цьому слід мати на увазі, що коло і характер особистих немайнових і майнових прав визначається тими результатами технічної творчості, які підлягають правовій охороні.

Як уже зазначалося, право авторства полягає в тому, що тільки справжній творець може називати себе автором винаходу, корисної моделі чи промислового зразка. Усі інші особи, які використовують зазначені об'єкти, зобов'язані зазначати ім'я автора. Право авторства закріплює факт створення того чи іншого творчого результату певною конкретною особою, а це має значення для суспільної оцінки як самого результату, так і особи автора.

Зазначення імені автора в разі використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка обов'язкове.

Чинне законодавство України про промислову власність не забороняє присвоєння імені автора чи іншої спеціальної назви винаходу, корисній моделі чи промисловому зразку. Більш того, згадані раніше Правила складання і подання заявки на видачу патенту України на винахід і корисну модель передбачають зазначення назви винаходу. Пункт 6.2.1 цих Правил проголошує: «*Назва винаходу (корисної моделі) характеризує його (її) призначення, відповідає суті винаходу (корисної моделі) і, як правило, близька до назви відповідної рубрики Міжнародної патентної класифікації (МПК)*».

Слід звернути увагу на те, що особисті немайнові права авторів творів науки, літератури і мистецтва і авторів науково-технічних досягнень не співпадають. Закон не закріплює за винахідниками та авторами промислових зразків права на недоторканність та права на обнародування чи опублікування. Право на недоторканність твору не властиве і не стосується результатів технічної творчості, винахід можна удосконалювати будь-кому. Не можна приховувати від суспільства і готовий винахід.

5.2.2. Майнові права суб'єктів права на винаходи, корисні моделі і промислові зразки

Право власності па винаходи, корисні моделі і промислові зразки, проголошене чинним законодавством, дає його суб'єкту ті самі правомочності, які дає право власності на будь-який інший об'єкт.

Власнику патенту України на винахід (корисну модель) належить:

- 1) право власності на винахід (корисну модель);
- 2) виключне право на використання винаходу (корисної моделі) за своїм розсудом, якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів;
- 3) право забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається законодавством порушенням прав власника патенту;

4) право опублікувати в офіційному бюлетені Установи «Промислова власність» заяву про надання будь-якій особі дозволу на використання винаходу (право видачі «відкритої ліцензії») та право на відкликання цієї ліцензії:

5) право порушувати судові справи проти несанкціонованого використання винаходу та вимагати від порушника відшкодування заподіяних збитків.

Взаємовідносини при використанні винаходу (корисної моделі), патент на який належить кільком особам, визначаються угодою між ними. У разі відсутності такої угоди кожний власник патенту може використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, але жоден з них не має права давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) та передавати право власності на винахід (корисну модель) іншій особі без згоди інших власників патенту.

Права, що випливають з патенту на винахід, діють від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту.

Право власності на винахід, що засвідчується патентом, надає його власнику повноваження, подібні до тих, що і право власності на будь-який інший об'єкт, який чинним законодавством визнаний товаром і тому може бути об'єктом будь-яких цивільних правочинів. Зокрема, у власника патенту є можливість обрати будь-яку форму підприємницької діяльності щодо організації використання свого винаходу, а саме:

- розпочати власне виробництво продукту, який виготовлено із застосуванням запатентованого винаходу, та його збут;
- внести право власності на запатентований винахід чи право на його використання як свій внесок в статутний фонд підприємства, що створюється або вже діє. тобто використати зазначені права як інвестицію;
- передати свої права на винахід.

Виключне право власника патенту на використання винаходу, та його сутність.

Патент надає його власнику виключне право використовувати винахід за своїм розсудом за умови, що таке використання не порушує прав інших власників патентів.

Виключне право дії від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту, охороняється виключне право за патентом України тільки на території України.

Право власника на винахід називається виключним тому, що власник є єдиною особою, якій законодавством дозволено використовувати винахід, доки інші особи не одержать на це дозвіл від власника.

Використанням винаходу (корисної моделі) визнаються такі дії:

- виготовлення продукту із застосуванням запатентованою винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення *його* в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;

- застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди власника патенту *або*, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), *або* ознаку, еквівалентну їй.

Виготовлення - це виробництво для комерційних цілей продукту, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу, навіть якщо *цей* продукт тимчасово не реалізується, наприклад, накопичується з метою подальшого продажу.

Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу, *або* ознаку, еквівалентну їй.

Застосування - всі випадки використання продукту на виробництві для комерційних цілей.

Ввезення - імпортування на територію України продукту, навіть **ЯКЩО** ввезений продукт не призначений для використання в Україні.

Зберігання - накопичування продукту і метою подальшого введення в господарський обіг.

Пропонування для продажу - рекламування продукту.

Продаж - комерційна діяльність з метою реалізації продукту.

Патент надає його власнику виключне право забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається згідно з законом порушенням прав, що надаються патентом.

Виключне право надає його власнику можливість обмежувати права інших осіб при використанні винаходу.

Власник патенту може передавати на підставі договору право власності на винахід (корисну модель) будь-якій особі, яка стає його правонаступником, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) – тільки за *погодженням* із Державним експертом.

Власник патенту має право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору, а щодо секретного винаходу (корисної моделі), такий дозвіл надається тільки за погодженням із Державним експертом.

Жодна із наступних дій законодавством не визнається порушенням виключного права власника патенту на винахід:

- введення в господарський обіг виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі) продукту будь-якою особою, яка придбала його без порушення прав власника;

- використання з комерційною метою винаходу будь-якою особою, яка придбала продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу, і не могла знати, що цей продукт був виготовлений чи введений в обіг з порушенням прав, що надаються патентом. Проте після одержання відповідного повідомлення власника прав зазначена особа повинна припинити використання продукту або виплатити власнику прав відповідні кошти, розмір яких встановлюється відповідно до законів або за згодою сторін.

- використання винаходу на умовах примусової ліцензії з дозволу Уряду в інтересах суспільства та національної безпеки;
- використання винаходу на правах попереднього користування;
- використання винаходу для задоволення власних потреб *без* комерційної мети;
- разове виготовлення ліків в аптеках за рецептом лікаря;
- використання винаходу (корисної моделі) виключно для *потреб* транспортного засобу іноземної держави, коли цей засіб опинився в повітряному просторі, водах чи на території України випадково або тимчасово.

Обов'язки власника патенту;

1. Власник патенту повинен сплачувати відповідні збори за підтримання чинності патенту і добросовісно користуватися виключним правом, *що* випливає з патенту.

Добросовісне користування розуміється як таке, що не завдає *шкоди* іншим фізичним і юридичним особам, навколишньому середовищу, інтересам суспільства, національній безпеці тощо.

2. Якщо винахід не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років, починаючи від дати публікації відомостей *про* видачу патенту або від дати, коли використання було припинено, власник патенту зобов'язаний дати дозвіл (ліцензію) на використання винаходу *будь-якій* особі, яка має бажання та виявила готовність використовувати винахід (корисну модель). У разі відмови власника патенту від укладання ліцензійного договору ця особа має право звернутися до суду із заявою про надання *їй* дозволу на використання винаходу. При вирішенні цього питання суд *може* взяти до уваги подані власником патенту докази того, що винахід *не* використовувався з поважних причин.

3. Власник патенту зобов'язаний надати дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу власнику пізніше виданого патенту, якщо;

- винахід останнього призначений для досягнення іншої мети;
- винахід власника пізніше виданого патенту має значні техніко-економічні переваги і не може використовуватись без порушення *прав* першого власника.

Дозвіл надається в обсязі, необхідному для використання винаходу власником патенту, який такий дозвіл затребував.

Так само власник пізніше виданого патенту зобов'язаний надати дозвіл на використання свого винаходу власнику раніше виданого патенту, якщо його винахід є більш досконалим або призначений для досягнення тієї ж мети.

5.3. Взаємовідносини співвласників патенту

Якщо винахід належить кільком особам - співвласникам, то необхідно знати, що:

- винахід, патент на який належить кільком особам (співвласникам), є їх спільною власністю;
- частки кожного із співвласників визначаються угодою між ними, а за її відсутності визнаються рівними.

У разі відсутності угоди між співвласниками щодо визначення їх взаємовідносин при використанні винаходу кожен має право:

- особисто використовувати винахід за своїм розсудом;
- самостійно порушувати судові справи проти порушників патенту. Разом з тим жоден із співвласників не має права без згоди решти власників патенту:
- давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання винаходу іншій особі;
- передавати право власності на винахід.

Передача права власності на винахід.

Права, що випливають з патенту на винахід, можуть передаватись у повному обсязі або частково. Порядок передачі зазначених прав регламентується Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».

Винахід може бути відчуженим у будь-який спосіб:

- продажем;
- даруванням;
- обміном тощо.

Правовою формою передачі прав власності на винахід є договір про передачу права власності на винахід, який означає передачу власником прав, що

впливають з патенту, будь-якій фізичній або юридичній особі, яка стає правонаступником власника патенту.

При передачі права власності на винахід власник патенту не може залишити за собою будь-якого права на використання винаходу, встановити будь-які часові або територіальні обмеження прав, що переходять до правонаступника.

Законодавством визначені обов'язкові умови та реквізити договору. У ньому повинні бути зазначені:

- сторони договору: повне офіційне найменування та юридична адреса – для юридичної особи: прізвище, ім'я, по батькові та адреса – для фізичної особи;
- номер патенту;
- назва винаходу;
- предмет договору, який повинен містити бажання власника передати своє право власності на винахід та згоду правонаступника прийняти це право;
- підписи сторін;
- дата укладання договору.

Договір вважається дійсним, якщо він складений у письмовій формі та підписаний сторонами договору.

Договір від імені юридичної особи може підписувати особа, яка має відповідні повноваження.

Підписання договору означає зміну власника патенту на винахід та перехід прав, що впливають з патенту, до особи, яка стає правонаступником власника патенту.

Якщо договором не передбачено інше, він набуває чинності стосовно сторін з моменту його підписання сторонами.

Запис про зміну власника патенту вноситься до Державного реєстру патентів України на винаходи на підставі прийнятого Установою рішення про реєстрацію договору. Відомості про реєстрацію договорів публікуються в офіційному бюлетені.

Укласти договір про передачу прав власності на винахід можна від початку дії виключних прав, тобто від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту на винахід і тільки в межах строку його дії.

Строк дії патенту на винахід становить 20 років від дати подання заявки до Установи.

За згодою власника одна або декілька осіб можуть стати співвласниками патенту на винахід. Для цього власник патенту повинен укласти з майбутнім співвласником (співвласниками) договір про передачу права власності на винахід у спів-власність, який має бути підписаний сторонами і містити їх прізвище, ім'я та по батькові для фізичної особи або повне офіційне найменування юридичної особи та їх повні адреси.

Заяву про реєстрацію такого договору подає власник патенту.

Контрольні питання:

1. Які ви знаєте шляхи патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах?
2. Як визначити доцільність патентування в іноземних державах?
3. Які ви знаєте процедури патентування в іноземних державах?
4. Які права надаються суб'єктам права на винаходи?
5. Що таке особисті немайнові права?
6. Що таке майнові права?
7. Які обов'язки власника патента ви знаєте?
8. Як здійснюється передача права власності на винахід?

ТЕМА 6. ПЕРЕДАЧА ПРАВА НА ВИКОРИСТАННЯ ВИНАХОДУ

План

- 6.1. Ліцензії на право користування об'єктами інтелектуальної власності;
- 6.2. Види ліцензій;
  - 6.2.1. Повна ліцензія;
  - 6.2.2. Виключна ліцензія;
  - 6.2.3. Невиключна ліцензія;
- 6.3. Обов'язкові умови та реквізити ліцензійного договору;
- 6.4. Примусове відчуження прав на винахід (корисну модель).
- 6.5. Право на раціоналізаторську пропозицію;

6.1. Ліцензії на право користування об'єктами інтелектуальної власності

За сучасних умов найбільш поширеною правовою формою використання об'єктів інтелектуальної власності є ліцензійні договори.

Право на використання винаходу може бути передано у повному *обсязі* або частково шляхом видачі дозволу (ліцензії) на його використання. Правовою формою видачі ліцензії є ліцензійний договір.

Власник патенту, крім патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секретну корисну модель, має *право* подати до Установи для офіційної публікації заяву про готовність надання *будь-якій* особі дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі). У цьому разі річний збір за підтримання чинності патенту зменшується *на 50* відсотків, починаючи з року, наступного за роком публікації такої заяви.

Особа, яка виявила бажання скористатися зазначеним дозволом, зобов'язана укласти з власником патенту чи деклараційного патенту договір *про* платежі. Суперечки, що виникають під час виконання цього договору, вирішуються у судовому порядку.

Ліцензійний договір - це двостороння угода, за якою сторона, що *володіє* виключним правом на використання винаходу (ліцензіар), надає іншій *стороні* (ліцензіату) дозвіл (ліцензію) на використання винаходу, а ліцензіат

зобов'язується сплачувати ліцензіару платежі та здійснювати інші дії, що передбачені договором.

За ліцензійним договором сторона, що має право власності (виключне право) на об'єкт інтелектуальної власності (ліцензіар), надає іншій стороні (ліцензіату) дозвіл на право використання відповідного об'єкта інтелектуальної власності.

Предметом ліцензійного договору є право на використання запатентованого винаходу разом з іншими правами інтелектуальної власності, що передаються за ліцензійним договором.

Предмет договору, з юридичної точки зору, є основою для визначення обсягу прав ліцензіата, встановлення правових меж, в яких він може використовувати одержані за договором права, а також підставою для виплати ним ліцензійної винагороди ліцензіару.

Ліцензійний договір вважається дійсним, якщо він укладений у письмовій формі і підписаний сторонами.

Ліцензійний договір передбачається платним.

Якщо не передбачено інше, ліцензійний договір набуває чинності стосовно сторін з моменту його підписання сторонами.

Ліцензійний договір - це договір, особливість якого полягає в тому, що права на використання запатентованого винаходу, що передаються, обмежені строком дії і територією, на якій вони діють, та обсягом прав, що охороняються.

Ліцензійний договір - це сукупність прав і обов'язків сторін та порядок їх виконання, і тому до нього, як до одного із різновидів угод у цивільному праві, застосовуються правила, встановлені для угод.

Ліцензійний договір - це єдиний документ, який регулює права та обов'язки сторін щодо використання запатентованого винаходу, їх взаємні розрахунки та матеріальну відповідальність.

Укласти ліцензійний договір на використання запатентованого винаходу можна від початку дії виключних прав, тобто від дати публікації в офіційному

бюлетені відомостей про видачу патенту на винахід і тільки в межах строку його дії.

Чи можна використовувати винахід до одержання патенту? Так, якщо подана заявка на винахід, але ще не одержано патент, винахід можна використовувати.

6.2. Види ліцензій

Практика зарубіжних країн виробила три види ліцензійних договорів:

- повна ліцензія;
- виключна ліцензія;
- невиключна або проста ліцензія.

Вил ліцензії зумовлюється обсягом прав, то передаються за ліцензійним договором.

6.2.1. Повна ліцензія

При повній ліцензії до ліцензіата переходять усі майнові права, що випливають із патенту, на строк дії договору. Ліцензіар є лише номінальним патентовласником, але тільки на строк чинності договору. По скінченні **СТРОКУ** повної ліцензії майнові права патентовласника підновлюються в **ПОВНОМУ** обсязі. Повна ліцензія подібна до договору купівлі-продажу, але тільки **НА** певний строк.

Договір повної ліцензії занадто обмежує права патентовласника, **ЩО В** умовах розвиненої ринкової економіки не є доцільним. Завдяки виключній або невиключній ліцензії патентовласник може одержати кращий прибуток, ніж **ВІД** продажу повної ліцензії. Це зумовило значне витіснення з ринку міжнародної торгівлі ліцензіями таку її форму ліцензії, як повна ліцензія. Зараз повна **ЛІЦЕНЗІЯ** навіть не згадується в законодавствах про інтелектуальну власність.

6.2.2. Виключна ліцензія

Виключна ліцензія передбачає надання дозволу на право використання об'єкта інтелектуальної власності іншій особі (ліцензіату). При **ЦЬОМУ** ліцензіар

зберігає за собою право на використання цього ж об'єкта. але НЕ МАЄ права видавати ліцензію на право використання цього самого об'єкта ІНШИМ особам.

За виключною ліцензією власник виключних прав (ліцензіар) НАДАЄ ДОЗВІЛ на використання винаходу іншій особі (ліцензіату) у певному обсязі, на визначеній території, на обумовлений строк, залишаючи за собою право використовувати свій винахід лише у частині, що не передається за ліцензійним договором. При цьому ліцензіар не має права надавати ліцензії на використання цього об'єкта іншим особам на тій же території в обсязі наданих ліцензіату прав. Але він має право видати ліцензію іншим особам за межами виданих ліцензій.

Іншими словами, право на використання винаходу на території дії договору належить виключно ліцензіату (власнику виключної ліцензії), який отримує право і на видачу субліцензій.

Якщо Ви власник виключної ліцензії, це означає, що ніхто інший, включаючи Вашого ліцензіара, не має права використовувати винахід на території дії договору в обсязі, який Ви одержали за ліцензією.

Якщо ліцензіар має наміри сам використовувати винахід, незважаючи на існування виключної ліцензії, таке право обов'язково повинно бути обумовлене у ліцензійному договорі.

Обмеження прав ліцензіата.

Права ліцензіата на використання винаходу, які він одержав за виключною ліцензією, можуть бути обмежені ліцензіаром стосовно:

- строку дії договору, який може бути меншим, ніж строк дії патенту;
- території дії договору, яка може обмежуватись конкретним підприємством, областю тощо;
- виду використання (тільки виробництво або тільки продаж тощо).

Але при обмеженні прав ліцензіата повинні враховуватись вимоги Закону України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» від 3 березня 1998 р., зокрема про недопустимість нав'язування ліцензіаром таких умов договору або додаткових Умов, які ставлять ліцензіата у нерівне становище, у тому числі нав'язування товару, не потрібного ліцензіату.

Субліцензійний договір.

Ліцензійний договір про надання ліцензіатом (власником виключної ліцензії) права на використання винаходу (об'єкта інтелектуальної власності) іншій особі у ліцензійній практиці називають субліцензійним договором.

Ліцензіат має право укласти субліцензійний договір лише у випадках передбачених ліцензійним договором.

Відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат якщо ліцензійним договором не передбачено інше.

У разі надання субліцензії правовідносини між ліцензіаром і ЛІЦЕНЗІАТОМ зберігаються. Субліцензіат не вступає у прямі договірні відносини з ЛІЦЕНЗІАРОМ (власником патенту па винахід) Відповідальність за виконання субліцензійного договору перед ліцензіаром несе ліцензіат, який видав субліцензію.

Економічна суть надання субліцензії полягає у тому, що ЗА допомогою субліцензіата ліцензіат має можливість якнайбільше задовольнити попит *на* «продукцію по ліцензії» на території дії договору, якщо він не в змозі задовольнити таку потребу сам.

Тільки ліцензіат, який одержав виключні права на використання винаходу, має право на видачу субліцензій.

Обсяг прав, які надаються за субліцензійним договором, визначається обсягом прав, які одержав ліцензіат за виключною ліцензією, і не **МОЖЕ** перевищувати їх.

5.2.3. Невиключна ліцензія

За невиключною ліцензією власник виключних прав (ліцензіар) **НАДАЄ** іншій особі (ліцензіату) дозвіл на використання винаходу, зберігаючи **ЗА СОБОЮ** право на використання цього винаходу, включаючи право видачі ліцензій **ІНШИМ** особам. У цьому випадку ліцензіаром може бути як власник патенту, **ТАК і** власник виключної ліцензії.

Ліцензіат, який одержав невиключну ліцензію, використовує винахід в умовах можливої конкуренції з самим ліцензіаром та іншими *ліцензіатами*.

Невиключні ліцензії, як правило, надаються на виробництво *товарів* масового побуту для його повного задоволення та для одержання максимально можливого прибутку.

5.3. *Обов'язкові умови та реквізити ліцензійного договору*

Досвіду використання об'єктів інтелектуальної власності в Україні ще не накопичено. Основні умови та реквізити договорів поки що не типізовані у відповідних зразкових чи примірних договорах. Тому дуже важливо визначити зміст та основні умови передусім ліцензійного договору, який стає єдиним і основним документом, що регулюватиме права і обов'язки сторін у відносинах щодо використання об'єктів інтелектуальної власності, взаємні розрахунки і майнову відповідальність тощо. Найчастіше спори виникають саме через прогалини в укладеному договорі, його нечіткість, *неконкретність* тощо. Варто врахувати й те, що при виробленні проекту договору багато його умов характеризуються невизначеністю стосовно того, який ефект буде *досягнуто* в результаті використання об'єкта інтелектуальної власності. Це значно ускладнює укладання договору.

Ліцензійний договір має відповідати докладним, однозначним *формулюванням*, що не допускають їх двозначного тлумачення, конкретній характеристиці предмета договору, прав і обов'язків, відповідальності тощо.

Ліцензійний договір має передбачати способи використання об'єкта інтелектуальної власності (конкретні права, що передаються за таким договором, строк дії і територію, на які передається право), розмір винагороди і/або порядок визначення розміру винагороди за кожний спосіб використання об'єкта інтелектуальної власності, порядок і строки її виплати, а також інші умови, які сторони визнають за доцільне включити до договору.

У разі відсутності в ліцензійному договорі умови про спосіб використання об'єкта інтелектуальної власності договір вважається укладеним на такі способи використання об'єкта інтелектуальної власності, які можуть вважатися необхідними для досягнення наміру сторін, що був визначений при укладенні договору. Якщо в ліцензійному договорі не зазначені строки, на які видається

право, договір може бути *розірваний ліцензіаром після* закінчення п'ятирічного терміну від дати його укладення, якщо користувач буде письмово повідомлений про це за шість місяців до розірвання договору

Якщо в договорі не містяться умови про територію, на яку видається право, чинність його поширюється на територію України.

Предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкта інтелектуальної власності, які на момент укладення договору *були* невідомі.

Умови ліцензійного договору, що обмежують авторів або винахідників у створенні в майбутньому нових об'єктів інтелектуальної власності на *певну* тему або в певній галузі, є недійсними.

Умови ліцензійного договору, які суперечать чинному законодавству, також визнаються недійсними.

Бажано, щоб *ліцензійний* договір мав преамбулу, а якій чітко і *докладно* були *б* визначені права ліцензіата на предмет договору, наприклад, *назва* винаходу, номери патентів, виробничий досвід, ноу-хау тощо. У ній *має* бути викладене бажання ліцензіата придбати певні права на об'єкт інтелектуальної власності та його мета.

У преамбулі слід дати докладне визначення понять (термінів), які використовуються в тексті договору.

Законодавством визначені *обов'язкові умови та реквізити ліцензійного договору*. В ньому повинні бути зазначені:

- сторони договору: повне найменування та юридична адреса - для юридичної особи; прізвище, ім'я, по батькові та адреса - для фізичної особи;
- номер патенту;
- назва винаходу.
- предмет договору;
- обсяг прав, що передаються;
- права та обов'язки сторін;
- вид ліцензії;
- територія дії ліцензійного договору;

- строк дії ліцензійного договору;
- підписи сторін;
- дата укладення договору.

Слід пам'ятати, що при укладанні ліцензійного договору розділ «Предмет договору» є найбільш складним. Важливо докладно визначити предмет договору. В ньому має бути однозначно сказано, що передається і на яких умовах (право на використання об'єкта інтелектуальної власності, вид ліцензії, технічна документація, ноу-хау, послуги, технічна допомога), а також подана характеристика території, на якій буде вироблятися, застосовуватись, продаватись продукція за ліцензією.

У ліцензійному договорі мають бути докладно визначені права та обов'язки сторін, які обумовлюються предметом договору. В умовах ринкової економіки в договорі слід надійно забезпечити конфіденційність інформації, що міститься в ліцензії. Слід прямо передбачити обов'язок ліцензіата не розголошувати і не передавати третім особам отриману ним інформацію, яка не була опублікована і загальнодоступна на день підписання договору. Така інформація складає комерційну таємницю, яка може в умовах ринку забезпечити ліцензіару виробничий успіх.

Важливе значення в ліцензійному договорі має строк його дії, який обумовлюється такими чинниками: строком дії права інтелектуальної власності, строком морального старіння об'єкта, часом, необхідним для освоєння ліцензії, ступенем заінтересованості сторін у тривалому співробітництві. Строк дії ліцензійного договору не має бути довшим за строк дії права на об'єкт інтелектуальної власності на день підписання угоди.

У договорі варто передбачити наслідки припинення його дії, бо з цим пов'язані важливі правові питання. Таких наслідків може бути два:

а) ліцензіат повертає ліцензіару всю технічну документацію і повністю припиняє використання винаходу і ноу-хау;

б) ліцензіат залишає в себе одержану ним технічну документацію, вправі продовжувати використання винаходу і ноу-хау на власний розсуд виробляти, використовувати і продавати продукцію за ліцензією.

Суттєвою умовою ліцензійного договору є плата за використання винаходу за ліцензією. Вона може бути двох видів: ціни ліцензії або ліцензійної винагороди. У договорі докладно визначаються строки і порядок платежів. Визначення ціни ліцензії є найбільш складним питанням. Ціна ліцензії є не *що* інше, як справедливий баланс економічних інтересів ліцензіара і ліцензіата. Вона обумовлюється такими чинниками:

- економічною і технічною цінністю об'єкта, що забезпечує ліцензіату одержання додаткового прибутку чи іншого економічного ефекту протягом строку дії ліцензійного договору;

- часом і капіталовкладеннями, необхідними для освоєння ліцензії і організації виробництва продукції за нею;

- сукупністю прав, що передаються ліцензіату (виключна або невиключна ліцензія);

- обсягом технічної документації і ноу-хау, що передаються за договором, а також технічною допомогою, що надається при освоєнні ліцензії;

- строком дії договору: видом і порядком ліцензійних платежів тощо.

Ціна ліцензії є частиною прибутку (економічного ефекту) ліцензіата, який він може одержати від використання винаходу. У світовій практиці поширене визначення ціни ліцензії на основі процентних відрахувань від вартості продукції, що реалізується ліцензіатом, або на основі фіксованого платежу з кожної одиниці продукції в твердій сумі. Ціна ліцензії залежить також і від виду платежів. При одноразовій виплаті ціна буде нижчою, оскільки вона гарантує ліцензіату отримання всієї вартості ліцензії незалежно від фактичного результату використання винаходу.

Але більш широко практикуються ліцензійні платежі у вигляді поточних відрахувань від прибутку ліцензіата в погодженій сторонами частці протягом строку дії ліцензійного договору. Це можуть бути також комбіновані платежі, за якими ліцензіат виплачує певну суму одноразово або частинами, а потім здійснює поточні відрахування від прибутку.

Ліцензійний договір має бути укладений у письмовій формі, якщо інше не передбачено погодженням сторін. Письмова форма не обов'язкова для авторських

ліцензійних договорів про опублікування творів у періодичних виданнях і енциклопедичних словниках. Ліцензійні договори на право використання об'єктів промислової власності набувають чинності після їх реєстрації у патентному відомстві України.

Вибір виду ліцензії залежить, перш за все, від попиту на ринку продукції, виготовленої із застосуванням запатентованого винаходу.

Виключні ліцензії краще надавати у тих випадках, коли такий ринок невеликий та винахід має обмежену сферу використання.

Невиключні ліцензії надаються, як правило, у тих випадках, коли є постійний попит на продукцію, виготовлену із застосуванням запатентованого винаходу, а наявність декількох ліцензіатів не буде перешкоджати її реалізації.

Доказом виключної або невиключної ліцензії завжди є відповідь на питання: одержав ліцензіат стосовно будь-якого виду використання виключні права чи ні.

6.4. Примусове відчуження прав на винахід (корисну модель)

Якщо винахід (корисна модель), крім секретного винаходу (корисної моделі), не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років, починаючи від дати публікації відомостей про видачу патенту або від дати, коли використання винаходу (корисної моделі) було припинено, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель), у разі відмови власника прав від укладання ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання винаходу (корисної моделі). Права власності на винахід, що засвідчується патентом, можуть бути обмежені на підставі примусової ліцензії.

Порядок надання примусової ліцензії визначений законодавством і реалізується двома шляхами:

- в адміністративному порядку;
- у судовому порядку.

Адміністративний порядок застосовується, якщо цього *вимагають* суспільні інтереси та інтереси національної безпеки. У такому разі *Кабінет Міністрів*

України має право на відчуження прав на використання *винаходу* (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди власника *патенту* (деклараційного патенту) у разі його безпідставної відмови у видачі *ліцензії* на умовах невиключної ліцензії на використання винаходу (корисної моделі).

При цьому:

1) дозвіл на таке використання надається, виходячи з *конкретних* обставин;

2) обсяг і тривалість такого використання визначаються метою *наданого* дозволу, і у випадку напівпровідникової технології воно має бути *лише* некомерційним використанням органами державної влади чи виправленням антиконкурентної практики за рішенням відповідного органу державної *влади*;

3) дозвіл на таке використання не позбавляє власника патенту *права* надавати дозволи на використання винаходу (корисної моделі);

4) право на таке використання не передається, крім випадку, коли *воно* передається разом з тією частиною підприємства чи ділової практики, в якій здійснюється це використання;

4) використання дозволяється переважно для забезпечення *потреб* внутрішнього ринку;

5) про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі) власнику патенту надсилається повідомлення одразу, як це стане *практично* можливим;

6) дозвіл на використання відміняється, якщо перестають існувати обставини, через які його видано:

7) власнику патенту сплачується адекватна компенсація відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі).

Рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі), строк і умови його надання, відміну дозволу на використання, розмір та порядок виплати винагороди власнику патенту можуть бути оскаржені в судовому порядку. Власник патенту (деклараційного патенту) на секретний винахід чи деклараційного патенту на секрету корисну модель може видати ліцензію на використання його винаходу (корисної моделі) тільки особі, що має дозвіл доступу до цього винаходу (корисної моделі) від Державного

експерта. Якщо зазначена особа не може досягти із власником такого патенту згоди щодо видачі ліцензії. Кабінет Міністрів України має право дозволити їй використання секретного винаходу (корисної моделі). Спори щодо умов видачі ліцензій і виплати компенсацій та їх розміру вирішуються у судовому порядку. Таким чином, винахід може використовуватись тільки в обсязі, визначеному рішенням Кабміну України, в якому також вказується розмір компенсації, що сплачується власникові патенту, порядок її сплати, а також орган, який здійснюватиме контроль за використанням винаходу.

У судовому порядку примусову ліцензію може бути видано за клопотанням зацікавленої особи, направленим до судових органів, якщо власник патенту або його правонаступник не використовував або недостатньо використовував винахід на території України, впродовж трьох років після видачі патенту або його використання було припинено більш, ніж на три роки. Проте суд (арбітражний суд) може винести це рішення тільки за таких умов:

- власник патенту не зможе довести, що факт невикористання винаходу був зумовлений поважними причинами;
- зацікавлена особа доведе, що вона не змогла на прийнятних умовах укласти ліцензійний договір на використання винаходу з власником патенту.

У законі передбачена можливість видачі примусової ліцензії на залежні винаходи, які не можуть використовуватись, без порушення прав власників патентів на залежні винаходи. Обсяг використання винаходу, строк дії примусової ліцензії, розмір та порядок виплати винагороди власнику патенту зазначаються в рішенні судового органу. У всіх випадках власник примусової ліцензії не має виключного права на використання винаходу та не має права видавати субліцензії

Захист прав патентовласника

Будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені законом вважається порушенням прав власника патенту, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України. Порушенням визнається будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені законодавством про промислову власність. Це може бути неправомірне використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка, порушення

особистих немайнових прав тощо. На вимогу власника патенту таке порушення повинно бути припинено, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику патенту заподіяні збитки. Вимагати відновлення порушених прав власника патенту може також особа, якщо інше не передбачене ліцензійним договором. Будь-які спори, що виникають у зв'язку із застосуванням законодавства *про* промислову власність, розв'язуються судом. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у зв'язку з застосуванням Закону України «Про охорону прав на винаходи (корисні моделі)».

Суди відповідно до їх компетенції розв'язують, зокрема, спори про:

- авторство на винахід (корисну модель);
- встановлення факту використання винаходу (корисної моделі);
- встановлення власника патенту;
- порушення прав власника патенту;
- укладання та виконання ліцензійних договорів;
- право попереднього користування;
- компенсації.

Суди розглядають також усі інші спори, пов'язані з охороною прав патентовласників, що надаються законодавством про промислову власність.

6.5 Право на раціоналізаторську пропозицію

Раціоналізаторські пропозиції є результатом найбільш поширеного виду технічної творчості, як і за своєю новизною і технічним рівнем є нижчою від винахідництва, проте за доступністю, масштабністю та деякими іншими факторами не поступається йому. Саме своїм масовим застосуванням раціоналізаторські пропозиції інколи здатні давати більший економічний ефект, ніж винаходи. Економія від використання раціоналізаторських пропозицій у підсумку буває більшою, ніж від використання винаходів. Саме тому раціоналізаторство як форма технічної творчості заслуговує на всіляке заохочення і стимулювання, а його результати - раціоналізаторські пропозиції - потребують надійної правової охорони. При цьому слід мати на увазі, що досить часто заявки на винаходи відхиляються тому, що втрачена їх новизна, але

пропозиції у своїй суті є винаходами, і в таких випадках буде доречною правова охорона раціоналізаторських пропозицій.

Громадяни колишнього СРСР звикли до раціоналізаторства, оскільки воно приносило користь підприємству, де працював раціоналізатор, і самому раціоналізатору давало право на винагороду, моральне задоволення від своєї суспільно-корисної діяльності. Раціоналізаторство є невід'ємною складовою виробничої діяльності, яка не може розвиватись без постійного і систематичного удосконалення. Воно спрямоване саме на удосконалення продукції, технології виробництва, техніки та іншого обладнання і стосується будь-якої сфери - промисловості, транспорту, оборони, охорони здоров'я, сільського господарства тощо. Саме широке використання пропозицій, спрямованих на удосконалення процесів суспільно корисної праці, і дає досить помітний економічний ефект.

Раціоналізатори завжди були в пошані в Україні. Їх діяльність заохочувалась і стимулювалась, вони були наділені рядом прав і пільг.

Нині раціоналізаторська діяльність регулюється Цивільним кодексом України, Тимчасовим положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій (далі - Тимчасове положення), затвердженим Указом Президента України від 18 вересня 1992 р., та Методичними рекомендаціями про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію, затвердженими наказом Держпатенту України від 27 квітня 1995 р. Держпатент України прийняв ряд відомчих нормативних актів, спрямованих на поглиблену регламентацію регулювання раціоналізаторської діяльності. Тимчасове положення змінене Указом Президента України «Про визнання такими, що втратили чинність, Указів Президента України у зв'язку з прийняттям законів України щодо промислової власності» від 22 червня 1995 р. № 324/94.

Ознаки раціоналізаторської пропозиції

Відповідно до наведених нормативних актів раціоналізаторською визнається пропозиція, яка є новою і корисною для підприємства, якому вона подана, і передбачає створення або зміну конструкції виробів, технології виробництва, техніки або складу матеріалів.

Отже, раціоналізаторська пропозиція має стосуватись виробів, технології, задіяної техніки або складу матеріалів. Тож об'єктами раціоналізаторських пропозицій можуть бути конструктивні рішення виробів, технологічні процеси, тобто способи, а також речовина (склад матеріалів). Але не треба розуміти наведений перелік об'єктів як обмеження раціоналізаторства. Раціоналізаторська пропозиція може стосуватись будь-якої сфери суспільно корисної діяльності людини. Це може бути удосконалення медичних інструментів та апаратури, зв'язку і транспорту тощо.

До раціоналізаторської пропозиції законодавство встановило три необхідних вимоги:

- 1) вона має належати до профілю підприємства, якому подана;
- 2) має бути новою;
- 3) бути корисною підприємству, якому подана.

Пропозиція подається тому підприємству, якому відповідає за профілем його діяльності. При цьому не має значення, де працює раціоналізатор і взагалі чи він працює. Раціоналізаторська пропозиція має відношення до діяльності підприємства, якщо вона може бути використана в технологічному процесі цього підприємства, у продукції, що ним виробляється, у техніці або матеріалах.

Така пропозиція визнається новою для підприємства, якому вона подана, якщо її сутність на цьому підприємстві до подачі заяви на неї не була відома. Для встановлення новизни раціоналізаторської пропозиції використовуються усі наявні на підприємстві джерела інформації, які містять відомості про цю або подібну пропозицію.

Однак новизна раціоналізаторської пропозиції не втрачається, якщо вона використовується за ініціативою її автора не більше, як три місяці до подання заяви. Безумовно, мова йде про використання на тому підприємстві, де подана заява.

Раціоналізаторська пропозиція визнається корисною для підприємства, якому подана заява на неї, якщо її використання дає змогу підвищити економічну ефективність виробництва, одержати кращий дохід (прибуток) або одержати інший позитивний ефект. Позитивний ефект може полягати в будь-якому

підвищенні технічного рівня виробництва, поліпшенні умов та безпеки праці, зниженні негативного впливу на навколишнє середовище тощо.

Зазначені Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію (далі - Методичні рекомендації) містять ряд умов, за наявності яких пропозиція не може бути визнана раціоналізаторською, а саме:

- *запозичення чужого досвіду без власного творчого внеску;*
- *пропозиції, що містять відомі рішення;*
- *пропозиції не технічного, а організаційного характеру: пропозиції щодо удосконалення організації і управління господарством.*

Другу групу пропозицій, що не визнаються раціоналізаторськими, складають такі, що погіршують умови праці, якість робіт, викликають або збільшують рівень забруднення навколишнього середовища, знижують надійність та інші показники якості продукції. Не визнаються раціоналізаторськими пропозиції, які лише ставлять завдання, але не дають конкретного вирішення.

Раціоналізатором, тобто автором раціоналізаторської пропозиції, визнається особа, що створила її своєю творчою працею. Якщо раціоналізаторська пропозиція створена спільною творчою працею кількох осіб, то вони визнаються співавторами, а порядок користування правами на їх пропозицію визначається угодою між ними. Не визнаються співавторами особи, які надавали авторові раціоналізаторської пропозиції лише технічну допомогу, наприклад, здійснювали креслярські роботи, виготовляли зразки, допомагали в оформленні документації, виконували розрахунки, проводили дослідну перевірку тощо, або сприяли оформленню прав на раціоналізаторську пропозицію та її використання.

Склад співавторів на раціоналізаторську пропозицію після подання заяви за загальним правилом не може змінюватись. Проте у виняткових випадках за відсутності суперечки про авторство склад співавторів може бути переглянутий підприємством, установою чи організацією, куди подано заяву на раціоналізаторську пропозицію. Зазначені Методичні рекомендації

встановлюють досить суворі правила зміни складу співавторів на Раціоналізаторську пропозицію. Заява про зміну складу співавторів має розглядатися посадовою особою, що приймає рішення по пропозиції, спільно з первинною організацією Товариства винахідників і раціоналізаторів України (далі - ТВР) до винесення рішення щодо пропозиції.

Значні обмеження існують щодо пропозицій, які подаються інженерно-технічними працівниками. Мова йде лише про інженерно-технічних працівників науково-дослідних, проектних, конструкторських, технологічних організацій і аналогічних підрозділів підприємств. Під такими підрозділами маються на увазі науково-дослідні, проектні, конструкторські технологічні організації, відділи головного конструктора і конструкторські відділи, відділи головного технолога і технологічні відділи, відділи головного металурга, заводські лабораторії. Пропозиції цієї категорії працівників не визнаються раціоналізаторськими за умови, що подані ними пропозиції стосуються проектів, які ними розробляються. На інженерно-технічних працівників інших підрозділів і тих, що не брали участі в розробці зазначених проектів, таке обмеження не поширюється.

То що ж, пропозиції зазначеної групи працівників взагалі не можуть визнаватися раціоналізаторськими? Ні, пропозиції, які вносяться інженерно-технічними працівниками вищезазначених організацій і підрозділів та стосуються проектів, що ними розробляються, можуть бути визнані раціоналізаторськими за наявності умов, визначених Методичними рекомендаціями.

Пропозиції інженерно-технічних керівних працівників науково-дослідних, проектних, конструкторських, технологічних організацій і аналогічних підрозділів підприємств, які не розробляли проекти, конструкції і технологічні процеси, а також пропозиції інших працівників, подані на стадії експериментальної (дослідної) перевірки проекту, конструкції, технологічного процесу, можуть визнаватися раціоналізаторськими.

Пропозиції інженерно-технічних керівних працівників, які беруть участь у розгляді і затвердженні в усталеному порядку відповідних проектів, конструкцій

і технологічних процесів, а також пропозиції, подані цими працівниками у співавторстві з іншими особами, визнаються раціоналізаторськими в спеціально устанавленому порядку.

Складання, подання та розгляд заяви на раціоналізаторську пропозицію

Заява на раціоналізаторську пропозицію складається автором (співавторами) за спеціальною формою (Р-1), затвердженою Міністерством статистики України. Заява та інші документи, що стосуються раціоналізаторської пропозиції, заповнюються чорнилом чи пастою від руки або на друкарській машинці чітко, розбірливо, без помарок і виправлень.

Заява складається окремо на кожну раціоналізаторську пропозицію. Якщо в одній заяві міститься дві або більше самостійні пропозиції, то авторів пропонують оформити кожну пропозицію окремою заявою у 15-денний строк від дня його повідомлення про це. Якщо автор у зазначений строк переоформить заяву на кожну пропозицію окремо, то пріоритет кожної пропозиції встановлюється за первісною датою надходження заяви. Якщо автор у зазначений строк не переоформить заяви, то вона розглядається тільки в частині пропозиції, яка викладена в заяві першою.

У заяві зазначаються найменування пропозиції, всі без винятку співавтори, спільною творчою працею яких створена пропозиція, а також їх прізвища, імена та по батькові, місце роботи, посада, освіта, рік народження. Коли автором пропозиції є особа, яка не працює на підприємстві, куди подається пропозиція, то вказується її домашня адреса.

Форма заяви на раціоналізаторську пропозицію містить розділ «Опис пропозиції». Цей опис починається з викладу недоліків певної конструкції, виробу, технології виробництва і техніки, що застосовується, чи складу матеріалу. Далі в описі викладаються переваги пропозиції, завдяки яким усуваються зазначені недоліки, зміст запропонованого рішення. Опис має бути складений так, щоб у ньому містилися усі необхідні дані, достатні для практичного здійснення пропозиції без участі автора чи співавторів. У Описі наводяться також відомості про прибуток чи інший позитивний ефект, який може дати використання раціоналізаторської пропозиції.

У необхідних випадках до заяви додаються графічні матеріали (креслення, схеми, ескізи тощо), техніко-економічні розрахунки та додаткові відомості про пропозицію, якщо вона подавалась раніше або подається водночас на інші підприємства.

Усі матеріали заяви (графічні чи інші) мають бути підписані усіма співавторами, зазначеними у заяві. На заяві і графічних матеріалах необхідна дата заповнення (написання) і виготовлення.

Підприємство, до якого подається заява, в разі зацікавленості в цій пропозиції може надати авторові допомогу в складанні заяви, виготовленні креслень, схем, ескізів тощо.

Подання заяви.

Заява на раціоналізаторську пропозицію подається тому підприємству діяльності якого стосується пропозиція. Не має значення працює на цьому підприємстві її автор чи ні.

Заява на раціоналізаторську пропозицію може бути подана в міністерство. У такому разі вона направляється на розгляд того підприємства, до діяльності якого має відношення, без її реєстрації в журналі, але із зазначенням дати надходження.

Пропозиція визнається такою, що стосується діяльності підприємства, якщо вона може бути використана цим підприємством в технологічному процесі або у продукції, що ним виробляється, а також у техніці, що застосовується, чи в складі матеріалу.

Заява на раціоналізаторську пропозицію передусім перевіряється на предмет її відповідності вимогам, встановленим Методичними рекомендаціями. Правильно складена заява реєструється в журналі реєстрації заяв на раціоналізаторські пропозиції (далі - Журнал) по формі, затвердженій Міністерством статистики України. Реєстрація заяви має бути здійснена в день її надходження. На заяві проставляється дата надходження до підприємства, якому вона подана, і номер, під яким вона зареєстрована.

Журнал має бути прошнурований, скріплений печаткою підприємства і підписаний особою, що приймає рішення щодо пропозиції.

Якщо раціоналізаторська пропозиція не має відношення до діяльності підприємства, якому подана, або сама заява складена з порушенням встановлених вимог, то вона не реєструється і не приймається до розгляду.

У разі відмови авторові раціоналізаторської пропозиції в реєстрації йому у письмовій формі повідомляються причини відмови. У цьому повідомленні має бути вказано найменування пропозиції і дата її надходження на підприємство або до міністерства (відмова).

При незгоді автора з відмовою в реєстрації і прийнятті до розгляду його заяви він може оскаржити відмову, звернувшись до керівника підприємства, міністерства (відомства). Скарга має бути розглянута у 15-денний строк.

Правильно складена заява приймається до розгляду. З моменту реєстрації вона вважається документом підприємства, міністерства (відомства), і на прохання автора чи співавторів їм може бути видана копія зареєстрованої заяви.

Автор має право на одержання довідки, якою засвідчується факт і дата надходження заяви. Така довідка має бути надана авторові протягом п'яти днів віддати надходження прохання про це.

Якщо заява не відповідає встановленим вимогам і тому не підлягає реєстрації в журналі, вона має бути зареєстрована як вхідна кореспонденція.

Розгляд заяви на раціоналізаторську пропозицію.

Зареєстрована заява на раціоналізаторську пропозицію піддається своєрідній експертизі по суті. Вона направляється тому підрозділу підприємства чи відповідним службам, до діяльності яких має безпосереднє відношення. Заява, що зареєстрована міністерством (відомством), у разі необхідності направляється для висновку щодо пропозиції науково-дослідним, проектним, конструкторським, технологічним організаціям, а також підприємствам, на яких вона може бути використана. У висновку щодо пропозиції має міститись оцінка її новизни і корисності.

Якщо пропозиція не має новизни, то такий висновок мусить бути належним чином обґрунтований.

За результатами розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію може бути прийняте таке рішення:

- визнати пропозицію раціоналізаторською і прийняти до використання;*
- провести дослідну перевірку пропозиції;*
- пропозицію відхилити.*

Рішення по пропозиції приймається керівником підприємства **чи** керівником відповідного підрозділу, на якого це покладено наказом **по** підприємству, з урахуванням висновків до пропозиції стосовно її новизни і корисності.

У разі визнання пропозиції раціоналізаторською підприємство розробляє організаційно-технічні заходи, які мають забезпечити її ефективне використання.

Проте можливі випадки, коли пропозиція визнається раціоналізаторською не повністю, а лише частково, тоді в рішенні мусить бути вказано, в якій саме частині вона визнається раціоналізаторською.

Рішення про відхилення пропозиції має бути аргументовано мотивами відхилення.

Порядок розгляду заяв на раціоналізаторські пропозиції, внесені керівником, його заступником, головним інженером, заступником головного інженера підприємства за місцем роботи чи на підпорядкованих підприємствах, децю інший, їх заяви розглядаються і рішення по них приймаються керівником вищестоящої організації. Такий порядок діє і стосовно пропозицій, внесених зазначеними працівниками у співавторстві з іншими особами.

У таких випадках заява на раціоналізаторську пропозицію реєструється в журналі підприємства і направляється керівнику вищестоящої організації з висновками до пропозиції щодо її новизни і корисності для цього підприємства. У матеріалах заяви має бути викладена особиста творча участь авторів у створенні запропонованої пропозиції.

Рішення за такими заявами приймає керівник вищестоящої організації після чого заява повертається підприємству, якому вона була подана.

Певна особливість в оформленні прав на раціоналізаторську пропозицію існує щодо тих пропозицій, які пов'язані зі зміною затверджених нормативів і

технічної документації (проектів, стандартів, технічних умов та іншої нормативної технічної і конструкторської документації). Рішення про визнання таких пропозицій раціоналізаторськими і прийняття їх до використання приймається лише після того, як відповідна організація, що затвердила зазначені нормативи, дасть дозвіл на їх зміну. У такому разі строк розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію подовжується на час оформлення дозволу.

Зазначені організації можуть лише видавати дозвіл на зміну затверджених нормативів і технічної документації за пропозицією. Але вони не вирішують питання про можливість визнання пропозиції раціоналізаторською.

Рішення щодо заяви має бути прийнято протягом місяця з дня її надходження на підприємство.

Будь-яке рішення за заявою на раціоналізаторську пропозицію може бути оскарженим. Автор пропозиції в разі відмови у визнанні її раціоналізаторською або в прийнятті до використання має право оскаржити рішення протягом трьох місяців від дати його одержання. Скарга подається керівнику підприємства, міністерства (відомства), який прийняв це рішення. Скарга автора має бути розглянута протягом місяця від дати її надходження. Розгляд скарги на підприємстві за місцем роботи автора здійснюється його керівником спільно з первинною організацією ТВР за участю самого автора.

Прийнята до використання пропозиція може бути також запроваджена і на інших підприємствах. Підприємство, що прийняло пропозицію до використання, може направити інформацію про неї зацікавленим підприємствам з метою укладання угоди.

Протягом місяця після винесення рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською і прийняття її до використання авторіві видається свідоцтво установлені форми. Якщо авторство на пропозицію мають кілька співавторів, то свідоцтво видається кожному із них.

Воно видається підприємством, яке прийняло рішення про визнання пропозиції раціоналізаторською і прийняття її до використання, підписується керівником підприємства і стверджується печаткою. У свідоцтві вказується дата і номер заяви, зазначені в Журналі реєстрації.

У разі співавторства у свідоцтві вказуються прізвища усіх співавторів у алфавітному порядку.

Факт використання раціоналізаторської пропозиції підтверджується спеціальним актом за формою, затвердженою Міністерством статистики України.

Права автора раціоналізаторської пропозиції та їх захист

Автор раціоналізаторської пропозиції, як і будь-який інший суб'єкт права інтелектуальної власності, відповідно до чинного законодавства має певні особисті немайнові і майнові права.

До особистих немайнових прав автора раціоналізаторської пропозиції належать право авторства, право на ім'я, право на назву раціоналізаторської пропозиції, право на пріоритет. До майнових прав належить право на винагороду.

Зміст особистих немайнових прав уже розкривався раніше. Що стосується права на винагороду, то воно має свої особливості. Раціоналізатор, подаючи заяву до підприємства про визнання поданої ним пропозиції раціоналізаторською, у разі визнання її такою водночас передає підприємству і право на використання за певну винагороду. Розмір винагороди визначається відповідно до Тимчасового положення. Пункт 11 ч.3 Методичних рекомендацій встановлює, що винагорода автору чи співавторам виплачується в порядку, передбаченому Тимчасовим положенням. Пункт 40 Методичних рекомендацій деталізує: якщо використання раціоналізаторської пропозиції дає певний економічний ефект (прибуток), то складається розрахунок річної ефективності. Пропозиції, використання яких дає інший позитивний ефект, а не економічний, мають свою специфіку визначення розміру винагороди.

Відповідно до п. 53 Тимчасового положення право на винагороду має автор чи співавтори раціоналізаторської пропозиції протягом двох років від дати початку її використання на підприємстві, яке видало авторові свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію. Розмір винагороди визначається умовами договору між автором і підприємством і не може бути менше:

а) 10 відсотків доходу, одержуваного щорічно підприємством від використання раціоналізаторської пропозиції;

б) 2 відсотка від частки собівартості продукції (робіт і послуг), що припадає на раціоналізаторську пропозицію, корисний ефект від якої не впливає, на одержання доходу.

Винагорода виплачується автору відповідно до договору, але не пізніше трьох місяців після закінчення кожного року використання раціоналізаторської пропозиції.

Автор раціоналізаторської пропозиції має право на захист своїх особистих немайнових і майнових прав. Особисті немайнові права автора раціоналізаторської пропозиції захищаються в позовному порядку.

Автор має право на подання заяви на раціоналізаторську пропозицію. Але за наявності певних відхилень від встановлених вимог йому може бути відмовлено в прийнятті заяви до розгляду. Така відмова може бути оскаржена керівнику підприємства, міністерства (відомства). Скарга має бути розглянута в 15-денний строк. Тобто такі скарги розглядаються в адміністративному порядку.

Відмова у визнанні пропозиції раціоналізаторською або в прийнятті її до використання може бути оскаржена керівнику підприємства, міністерства (відомства) в тримісячний строк. Скарга має бути розглянута зазначеними особами в місячний строк. У разі незгоди автора з прийнятим за його скаргою рішенням або якщо при розгляді скарги рішення не прийняте у зв'язку з недосагненням угоди між керівником підприємства і радою ТВР, автор може звернутися до суду. У такому випадку передбачено адміністративно-судовий порядок захисту прав автора раціоналізаторської пропозиції.

Усі інші суперечки, що виникають у зв'язку із використанням раціоналізаторської пропозиції, розглядаються в судовому порядку.

Контрольні питання:

1. Що таке ліцензійний договір?
2. Які види ліцензійних договорів ви знаєте?

3. Як і в якому випадку відбувається примусове надання ліцензії?
4. Що таке повна ліцензія?
5. Що таке невиключна ліцензія?
6. Що таке виключна ліцензія? В яких випадках нею користуються?
7. Як регулюється раціоналізаторська діяльність в Україні?

Тема 8. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

План

- 8.1. Всесвітня організація інтелектуальної власності;
- 8.2. Міжнародна охорона промислової власності;
- 8.3. Міжнародна охорона літературної і художньої власності;

8.1. Всесвітня організація інтелектуальної власності

Національне законодавство про охорону права інтелектуальної власності має чинність тільки в межах тієї держави, яка його прийняла. За межами цієї держави правова охорона результатам інтелектуальної діяльності не надається. Там виникає можливість використовувати зазначені результати без дозволу їх власника чи володільця і без виплати належної винагороди. Такий стан не міг задовольнити суб'єктів прав інтелектуальної власності. Тому вже з кінця позаминулого століття починають укладатися міжнародні угоди, якими передбачається охорона прав на результати творчої діяльності, і за межами країни їх виникнення. Такі угоди хоча і не завжди досягали поставленої мети, проте виявилися в ряді напрямів досить ефективними, доцільними і виправданими. Тому їх розвиток і удосконалення тривають. Так склалася міжнародна система охорони інтелектуальної власності.

На сьогодні найбільш авторитетною організацією є Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Фактично вона була започаткована ще в 1883-1886 рр., коли були прийняті відповідно Паризька конвенція про охорону промислової власності і Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів.

14 липня 1967 р. у Стокгольмі була підписана конвенція, якою утворювалася Всесвітня організація інтелектуальної власності. Вона набрала чинності в 1970 р.

У грудні 1974 р. ВОІВ набула статусу спеціалізованої установи Організації Об'єднаних Націй.

Конвенція поставила перед ВОІВ такі завдання:

– сприяти охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва між державами і, у конкретних випадках, у взаємодії з будь-якою іншою міжнародною організацією;

– забезпечувати адміністративне співробітництво між створеними союзами в галузі охорони інтелектуальної власності.

Сприяючи охороні інтелектуальної власності в усьому світі, ВОІВ заохочує укладання нових міжнародних договорів і удосконалення національних законодавств, важливою ділянкою її діяльності є надання технічної допомоги країнам, що розвиваються. В обов'язки ВОІВ входить збирання і розповсюдження інформації, організація роботи відповідних служб, які займаються забезпеченням охорони винаходів, знаків і промислових зразків, якщо таку охорону бажають одержати одночасно в кількох країнах, сприяння розвитку інших видів адміністративного співробітництва між державами-членами.

У сфері адміністративного співробітництва ВОІВ централізує адміністративне управління союзами в Міжнародному бюро в Женеві, яке є секретаріатом ВОІВ, а також здійснює контроль за таким управлінням через свої органи.

На 1 січня 1995 р. ВОІВ виконувала адміністративні функції майже усіх Союзів і договорів, що стосуються інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. I Угоди ВОІВ з Організацією Об'єднаних Націй ВОІВ відповідає за здійснення необхідних дій, передбачених Конвенцією, якою вона була утворена, а також договорами і угодами ми. адміністративні функції яких вона виконує.

ВОІВ несе також відповідальність за розвиток інтелектуальної діяльності і сприяє передачі технологій, які стосуються промислової власності, країнам, що розвиваються, з метою прискорення їх економічного, соціального і культурного розвитку.

При виконанні своїх функцій ВОІВ керується завданнями міжнародного співробітництва з метою розвитку; повною мірою використовуючи досягнення інтелектуальної діяльності. сприяв більш широкому використанню інтелектуальної власності для заохочення національної творчої діяльності.

Органи ВОІВ

ВОІВ має три керівні органи, які засновані в межах Конвенції:

1) Генеральна Асамблея (країни - члени ВОІВ за умови, що вони також є членами Асамблеї Паризького і (або) Бернського союзів).

2) Конференція (всі країни - члени ВОІВ).

3. Координаційний комітет (країни, обрані із числа ВОІВ, Паризького і Бернського союзів, та Швейцарія). На 1 січня 1995 р. членами Комітету були 58 країн).

Генеральна Асамблея приймає дворічний бюджет, спільний для всіх Союзів. Конференція приймає дворічний бюджет Конвенції.

Генеральна Асамблея і Конференція збираються на чергові сесії один раз на два роки. Координаційний комітет збирається на чергову сесію один раз на рік.

Виконавчим главою ВОІВ є Генеральний директор, який обирається Генеральною Асамблеєю на шестирічний строк, що може бути подовжений.

За станом на 9 квітня 1995 р. членами ВОІВ були 152 держави, точніше сказати, вони стали учасницями Конвенції, якою була заснована Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Україна є членом ВОІВ.

Будь-яка держава може стати членом ВОІВ за таких умов:

- держава є членом Паризького або Бернського союзу;
- держава є членом ООН або будь-якої спеціалізованої установи, пов'язаної з ООН.

- Держави - члени Міжнародного агентства з атомної енергії або такі, що є стороною Міжнародного Суду, чи запрошені Генеральною Асамблеєю ВОІВ стати учасником Конвенції.

Членство ВОІВ оформляється здачею на охорону ратифікаційної грамоти або акта про приєднання Генеральному директору ВОІВ у Женеві. Держави, які є членами Паризького або Бернського союзів, можуть стати членами ВОІВ тільки у тому випадку, коли вони уже пов'язані, принаймні, адміністративними положеннями Стокгольмського акта (1967 р.), Паризької конвенції або Паризького акта (1971 р.), Бернської конвенції. Вони можуть стати членами ВОІВ шляхом одночасної ратифікації або приєднання до адміністративних положень **одного** із них.

8.2. Міжнародна охорона промислової власності

Промислова власність має своєю метою охорону винаходів, знаків (товарних знаків і знаків обслуговування), промислових зразків і боротьбу з недобросовісною конкуренцією.

Зазначені три об'єкти правової охорони мають певні спільні риси, оскільки охорона винаходів, знаків і промислових зразків надається у вигляді виключних прав на використання. Боротьба з недобросовісною конкуренцією не має відношення до виключних прав, але вона спрямована проти таких методів конкуренції, які суперечать чесній практиці в промислових і торгових справах, наприклад, у зв'язку з конфіденційною інформацією (комерційна таємниця).

У міжнародно-правовій практиці промислова власність охоплює також охорону географічних вказівок (вказівки джерела походження і найменування місця походження).

Відповідно до законодавства багатьох країн і міжнародних угод винаходом визнається така нова ідея, яка дозволяє на практиці вирішити конкретну проблему в галузі техніки. Для того, щоб така ідея стала об'єктом правової охорони (стала патентоспроможною), вона має відповідати певним вимогам: бути новою, тобто ще ніде не опублікованою, і не використовуватися. Ідея має бути неочевидною, тобто вона не повинна бути звичайним інженерним рішенням фахівця відповідної галузі господарювання. І нарешті, ідея має стосуватися рішення проблеми, придатного для застосування в промисловості, тобто це рішення може бути використане промисловим шляхом.

Патент - це техніко-юридичний документ, що містить опис винаходу, на підставі якого фахівець може це рішення використати. Патент видається урядовим органом тієї держави, куди подана заявка, і має чинність у межах цієї держави. Патент встановлює такий правовий режим, відповідно до якого запатентований винахід може бути використаний (виготовлений, застосований, ввезений тощо) тільки патентовласником або з його дозволу. Патентна охорона винаходу в більшості країн обмежена терміном 20 років. У деяких країнах цей термін коротший.

На кінець 1993 р. в усьому світі мали чинність близько 4 млн. патентів, з них у 1993 р. видано близько 700 тис.

Промислові зразки. Промисловим зразком є орнаментальний аспект корисного виробу. Орнаментальний аспект може складатися із тримірних елементів (форма виробу) або двомірних елементів (контуру, малюнка, кольору). Проте він не повинен обумовлюватися лише призначенням корисного виробу.

Охороно-спроможність промислового зразка зумовлюється його оригінальністю або новизною і має бути зареєстрована в державному відомстві. Охорона промислового зразка означає, що крім володільця ніхто інший не може використовувати зареєстрований промисловий зразок. Правова охорона промислового зразка надається на 10-15 років.

У 1993 р. в усьому світі було зареєстровано близько 200 тис. промислових зразків. Крім того, на підставі Гаазької угоди було зареєстровано ще 5198 промислових зразків. На кінець 1993 р. були чинними близько 1,1 млн реєстрацій промислових зразків.

Знаки. Це позначення, які мають своєю метою розрізнення товарів і послуг одного промислового чи торгового підприємства від таких самих товарів і послуг іншого підприємства. Знак може складатися із одного або декількох характерних слів, букв, цифр, малюнків або зображень, монограм або підписів, кольорів або комбінації кольорів, емблем. За законодавством деяких країн знаком може бути також форма або інше спеціальне оформлення контейнера чи упаковки товару (за умови, то це не впливає виключно із функцій контейнера чи упаковки). Знак може також складатися із комбінації будь-яких зазначених елементів.

У деяких країнах знаки одержують правову охорону не на підставі державної реєстрації, а на підставі фактичного використання. Проте для більшої ефективності охорони знака все ж краще його зареєструвати у патентному відомстві. Зареєстрований знак не може бути використаний будь-якою особою, крім володаря свідоцтва на знак.

Не допускається також використання подібного іншому позначення, яке здатне ввести споживача в оману.

У 1993 р. в усьому світі було зареєстровано 1.1 млн. знаків. Крім того, на підставі Мадридської угоди було зареєстровано ще 20762 міжнародних знаків, що відповідає приблизно 220 тис. національних реєстрацій. На кінець 1993 р. у світі налічувалось понад 8 млн. чинних реєстрацій знаків. Сюди не входить 295 тис. міжнародних реєстрацій, здійснених на підставі Мадридської угоди, що відповідає приблизно 3 млн. національних реєстрацій.

Недобросовісна конкуренція. Припинення недобросовісної конкуренції має своєю метою зупинити такі дії чи практику, що здійснюються в ході торгової чи промислової діяльності, які суперечать чесній практиці, зокрема щодо:

- дій, які здатні зумовити змішування з продукцією чи послугами або промисловою чи торговою діяльністю підприємства;*
- неправдивих відомостей, здатних дискредитувати продукцію чи послуги або промислову чи торгову діяльність підприємства;*
- вказівок або тверджень, здатних ввести в оману щодо характеру способу виготовлення, властивостей, придатності або кількості продукції чи послуг;*
- дій, спрямованих на неправомірне присвоєння, розкриття або використання комерційної таємниці;*
- дій, здатних зумовити зниження розрізняльної здатності або завдати іншої шкоди репутації іншого зразка, або спрямованих на неправомірне використання нематеріальних активів чи репутації іншого підприємства.*

Міжнародна охорона. Законодавство будь-якої конкретної країни регулює відносини тільки цієї країни. Отже, патент, реєстрація знака чи промислового зразка мають чинність тільки у певній країні. Якщо ж власник патенту, товарного знака чи промислового зразка бажає одержати правову охорону в кількох країнах, він має її одержати в кожній із цих країн окремо.

У 1883 р. одинадцять країн підписали Паризьку конвенцію про охорону промислової власності, якою утворили Міжнародний союз з охорони промислової власності. Мета цього Союзу - забезпечити одержання правової охорони своїм громадянам і юридичним особам у зарубіжних країнах.

Охорона промислової власності - не самоціль, вона є засобом заохочення творчої діяльності, індустріалізації, капіталовкладень і чесної торгівлі. Усе це

покликане сприяти підвищенню безпеки і комфорту, боротьбі з бідністю і поліпшенню життя.

Паризька конвенція про охорону промислової власності (1883 рік)

За станом на 6 червня 1995 р. учасницями Конвенції була 131 країна.

Конвенція доповнювалася в Мадриді в 1891 р. Пояснювальним протоколом. Переглядалась у Брюсселі в 1900 р., у Вашингтоні в 1911 р., у Гаазі в 1925 р., у Лондоні в 1934 р., у Лісабоні в 1958 р., у Стокгольмі в 1967 р., а 1979 р. до неї були внесені поправки.

Конвенція відкрита для всіх країн. Ратифікаційні грамоти або акти про приєднання мають подаватися на охорону Генеральному директору ВОІВ.

Визначальні положення Конвенції можна поділити на три основні категорії: національний режим, право пріоритету, загальні правила.

Правила про національний режим полягають у тому, що країна – учасниця Конвенції зобов'язана надавати громадянам іншої країни - учасниці Конвенції таку ж саму охорону, яку вона надає власним громадянам. Правова охорона, що надається Конвенцією, має поширюватися також і на громадян держав, які не є учасницями Конвенції, якщо вони мають місце проживання або не-фіктивне промислове чи торгове підприємство в країні, що є членом Конвенції.

Важливим є правило Конвенції про право пріоритету на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки тощо. Воно полягає в тому, що правильно оформлена заявка, подана в одній із країн - членів Конвенції протягом певного строку (12 місяців стосовно патентів та моделей і 6 місяців стосовно промислових зразків), передбачає при поданні цієї ж заявки в іншій країні члені Паризького союзу визнання за такою заявкою пріоритету за першою поданою заявкою. Якщо заявник протягом зазначеного строку забажає подати заявку на цей же винахід чи інший об'єкт промислової власності в кілька країн - членів Паризького союзу, то він має право просити визнати за ним пріоритет в усіх країнах за першою поданою ним заявкою в першій країні - члені Паризького союзу. Тобто ці пізніше подані заявки будуть мати пріоритет (звідси термін «право пріоритету») стосовно тих заявок, які могли б були подані в зазначений строк на такий же винахід, корисну модель, промисловий зразок, товарний знак тощо іншими особами. Однією з важливих

переваг цього положення є те, що коли заявник забажає одержати охорону в кількох країнах, він не зобов'язаний подавати всі заявки одночасно, оскільки в його розпорядженні є 12 чи 6 місяців.

Конвенція встановила ряд загальних правил, яких мають дотримуватися всі її учасники.

Стосовно патентів. Патенти проголошено незалежними, тобто патент, виданий однією із країн - учасниць Конвенції, має чинність лише в межах тієї країни, яка його видала. Видача патенту певною країною ніякою мірою не зобов'язує інші країни - учасниці Конвенції видавати такий самий патент на такий самий винахід. Для одержання правової охорони винаходу в певній конкретній країні необхідно подати заявку і одержати патент у цій країні. Проте якщо в одній із країн - учасниць Конвенції у видачі патенту буде відмовлено або виданий патент буде визнано недійсним, то цей юридичний факт сам по собі не зумовлює таких само дій в іншій країні - учасниці Конвенції. Винахідник має право бути названим як автор винаходу в патенті.

Важливим положенням Конвенції є правило, за яким у видачі патенту не може бути відмовлено чи виданий патент не може бути визнано недійсним на тій підставі, що продаж запатентованого виробу або виробу, виробленого запатентованим способом, підпадає під заборону або обмеження, встановлені національним законодавством.

У разі невикористання запатентованого об'єкта промислової власності протягом строку, встановленого національним законодавством, кожна країна має право видати примусову ліцензію. Умови і порядок її видачі встановлюються національним законодавством.

Умови і порядок видачі свідоцтв на товарні знаки також визначаються національним законодавством кожної країни - учасниці Конвенції. Тому не може бути відмовлено в реєстрації знака або реєстрацію визнано недійсною в іншій країні – учасниці Конвенції на тій підставі, що знак не зареєстрований в країні його походження. Припинення дії або анулювання реєстрації знака в одній із країн - учасниць Конвенції не зумовлює автоматично визнання реєстрації знака або припинення його чинності на цій підставі в інших країнах - учасницях Конвенції.

Якщо національним законодавством країни - учасниці Конвенції передбачається обов'язкове використання знака, то в разі його невикористання реєстрація може бути анульована лише за спливом розумного строку.

Країни - учасниці Конвенції зобов'язані відмовляти в реєстрації і забороняти використання позначення, яке є відтворенням, імітацією або перекладом іншого знака, що може і спричинити обман споживачів стосовно інших знаків.

Зазначені країни зобов'язані також відмовляти в реєстрації і забороняти використання таких знаків, які містять без відповідного на те дозволу державні емблеми, офіційні знаки та клейма контролю і гаранті. Це положення поширюється також на герби, прапори, емблеми, скорочені і повні найменування певних міжурядових організацій.

Промислові зразки підлягають правовій охороні в кожній країні учасниці Конвенції незалежно від того, чи виробляється виріб в тій країні, де використано промисловий зразок.

Фірмові найменування підлягають правовій охороні в кожній країні учасниці Конвенції без обов'язкової подачі заявки чи реєстрації.

Кожна країна - учасниця Конвенції зобов'язана вживати відповідних заходів проти прямого чи побічного використання вказівок щодо походження продукту або стосовно виробника цього продукту, якщо вони не відповідають дійсності, вводять споживача в оману.

Країна - учасниця Конвенції зобов'язана забезпечити ефективний захист від недобросовісної конкуренції.

8.3. Міжнародна охорона літературної і художньої власності

Твори, що охороняються. Об'єктами охорони авторського права є «літературні і художні твори», тобто оригінали витворів у галузі літератури і мистецтва. Формою, в якій втілюються такі витвори, можуть бути слова, символи, музика, картини, тримірні предмети або комбінації форм (наприклад, опера або кінофільм). Національні законодавства майже усіх країн передбачають охорону таких видів творів:

– літературні твори: романи, новели, вірші, драматичні твори і будь-які **інші** твори незалежно від їх змісту (фантастика або інша література), обсягу, **мети** (розваги, освіта, інформація, реклама, пропаганда тощо), форми (рукописи, машинописний або друкований текст, книга, брошура, листівка, **газета**, журнал), опубліковані і неопубліковані. У більшості країн охороняються **також** комп'ютерні програми та «усні твори», тобто твори, не зафіксовані у письмовому вигляді:

– музичні твори: класична або легка музика, пісні, хорова музика, **опера**, музична комедія, оперета, інструментальна музика чи то для одного інструмента (соло), чи кількох інструментів (сонати, камерна музика тощо) або для багатьох інструментів (оркестри);

– хореографічні твори;

– художні твори: двомірні (малюнки, картини, гравюри, літографії) або тримірні (скульптури, архітектурні споруди) незалежно від змісту (конкретні чи абстрактні) і призначення («чисте» мистецтво, в цілях реклами тощо);

– карти і технічні креслення;

– фотографічні твори: незалежно від теми (портрети, пейзажі, поточні події тощо) і мети, з якою вони зроблені;

– аудіовізуальні твори (раніше вони називалися «кінофільми» або «кінематографічні твори») — чи то німі, чи звукові незалежно від їх мети (кінопрокат, показ по телебаченню тощо), жанру (кінодрама, документальні фільми, кінохроніка тощо), тривалості, методу зйомки (художні зйомки, мультиплікація тощо) чи технологічного процесу (фільми на прозорій плівці, на відео-магнітній плівці тощо).

Цивільно-правове законодавство деяких країн передбачає охорону похідних творів (переклади, адаптації) і збірників (добірок) творів, які за результатами добору і розташування є інтелектуальною творчістю.

Деякі законодавства передбачають охорону «програмного забезпечення ЕОМ» і «творів прикладного мистецтва» (художні ювелірні вироби, лампи, меблі, шпалери тощо).

Законодавством охороняються також так звані суміжні права (виконання, фонограми, передачі організації мовлення). Зараз у світі щорічно випускається

близько 1 млн. книг (назв книг) і близько 5 тис. фільмів, число копій фонограм сягає 3 млрд.

За загальним правилом твір може бути використаний третіми особами лише з дозволу володільця авторського права. Найбільш типовим є право копіювати (звідси копірайт) або іншим чином відтворювати будь-який вид твору, право здійснювати звуковий запис виконання будь-якого твору, право виконувати перед публікою твори, зокрема, музичні, драматичні або аудіовізуальні; право здійснювати публічний показ таких творів по дротах або передавати по радіо, телебаченню або іншими засобами трансляції; право перекладати іншою мовою літературні твори; право на прокат, особливо стосовно творів, записаних на фонограму і комп'ютерних програм; право екранізувати будь-які твори, зокрема право створювати на їх основі аудіовізуальні твори.

Власник авторського права може передавати своє право іншим особам або видавати дозвіл на певні види використання. Проте особисті немайнові права відчуженню не підлягають.

Суб'єкти авторського права. Усі законодавства визнають авторське право передусім за його творцем. Проте цивільно-правове законодавство деяких країн визнає авторське право за роботодавцем, якщо на момент створення твору автор був службовцем або працював, або був найнятий спеціально для створення певного твору. Охорона авторського права за законодавством всіх країн надається незалежно від будь-яких формальностей, тобто охорона авторського права починається з моменту виникнення твору.

Строки охорони. Охорона авторського права обмежена часом. У більшості країн строк охорони авторського права триває протягом життя автора і 50 років по його смерті, а за законодавством деяких країн – протягом життя автора і 70 років по його смерті.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

- 1. Які завдання виконує ВОІВ у сфері міжнародного співробітництва?**
- 2. Які завдання виконує ВОІВ у сфері адміністративного співробітництва.**
- 3. Які керівні органи має ВОІВ?**

4. *Перерахуйте умови вступу будь-якої країни до ВОІВ.*
5. *Чим визначається охороно-спроможність промислового зразка?*
6. *Значення Паризької Конвенції у сфері охорони інтелектуальної власності.*
7. *Які дії вважають недобросовісною конкуренцією?*
8. *Які твори є об'єктами міжнародної охорони?*

Тема 9. ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

План

9.1. Патентна інформація;

9.2. Порядок проведення патентних досліджень;

9.3. Проведення патентного пошуку в мережі Інтернет (Інтернет-ресурси);

9.4. Визначення патентоспроможності винаходу;

9.1. Патентна інформація

Патентна інформація - це сукупність відомостей про результати науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших видів творчої діяльності, заявлені і/або визнані винаходами, корисними моделями, промисловими зразками та іншими об'єктами промислової власності. Вона включає також відомості про охорону прав винахідників, заявників, власників охоронних документів.

Іншими словами, патентна інформація - це інформація про всі види об'єктів промислової власності, яка опубліковується в офіційних виданнях патентних відомств різних країн, регіональних патентних відомств (наприклад, Європейське патентне відомство - ЄПВ), міжнародних організацій (наприклад, Всесвітня організація інтелектуальної власності - ВОІВ) та інформаційних центрів. Офіційними виданнями патентних відомств є офіційні патентні бюлетені і повні тексти описів об'єктів промислової власності. Офіційний патентний бюлетень - це офіційне видання патентного відомства, яке містить публікації про права на об'єкти промислової власності відповідно до національного патентного законодавства або міжнародних договорів і угод з питань охорони промислової власності.

Узагальнена схема подання інформації в патентних бюлетенях стосовно винаходів містить дані про:

- дату подання і реєстрації заявки на винахід;
- викладені для загального ознайомлення не розглянуті заявки;
- акцептовані заявки на винаходи;
- винаходи, на які видано патенти;

- усі зміни в заявленій документації та виданих патентах;
- судові справи та рішення щодо патентів тощо.

Конкретний склад і обсяг відомостей, що містяться в патентних *бюлетенях* різних країн, відрізняється залежно від особливостей патентного *законодавства*, прийнятих норм патентного діловодства, правил розгляду патентних *суперечок*, порядку публікації інформації.

Більшість країн світу публікують або тільки бібліографічну інформацію як про заявки, так і про патенти, або реферати заявок і бібліографію про патенти.

Бібліографічна інформація містить науково-технічну і правову інформацію. Науково-технічний зміст патентного документа визначається його назвою, одним або кількома класифікаційними індексами, посиланнями на інші документи. Назва відображає технічну суть винаходу, зазначаючи, до якого з об'єктів він належить.

Класифікаційні індекси також визначають належність винаходу до певної сфери діяльності. Як правило - це індекси Міжнародної патентної класифікації (МПК), а в США і Великобританії проставляються ще й індекси національної патентної класифікації. Патентно-правові дані, що наводяться в бібліографічному описі, показують вид патентного документа, його номер, відомості про винахідника, заявника, власника *патенту*, а також різні дати, що відображають стадії розгляду і реєстрації винаходів, відомості про патентування в різних країнах тощо.

У рефераті наводиться короткий виклад суті винаходу без тлумачення обсягу його правової охорони.

У структурі патентних бюлетенів здійснюється також публікація оперативних показчиків, які являють собою обмежений набір бібліографічних даних, упорядкованих за одним з бібліографічних елементів. Розрізняють такі показники: нумераційні (впорядковані за номерами заявок або патентів), систематичні (впорядковані за класифікаційними індексами) та іменні (впорядковані за іменами винахідників або іменами і найменуваннями патентовласників). Крім оперативних показчиків, що публікуються в офіційних

бюлетенях, більшість країн (у тому числі Україна) окремим виданням публікують річні систематичні, нумераційні та іменні покажчики.

Завдяки лаконічності та уніфікованій формі викладання опис винаходу можна вважати зразковим інформаційним документом. Опис стосується одного рішення і містить комплекс технічних, правових і екологічних відомостей. Він має уніфіковану логічну структуру, стандартний бібліографічний опис, сталу лексику, нормалізовані словесні конструкції. У описі, як правило, міститься характеристика попереднього рівня техніки з оцінкою недоліків відомих аналогів.

Патентна формула, що наводиться в описі винаходу, по суті є логічною конструкцією, яка дозволяє виділити новизну рішення.

Зміст і форма описів винаходів залежить від національного *патентного* законодавства. Але спільною для всіх країн є вимога повноти і чіткості *розкриття* в описі об'єкта винаходу, достатніх для його конкретного втілення, і відмінності *від* інших аналогічних об'єктів. Все це повинно бути викладено таким чином, *щоб* було зрозуміло кожному фахівцеві в *цій* сфері діяльності. Опис винаходу має *уніфіковану* структуру. У загальному вигляді він містить: титульний лист опису, *вступну* частину, опис конкретного втілення об'єкта винаходу з посиланнями на *креслення* (якщо це необхідно), формулу винаходу. Вимоги до кожного структурного *елемента* опису, як правило, визначаються нормативно-законодавчою базою *конкретної* країни.

Згідно із стандартом ST. 10/B "Розташування елементів бібліографічних *даних*" (Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності. - М.: ВНИИПИ, 1996. - т.1. - С.125-130) на титульний лист виносяться всі основні бібліографічні *дані про* документ, назва винаходу, а також реферат обсягом до 250 слів і основне *креслення*.

Великою заслугою ВОІВ є прийняття спеціальних цифрових кодів (так званих кодів ІНІД) для ідентифікації бібліографічних даних патентних документів, що розміщуються на титульному листі опису винаходу і в офіційних бюлетенях.

Стандарт ST.9 "Рекомендації, що стосуються до бібліографічних даних патентних документів і свідоцтв додаткової охорони" (Стандарти Всесвітньої організації інтелектуальної власності. - М.: ВНИИПИ, 1996. - т.1. С.91-122) встановлює такі категорії бібліографічних елементів:

(10) - ідентифікація документа;

(20) - заявочні дані на патенти або свідоцтва додаткової охорони;

(30) - дані, що стосуються пріоритету згідно з Паризькою конвенцією;

(40) - дата надання документа для загального ознайомлення;

(50) - технічна інформація;

(60) - посилання на інші юридично пов'язані національні патентні документи;

(70) - ідентифікація осіб, що мають відношення до патентного документа;

(80) - ідентифікація даних, що стосуються міжнародних конвенцій.

У межах зазначених категорій здійснюється більш глибока деталізація кодів ІНІД.

Стандартом ST.9 визначено обов'язковий мінімум бібліографічних елементів, що виносяться на титульний лист опису винаходу. Цей мінімум включає :

(11)- номер патентного документа;

(12)- словесне позначення виду документа;

(13) - код виду документа згідно із стандартом ВОІВ ST. 16;

(21)- реєстраційний номер заявки;

(22) - дата подання заявки;

(23) - інші дати, включаючи дату подання повного опису після подачі попереднього опису і дату виставленого пріоритету;

(31) - номер, наданий пріоритетній заявці згідно з Паризькою конвенцією;

(32)- дата подання пріоритетної заявки;

(33) - код країни пріоритетної заявки;

(41)- дата подання нерозглянутої заявки шляхом викладення;

(46) - дата публікації тільки пунктів формули;

- (51) - Міжнародна патентна класифікація;
- (54) - назва винаходу;
- (61)- основний патент;
- (62) - дані щодо раніше поданої заявки;
- (63)- дані про раніше подану заявку, стосовно якої даний документ є продовженням;
- (64)- номер перевиданого патенту.
- (71) - повне ім'я або найменування заявника;
- (72) - повне ім'я винахідника(ів);
- (73) - повне ім'я або найменування патентовласника;
- (86) заявочні дані міжнародної заявки (номер, дата і мова);
- (87)- дані про публікацію міжнародної заявки (номер, дата і мова).

У разі публікації патентних документів цифрові коди ІНІД вміщуються в круглих дужках перед відповідним бібліографічним елементом.

Активна інтеграція України в світову спільноту на сучасному етапі її розвитку викликає необхідність співпраці на міжнародному рівні і в сфері охорони промислової власності, зокрема з питань патентної інформації та документації.

Патентна інформація в Україні публікується з 1993 року в офіційних виданнях Держпатенту України: патентному бюлетені "Промислова власність" і в описах до патентів на винаходи (корисні моделі).

Патентний бюлетень "Промислова власність" видається 4-6 разів на рік і містить такі розділи:

- офіційні повідомлення;
- публікація відомостей про заявки на винаходи, прийняті до розгляду;
- публікація відомостей про видачу патентів України на винаходи (корисні моделі);
- публікація відомостей про видачу патентів України на промислові зразки;
- публікація відомостей про видачу свідоцтв України на знаки для товарів та послуг;

- передача прав;
- показчики;
- повідомлення.

Крім офіційного патентного бюлетеня "Промислова власність" в Україні публікуються описи до патентів на винаходи і корисні моделі.

Структурно опис до патенту України на винахід (корисну модель) *майже* не відрізняється від описів інших країн, крім відсутності титульного *листа* структурного елемента опису. Однак усі дані, що розмішуються на титульному листі описів до патентів на винаходи зарубіжних країн, вміщено у верхній частині *першої* сторінки опису до патенту України на винахід, а саме: бібліографічні дані винаходу і формула винаходу. Бібліографічні дані включають обов'язковий мінімум інформації згідно із стандартом VOIB ST.9.

При публікації відомостей про винаходи може бути декілька їх видів:

- публікація опису до патенту України на винахід;
- публікація опису до патенту України на винахід терміном дії 5 років;
- публікація опису до патенту України на корисну модель.

Формула винаходу визначає обсяг прав патентовласника. Вона будується за чіткими правилами, вивіряється і редагується експертом Науково-дослідного центру патентної експертизи. Формула винаходу може складатися з однією пункту або з кількох.

Після формули розміщено власне опис винаходу, який складається із вступної частини і опису конкретного втілення винаходу.

Вступна частина опису винаходу містить його загальну характеристику і включає таку інформацію:

- галузь, до якої належить винахід, і сфера його використання, якій надається перевага;
- характеристика *аналогів* і обраного прототипу, результатом *удосконалення* якої став даний винахід, і його критика; завдання, яке розв'язує винахід; суть винаходу і його істотні ознаки.

Таким чином, у вступній частині стисло подано всю основу інформацію як про рівень техніки, так і про суть винаходу. Опис конкретного втілення за своїм обсягом є основною частиною опису винаходу. Він займає, як правило, кілька сторінок тексту. Саме в цій частині опису суть винаходу повинна бути розкрита так повно, щоб обізнані в цій сфері діяльності особи могли здійснити винахід на основі відомостей, отриманих з опису. У даний час в Україні описи до патентів на винаходи, так само як і офіційний бюлетень "Промислова власність", публікуються на паперовому носії. З 2001 року Держпатент України розпочав публікацію описів до патентів на винаходи на сучасному носії інформації - оптичному диску CD-ROM

9.2. Порядок проведення патентних досліджень

Метою патентних досліджень є визначення патентної ситуації щодо об'ємів господарської діяльності (ОГД), тобто визначення їх патентоспроможності, ситуації щодо використання прав на об'єкти промислової власності і виявлення порушення прав заявників і власників інших охоронних документів на об'єкти промислової власності.

Патентні дослідження проводять на основі аналізу джерел патентної та іншої науково-технічної інформації, яка стала загальнодоступною в світі і містить відомості про останні науково-технічні досягнення. Це дає можливість використовувати досягнення світової науки і техніки, виключаючи дублювання вже виконаних розробок, на основі прогресивних аналогів створювати нові патентоспроможні рішення.

Результати патентних досліджень визначають загальносвітові тенденції науково-технічного розвитку і перспективні напрями розвитку вітчизняної науки і техніки. Ці результати використовуються в конкретних розробках під час створення ефективних, конкурентоспроможних ОГД, які відповідали б умовам патентоспроможності, а саме: були б новими, мали б винахідницький рівень і промислову застосовність.

Основні положення, порядок проведення і *форма* звіту про *патентні* дослідження в Україні *регламентуються* ДСТУ 3575-97 "Патентні дослідження. Основні положення і порядок проведення".

Порядок проведення патентних досліджень включає:

- розробку завдання на проведення патентних досліджень;
- розробку регламенту пошуку інформації на проведення *патентних* досліджень;
- пошук, обробку інформації та оформлення довідки про пошук;
- систематизацію і аналіз інформації;
- оформлення звіту про патентні дослідження.

Патентні дослідження виконують на підставі завдання, що визначає зміст робіт, відповідальних виконавців, терміни виконання і форми звітних документів.

Регламент пошуку є програмою, яка визначає галузь проведення пошуку на основі патентної та іншої науково-технічної інформації. Відповідно до регламенту визначаються предмет пошуку, мета пошуку інформації, держави пошуку, класифікаційні індекси, *перспективність* пошуку і джерела інформації.

Відомості про джерела, використані під час *проведення* пошуку, і висновки про виконання регламенту наводяться в довідці про пошук.

Результати пошуку інформації систематизуються, аналізуються і оформляються у формі звіту про патентні дослідження.

Загальні вимоги до оформлення звіту встановлені ДСТУ 3008-95 "Документація. Звіти в сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення". Одним з розділів основної частини звіту є визначення патентоспроможності ОГД. Основну частину звіту виконують у вигляді форм. Закінчують її узагальненими висновками за результатами патентних досліджень. Звіт оформлюють на аркушах білою паперу формату А4 згідно з ГОСТ 9327.

Патентний фонд - це впорядкована збірка патентних документів і довідково-пошукового апарату до нього, патентно-правової, патентно-економічної, патентно-асоційованої літератури, нормативно-методичних матеріалів з питань охорони промислової власності.

Патентна інформація - це сукупність відомостей про результати науково-дослідної, проектно-конструкторської та інших видів творчої діяльності, заявлених і/або визнаних винаходами, корисними моделями, промисловими зразками та іншими об'єктами промислової власності. Вона також включає відомості про охорону прав винахідників, заявників, власників охоронних документів.

Таким чином, патентна інформація - це інформація щодо всіх об'єктів промислової власності, яка публікується у виданнях патентних відомств різних країн. Офіційними виданнями патентних відомств є офіційні патентні бюлетені і повні тексти описів об'єктів промислової власності.

Офіційний патентний бюлетень - це офіційне видання патентного відомства, яке містить публікації про права на об'єкти промислової власності відповідно до національного патентного законодавства або міжнародних договорів і угод з питань охорони промислової власності.

Реєстрацію об'єктів промислової власності, а отже – публікацію патентної документації та інформації здійснює понад 120 країн світу і 5 міжнародних та регіональних патентних організацій. Створена регіональними патентними організаціями і національними патентними відомствами документація становить світовий потік патентної інформації.

Використання патентної інформації, зокрема і проведення пошуку з таких величезних масивах, пов'язано із значними труднощами.

Останнім часом збільшується обсяг використання загальнодоступних світових інформаційних мереж, зокрема Internet.

З поширенням телекомунікаційних мереж виникло таке поняття як електронна бібліотека, що є не сховищем видань, а вузлом зв'язку в інформаційній мережі. Інформація, яка зберігається у мережі в машино-зчитуваній формі, передається безпосередньо на читацьку ЕОМ.

Методи й засоби патентного пошуку

Пошук і відбір інформації є першим і відповідальним етапом патентних досліджень. При курсовому й дипломному проектуванні для визначення

орієнтовного рівня розвитку техніки досить застосувати тематичний (предметний) і іменний (фірмовий) вид пошуку, що проводиться по патентних фондах бібліотек.

Зміст і проведення тематичного пошуку

Тематичний пошук є найпоширенішою пошуковою процедурою. Їй передують точне визначення предмета, пошуку, ретельне ознайомлення з темою шляхом добірки інформації для даної області з науково-технічної літератури, реферативних і галузевих журналів, рекламних проспектів, довідників та ін. Це необхідно для знання тематики пошукової області, для того щоб уміти орієнтуватися в реферативно-бібліографічних виданнях, а також у прийнятій систематизації патентних фондів для відбору необхідних номерів патентних документів.

При проведенні тематичного пошуку патентна документація розглядається в першу чергу як джерело технічної, а не правової інформації. У результаті пошуку буде визначено, чи вирішувалося дане технічне завдання раніше чи ні. Якщо вирішувалося, то необхідно проаналізувати ці рішення, установити які фірми працюють у даній області, зібрати додаткову інформацію. Це дасть можливість систематизувати відомості про об'єкт пошуку у вигляді оглядового матеріалу по темі проекту і проілюструвати його необхідним графічним матеріалом і схемними рішеннями.

Перед тим як почати проведення тематичного пошуку, необхідно встановити індекс класифікації винаходів (МПК і НКВ) для тих країн, по патентних фондах яких повинні проводитись дослідження. Як правило, патентний пошук проводять по провідних країнах: США, Німеччина, Японія, Франція, Великобританія, а також по Росії й Україні.

Якщо темою курсової або дипломної роботи є розробка технології *виробу* напівфабрикату, продукту, добавки або їхня модернізація, то предметами *пошуку* можуть бути:

- технологія продукту у цілому (рецептура, принципова схема);
- добавки;

- напівфабрикати;
- технологія виготовлення продукту;
- область можливого застосування.

Якщо темою роботи є технологічний процес, то предметами пошуку *можуть* бути:

- технологічний процес у цілому;
- його режими;
- його етапи, якщо вони захищені патентом;
- проміжні продукти й способи їхнього одержання;
- кінцеві продукти й область їхнього застосування.

Глибина (ретроспективність) пошуку інформації, з урахуванням *скорочення* строків відновлення технічних рішень, становить у середньому для нашого *випадку* 5-10 років. Проведенню тематичного пошуку сприяє те, що всі зазначені *країни* сьогодні використовують єдину систему класифікації МПК (виключення *становлять* патентні документи США, де МПК може використатися в якості додаткової до *НКВ* системи класифікацій).

На першому етапі пошуку варто визначити класифікаційний індекс для об'єкту пошуку. Для цього необхідно звернутися до алфавітно-предметного покажчика для відшукування рубрик МПК, де об'єкти пошуку розташовані за абеткою. *Наприклад*, об'єкт *пошуку*: «лазер для запису інформації». Знаходимо за алфавітом *рубрикацію* лазера - *HOIS* 3/09 - 3/30. Відразу нижче уточнюємо, що лазер для запису *інформації* має рубрикацію – G11H 7/00, 11/03. З метою більшої конкретизації об'єкта пошуку варто далі дивитися алфавітно-предметний покажчик по розділі G.

Після уточнення класифікаційних рубрик оформляється запит у патентний фонд тих країн, по яких здійснюється пошук. Для більшої широти пошуку, відразу по декількох країнах, варто проводити пошук по фондах ЕПВ і ВОІВ, де можна одержати бібліографічні дані й повний опис патенту іноземною мовою (англійський або німецький).

Корисно проводити тематичний пошук по щомісячних реферативних виданнях „Изобретения стран мира", де приводиться тематична добірка іноземних винаходів по провідних країнах світу на даний рік випуску. Це дозволяє за короткий порівняно строк ознайомитися з бібліографічними даними, рефератом (російською мовою) і кресленнями винаходів. Користуючись цими виданнями, можна провести ретроспективний пошук глибиною 5 років. Для докладного ознайомлення з матеріалом заявок необхідно зробити запит (по відомій класифікаційній рубриці або номеру патенту) у відповідний національний патентний фонд. При вивченні й перегляді патентної документації варто врахувати, що для ідентифікації бібліографічних даних, що поміщаються на титульному аркуші опису винаходу й у патентному бюлетені, використовують спеціальні цифрові коди. Вони полегшують подолання мовних бар'єрів і автоматизовану обробку патентної інформації. Варто пам'ятати, що успішне проведення тематичного пошуку залежить від гарного знання тематики пошукової області досліджуваного об'єкта. Це дозволить грамотно оформити запит на пошук патентної документації за допомогою індексів класифікації винаходів або фіксованого запасу ключових слів.

Проведення іменного пошуку

Для цього виду пошуку характерно те, що відбір інформації з теми здійснюється по прізвищах авторів винаходів або по найменуванню відповідних фірм. Іменний (фірмовий) пошук може стати попереднім або додатковим етапом систематичного пошуку, коли, знаючи назву фірми-розроблювача і її тематику, виходять на необхідні класифікаційні рубрики.

Іменний пошук починається із установлення прізвища винахідників, що працюють в області проведеного дослідження, і точної назви фірм мовою оригіналу. Відбір інформації про винаходи при іменному пошуку проводиться по *іменних* покажчиках до офіційних бюлетенів, виданих патентними відомствами. Складність іменного пошуку викликана можливістю різного написання тих *самих* прізвищ і найменувань, застосування різних назв *фірм* і її філій у різних країнах.

Варіантом або доповненням до пошуку відомостей про винаходи є так званий нумераційний пошук. Суть його - у можливості, відштовхуючись, наприклад, від номера охоронного документа, вийти на більше повну його характеристику, тематику документа в індексах класифікації винаходів; одержання більш повних відомостей у патентному бюлетені, включаючи реферат або пункт формули.

Складність нумераційного пошуку - у різноманітті реквізитів і способів їхнього написання патентними відомствами різних країн. Нумераційні показники патентів приводяться й у виданнях „Изобретения стран мира”.

Використання патентних баз даних

Сучасні інформаційні технології, зокрема, Інтернет дозволяють досліднику використати можливість проводити пошук безпосередньо в БД окремих патентних відомств (ЄПВ, США, України, Росії й ряду інших країн). Ряд бібліотек, у тому числі патентна бібліотека (м. Київ) надає послуги по автоматизації пошукових процедур за допомогою використання CD-ROM для вивчення патентної документації Роспатента й декількох десятків закордонних патентних відомств. За результатами пошуку можна виконати статистичну обробку отриманих вибірок і придбати копії знайдених документів.

Присвоєння індексу МПК

Літературні та інформаційні джерела

1. Класифікатор Міжнародної патентної класифікації (7-ма або 8-ма редакція)

2. www.ukrpatent.org

3. www.fips.ru

4. www.wino.int

Страсбурзька угода 1971 року про Міжнародну патентну класифікацію, яка набула чинності 7 жовтня 1975 року, передбачає створення єдиної системи класифікації, що охоплює патенти на винаходи, включаючи опубліковані патентні заявки, авторські свідоцтва, корисні моделі і свідоцтва про корисність (далі

іменовані загальним терміном "патентні документи"). Міжнародна патентна класифікація надалі позначається скорочено "МПК".

МПК розроблена на англійській і французькій мовах. Відповідно до Статті 3(2) Страсбурзької угоди офіційні тексти МПК можуть бути створені і на інших мовах. Так, наприклад, офіційні тексти шостої редакції МПК були видані на китайській, хорватській, чеській, голландській, німецькій, угорській, японській, корейській, польській, португальській, румунській, російській, сербській, словацькій та іспанській мовах. В іноземних джерелах перед індексами замість аббревіатури МПК («Міжнародна патентна класифікація») вказують «Int.Cl.» (International Patent Classification).

МПК, будучи засобом для одноманітної в міжнародному масштабі класифікації патентних документів, є ефективним інструментом для патентних відомств і інших споживачів, що здійснюють пошук патентних документів з метою встановлення новизни і оцінки внеску винахідника і неочевидності заявленого технічного рішення (включаючи оцінку технічної прогресивності і корисного результату або корисності).

Важливим призначенням МПК, крім того, є:

а) служити інструментом для впорядкованого зберігання патентних документів, що полегшує доступ до технічної і правової інформації, що міститься в них;

б) бути основою для виборчого розподілу інформації серед споживачів патентної інформації;

в) бути основою для визначення рівня техніки в окремих областях;

г) бути основою для отримання статистичних даних у області промислової власності, що в свою чергу дозволить визначати рівень розвитку різних галузей техніки.

Текст першої редакції МГТК був створений відповідно до положень Європейської конвенції про Міжнародну патентну класифікацію 1954 р. Після підписання Страсбурзької угоди Міжнародна (Європейська) патентна класифікація, яка була опублікована 1 вересня 1968 р.. з 24 березня 1971 р.

вважається першою редакцією МПК. МПК періодично переглядається з метою вдосконалення системи з урахуванням розвитку техніки. Перша редакція МПК діяла з 1 вересня 1968 р. по 30 червня 1974 р., друга редакція - з 1 липня 1974 р. по 31 грудня 1979 р., третя редакція МПК діяла з 1 січня 1980 р. по 31 грудня 1984 р., четверта редакція - з 1 січня 1985 р. по 31 грудня 1989 р., п'ята редакція - з 1 січня 1990 р. по 31 грудня 1994 р. і шосту редакцію - з 1 січня 1995 р. по 31 грудня 1999 р. Сьома редакція діяла з 1 січня 2000 р. по 31 грудня 2005 р. Восьма редакція (2006) набула чинності 1 січня 2006 р.

У матеріалах, що стосуються патентної інформації і документації, термін "класифікація" означає спеціальну систему, що розподіляє галузі техніки і технології на певні сфери. "Класифікувати" патентний документ означає визначити ту частину класифікаційної системи, до якої належить заявлений винахід, і визначити класифікаційний індекс для нього.

Зараз МПК застосовують близько 70 патентних відомств, які публікують понад 90% світового обсягу патентних документів. МПК періодично переглядається Комітетом експертів з метою удосконалення системи, враховуючи розвиток техніки, і кожні п'ять років з'являється її нова редакція. З 1 січня 2000 року чинною є сьома редакція МПК. Незважаючи на те, що МПК періодично переглядається, її структура і принцип побудови незмінні: вона залишається ієрархічною класифікацією.

МПК охоплює всі галузі знань, об'єкти яких можуть мати правову охорону. Виходячи з цього, класифікаційна схема розділена на 8 розділів, що містять майже 67000 рубрик. Кожна рубрика визначається індексом, що складається з букв латинського алфавіту і арабських цифр. Розділи починаються заголовними буквами латинського алфавіту: А - "Задоволення життєвих потреб людини". В - різні технологічні процеси; транспортування"; С - "Хімія; металургія", Д - "Текстиль; папір"; Е - "Будівництво; гірнична справа"; F - "Механіка; освітлення; опалювання; двигуни і насоси; зброя і боєприпаси; підривні роботи"; G - "Фізика"; Н - електрика. Розділи, в свою чергу, діляться на класи. Подальше дроблення здійснюється в напрямку диференціації тематики класу за принципом

ієрархічного підпорядкування на підкласи, які позначаються також заголовними латинськими буквами. Підкласи мають показники змісту, що приблизно відображають всю тематику підкласу, відсилаючи користувача до рубрик, до груп (основних і підгруп), пов'язаних між собою певною підпорядкованістю. Одна крапка означає, що рубрика (підгрупа) підпорядкована безпосередньо групі, дві – що рубрика підлегла підгрупі з однією крапкою тощо.

МПК побудована за двома принципами: предметно-тематичним (галузевим) і функціональним. Функціональний підхід розділяє винаходи відповідно їх суті, а галузевий відповідно можливій галузі їх застосування.

Кожний предмет винаходу, викладений в патентному документі, повинен бути класифікований. Можливі випадки, коли для одного або декількох предметів винаходу, описаних в одному документі, може бути представлено більше ніж один класифікаційний індекс. Основоположним принципом у таких випадках повинне бути прагнення повно виражати в індексах МПК будь-яку інформацію, яка може представляти інтерес.

Офіційний текст МПК опубліковано Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) World Intellectual Property Organization (WIPO) англійською і французькою мовами на папері, а також на офіційному сайті ВОІВ.

Ознайомитись з електронною версією МПК (8 версією) можна на сайтах:

ВОІВ - <http://www.wipo.int/classifications>

Україна - <http://www.ukrpatent.org/inetcd/ips8.html>

Росія - <http://www.fips.ru/russite/classificators/cl/mpk8.htm>

Крім того, ВОІВ з метою надання допомоги у використанні МПК випустило IPC:CLASS CD-ROM - компакт-диск по класах МПК, які надані у версіях для MS-DOS і Windows.

Однак, слід відзначити, що багато великих патентно-пошукових органів не використовують МПК у чистому вигляді. Відомство з патентів і товарних знаків США використовує національну класифікацію, СПВ - класифікацію ЕСЛА, базується на МПК, але містить додатково близько 70 тисяч індексів. Патентне відомство Великобританії використовує в основному національну класифікацію, а

для пошуку зарубіжних патентних документів - F.C.L.A. Патентне відомство Японії при пошуку додає до МПК систему F - термінів. У патентному відомстві Австралії для пошуку до індексів МПК додають індекси національної класифікації.

а) *Пошук на новизну*. Мета «пошуку на новизну» - встановлення *новизни* винаходу або її відсутності в патентній заявці. Завдання цього пошуку - *визначити* попередній рівень техніки в цій області для того, щоб встановити наявність або відсутність винаходу до дати, попередній даті проведення пошуку.

б) *Пошук на патентоспроможність або дійсність патенту*. «Пошук на патентоспроможність або дійсність» проводиться для виявлення документів, релевантних не тільки відносно новизни, але також і відносно інших критеріїв патентоспроможності, наприклад, наявності або відсутності винахідницького кроку (тобто є або не є очевидним передбачуваний винахід) або досягнення корисних результатів або технічного прогресу. Цей вид пошуку повинен проводитися по всіх областях техніки, яка може містити матеріал, що має відношення до винаходу. Пошуки на новизну і патентоспроможність виконуються в основному відомствами по промисловій власності відповідно до їх процедури патентної експертизи.

в) *Пошук на патентну чистоту*. Мета «пошуку на патентну чистоту» - знайти патенти і опубліковані патентні заявки, права яких могли бути порушені у разі промислової реалізації даного об'єкту. Завдання цього виду пошуку - визначити, чи надає існуючий патент виняткові права, включаючи промислову реалізацію даного об'єкту або якої-небудь його частини.

г) *Інформаційний пошук*. Інформаційний пошук проводиться з метою ознайомити користувача інформації з рівнем розвитку техніки в конкретній області. Його також часто називають «пошук на встановлення рівня техніки». Цей вид пошуку надає інформацію по першоджерелах для досліджень і розробок і дозволяє визначити, які патентні публікації вже є в даній області. Цей вид пошуку може бути також необхідний для визначення альтернативних технологій, які

можуть замінити використовувану технологію, або для оцінки тієї технології, на яку пропонується ліцензія або яку можна придбати.

9.3. Проведення патентного пошуку в мережі Інтернет Інтернет-ресурси:

українські - <http://www.sdip.gov.ua>; <http://www.ukrpatent.org>

російські - <http://www.fips.ru>; <http://www.sibpatent.ru>, <http://www.propatent.ru>

міжнародні - <http://www.eapatis.com>; <http://www.wipo.int>

Пошук патентів в мережі Інтернет

В якості безкоштовних баз даних в мережі інтернет можна привести бази **на** сайтах:

<http://www.ukrpatent.org/ua/bases2.litml> - база даних Укрпатенту

<http://www.fips.ru> - Федеральна служба по інтелектуальній власності патентам й товарним знакам (Роспатент)

<http://www.eapatis.com/> - Євразійська патентна інформаційна система

<http://www.sibpatent.ru/> - Промислова Сибір. Перспективні технології та нові розробки

Нижче наводяться приклади пошуку в цих системах. Беручи до уваги *те, що* складно сформулювати ключові слова для пошуку по назві патенту на *винахід* або корисну модель, *ми* пропонуємо виконувати пошук по міжнародній *патентній* класифікації (МПК). Пошуку для технологів, як правило, задовольняє клас «А 23», що відповідає розділу «Задоволення життєвих потреб людини», класу «*Їжа й харчові продукти; їх обробка, не віднесена до інших класів*».

Пошук в базі Федеральної служби по інтелектуальній власності, патентам й товарним знакам (Роспатент)

Відкриваємо браузер Інтернету та в адресну строку *вводимо*: <http://www.fips.ru>. Після загрузки відкриється головна сторінка Роспатента. *Для* переходу до баз даних клікаємо на строку «Информационные ресурсы».

На наступній сторінці для пошуку в базах даних по винаходам та корисним моделям, в графі, що помічені стрілками, вводимо «Имя пользователя» та «Пароль» - guest, та клікаємо на кнопку «Войти».

Далі у вікні на вкладці «Выбор баз данных» помічаємо галочками всі бази («Рефераты российских патентных документов за 1994-2007», «Полные тексты российских патентных док-ов из последнего бюллетеня», «Формулы полезных моделей из последнего бюллетеня») та переходимо на вкладку «Формулировка запроса».

Як вже було сказано, для патентного пошуку, коли невідомі автори, а ключові слова сформулювати важко, доцільно використовувати тільки пошук по МПК. Для вводу запиту основний індекс МПК вводиться латинськими буквами (заголовними або прописними) без пропусків між буквами і цифрами. При неповному завданні індексу обов'язкове завдання оператора підстановок - "*" .

При пошуку документі по декількох індексах МПК останні слід вводити з оператором OR.

За відсутності оператора OR будуть знайдені документи, в кожному з яких одночасно вказані всі індекси запиту.

В прикладі ми ввели «A23L*», що відповідає параметрам пошуку у всіх підкласах класу «їжа й харчові продукти; їх обробка, не віднесена до інших класів»

Для отримання справки по параметрам запиту, можна клікнути на кнопку зі знаком „?” біля поля вводу.

Справка з'явиться у новому вікні. Після введення запиту, клікаємо на кнопку «Поиск». Після чого, система вибере з бази даних всі документи, що відповідають вимогам. Результати запиту будуть відкриті у новому вікні по 25 на сторінку. Якщо клікнути по назві, відкриється вікно з бібліографічними даними патенту на винахід чи корисну модель. Для деяких винаходів доступна строка «Документ в форматі PDF». Якщо перейти по посиланню, можна переглянути скановану формулу винаходу даного патенту.

Пошук в базі Євразійської патентної інформаційної системи

В адресну строку інтернет-браузера вводимо <http://www.eapatis.com/>.

Після завантаження відкриється головна сторінка Євразійської патентної інформаційної системи.

Для входу в безкоштовні бази даних патентів на винаходи та корисні моделі треба ввести в графі «Введіть ім'я користувача» та «Пароль» - guest, та клікнути по кнопці «Вхід!»

Для того, щоб пошук включав максимальний об'єм інформації, галочками помічаємо бази «ЕАПВ (1996-2007)» та «ЕАРО-ENG (1996-2007, patents)».

Пошук в базі Євразійської патентної інформаційної системи, як і в базах Роспатенту, виконується по реквізітам, порядок пошуку по яким можна виставити з витікаючого списку.

В базі закладені такі пошукові признаки:

PN - номер патенту, свідоцтва додаткової охорони (11);

AN - код країни (19) і реєстраційний номер заявки (21) або номер пріоритетної заявки (31);

IC – індекс (и) міжнародної патентної класифікації (51)

DD - дата публікації заявки (43), дата публікації патенту (45), дата подачі пріоритетної заявки (32)

NM - ім'я заявника (71), винахідника (72), патентовласника (73)

KW - ключові слова з назви винаходу (54) або реферату (57)

SS - шифр зберігання CD-ROM

CC - країна заявника (71), винахідника (72), патентовласника (73)

WO - номери заявок ВОІС (86. 87) (тільки ЕАПВ)

Як і раніше, пошук виконуємо по індексам МПК, тому зі списку в першій пошуковій графі вибираємо умовну позначку «IC» та формулюємо запит. В даній пошуковій системі запит потрібно заключати в лапки. Розділ, клас та підклас пишуться разом. Якщо запит включає дрібні рубрики, вони відділяються трьома символами: пробіл (1 символ) + рубрика (2 символи) або пробіл (2 символи) + рубрика (1 символ). Наприклад, "G11 C_17/12*" або "E21B__7/28*", де знак «_» відповідає пробілу. В кінці всіх розділів, класів та рубрик ставимо знак заміни

«*», що дозволяє включити в пошук всі підрубрики нижче по ієрархії. В нашому випадку введено запит «A23L*», що відповідає класу «їжа й харчові продукти; їх обробка, не віднесена до інших класів» з врахуванням всіх підкласів.

Після введення запиту, клікаємо кнопку «Искать!». Після пошуку по базам система виведе результати пошуку на екран окремими списками по всіх базах. Для того, що переглянули результати пошуку по конкретній базі, треба клікнути по кнопці «Показать список».

Також тут можна виставити по скільки документів відображати на сторінці. По умовчання, система буде виводити по 10 документів на сторінку. Навігація по сторінкам виконується за допомогою кнопок зліва. Щоб переглянути патент, достатньо клікнути по номеру охоронного документа. Для навчального варіанту звіту про патентні дослідження, дані про патент записуються згідно норм бібліографічного опису, що наведено в додатках. Для деяких документів доступно перегляд формули винаходу та повного опису. Формула винаходу відкриється у новому вікні.

Пошук в базі сайту «Промислова Сибір. Перспективні технології та нові розробки»

Щоб перейти на головну сторінку сайту, треба у вікні браузера ввести <http://www.sibpatent.ru/>. Для переходу до пошуку по індексам МПК, клікаємо по вкладці «Патентный отдел».

Пошук в базі сайту «Промислова Сибір. Перспективні технології та нові розробки» відрізняється від попередніх тим, що тут відсутні запити по конкретним індексам МПК або ключовим словам.

В центрі сторінки одразу наведена ієрархія розділів за МПК.

Обираємо розділ А «Удовлетворение жизненных потребностей человека».

Далі за ієрархією обираємо клас А23 «Пища или пищевые продукты; их обработка, не отнесенная к другим классам».

Таким чином, поступово, переходячи далі за підрозділами по ієрархії МПК, відкриється сторінка з переліком назв патентів даної рубрики.

Кдікнувши по назві патенту можна переглянути його бібліографічні дані та Формулу винаходу.

9.4. Визначення патентоспроможності винаходу

Згідно Закону України «Про охорону прав на винаходи» правова **охорона** дається винаходу (корисній моделі) за умов, якщо:

- не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі
- відповідає умовам патентоспроможності.

Патентоспроможність - це властивість, якої набуває об'єкт господарської діяльності (продукт або спосіб) у разі відповідності умовам надання **правової** охорони винаходу відповідно до закону.

Умови патентоспроможності винаходу:

- 1.новизна
- 2.дослідницький рівень
- 3.промислова придатність

Умови патентоспроможності корисної моделі:

- 1.новизна
- 2.промислова придатність

Винахід (корисна модель) визнається **новим**, якщо він не є частиною **рівня** техніки. Об'єкти, які є частиною рівня техніки, для визначення новизни винаходу повинні враховуватися тільки окремо.

Рівень техніки включає всі відомості, що стали загальновідомими **в світі до дати** подачі заявки або, якщо заявлений пріоритет, до дати її **пріоритету**.

Пріоритет - це першочерговість подачі заявки, і він, як правило, встановлюється по даті подачі до Державного департаменту інтелектуальної власності (ДДІВ України) правильно оформленої заявки.

Якщо заявка на видачу патенту на такий же винахід (корисну модель) **була** подана раніше в патентне відомство однієї з держав - учасників Паризької конвенції по охороні промислової власності, заявник має право скористатися **правом** конвенційного пріоритету. Це означає, що впродовж 12 місяців від дати

подачі заявки заявник може подати заяву в Україні, відзначивши, що має намір скористатися правом конвенційного пріоритету, вказавши дату подачі і реєстраційний номер заявки, а також держава, в якій вона була подана.

Рівень гранично заявленої пропозиції визначається по всіх видах інформації, загальнодоступних в Україні і за її межами, до дати пріоритету винаходу. Це означає, що до дати пріоритету заявки суть цього або тотожного рішення не була розкрита ні в Україні, ні за кордоном для невизначеного кола осіб настільки, що стало можливим його використання, тобто законом встановлюється принцип світової новизни.

Винахід повинен давати нове технічне рішення, не відоме сучасному рівню техніки. Тому не може бути визнана винаходом пропозиція, описана у вітчизняній або зарубіжній літературі, або упроваджена у виробництві в Україні або за її межами.

Не визнається винаходом пропозиція, на яку вже подана заявка або виданий патент. Причому не має значення, де виданий патент - в Україні або за кордоном.

Винахід має *дослідницький рівень*, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто його суть не витікає явно з рівня техніки.

Дослідницьким рівнем проголошуються пропозиції, які істотно покращують умови і безпеку праці, а також саму продукцію, вироблену на основі пропозиції.

Винахід (корисна модель) визнається *промислово придатним*, якщо його може бути використано в промисловості або іншій сфері діяльності.

Існує два аспекти поняття «промислово придатність»:

1. галузь застосування винаходу;
2. технічна можливість використання винаходу.

Іноді приходять пропозиції, які за своїми параметрами відповідають умовам патентоспроможності, але в сучасних умовах не можуть бути використані в суспільному виробництві - немає відповідного устаткування, матеріалів.

Так, винаходом (корисною моделлю) визнається пропозиція, яка може бути використана за умови появи технічних можливостей в майбутньому.

Законом обговорюється така *ознака* винаходу, як можливість відтворення, повторення і тиражування як в даний час, так і в майбутньому. Ще одна необхідна ознака - це позитивний ефект.

Визначення патентоспроможності здійснюється на основі дослідження загальнодоступної патентної та іншої науково-технічної інформації.

Аналіз патентоспроможності проводиться відповідно до *законодавства* України про охорону прав на об'єкти промислової власності. Тобто досліджується новизна, винахідницький рівень і промислова застосовність ОГД.

Порівняльний аналіз світового арсеналу рішень дає змогу спрогнозувати напрями розвитку техніки, а також створити патентоспроможний ОГД, який був би конкурентоспроможним на внутрішньому і зовнішньому ринках.

При цьому критерієм оцінки відібраних для аналізу рішень є *їх техніко-економічні* показники, які визначають не тільки їх технічну досконалість, а й *якість*.

Виявлення аналогів та прототипу заявленого об'єкту винаходу

Стосовно пріоритетних рішень в харчовій промисловості і в ресторанному господарстві ми маємо справу із створенням рецептур і технологій нових продуктів харчування, які мають ознаки, що відрізняють їх від відомих. До цих ознак *належать* багато чинників, серед яких можна виділити наступні:

-підвищення харчової та біологічної цінності продукту порівняно з *відомим* аналогом (підвищення вмісту високоцінного білку із збалансованим *складом* незамінних амінокислот, поліпшення вітамінного та мінерального складу *продукту* - наявність основних вітамінів та макро- і мікроелементів);

-зниження енергетичної цінності або калорійності продукту (зниження *вмісту* жирового компоненту страви без змінення її органолептичних показників, *зниження* цукроємності страви та ін.);

-набуття продуктом функціональних властивостей (здатність виводити важкі метали та радіонукліди з організму, стимулювати зростання корисних біфідобактерій в кишечнику, підвищувати резистентність організму в несприятливих екологічних умовах, зокрема до іонізуючої радіації та ін.);

- набуття продуктом дієтичних та лікувально-профілактичних властивостей (можливість включення в раціони харчування хворих на різноманітні патології - цукровий діабет, гіпертонічну хворобу, атеросклероз, виразку шлунку та ін.);

зниження собівартості продукту за рахунок використання нової нетрадиційної сировини замість звичної високо-кондиційної.

Іноді новий продукт може поєднувати два або більше нових ознак - це надає рецептурі особливу цінність при її патентуванні.

Іноді в харчовій промисловості можливе нове рішення, що стосується виробництва відомого харчового продукту новим способом, який має переваги перед старим, внаслідок чого поліпшується якість продукту, знижується його собівартість і рахунок, наприклад, менших енергетичних витрат. Такі рішення можуть базуватися на деяких змінах в технологічному процесі, у використанні того чи іншого обладнання, в послідовності і тривалості окремих технологічних стадій та ін.

Зустрічаються також рішення, які спрямовані на поліпшення якості окремих сировинних матеріалів завдяки введенню в них функціональних добавок, наприклад, підвищення стійкості деяких матеріалів до окислення за допомогою антиоксидантів.

В зв'язку з цими міркуваннями можливі два основних формулювання об'єкту патентування:

- окрема страва або харчовий продукт;
- спосіб виробництва страви або харчового продукту, або спосіб підвищення якості сировини і матеріалу.

Для вибору об'єкту патентування в даному конкретному випадку треба чітко усвідомити, що заявник бажає закріпити як свою власність нову рецептуру і технологію продукту, або новий спосіб виробництва продукту і згідно з цим вже скласти наступну заявку на винахід.

Один об'єкт винаходу повинен бути рішенням одного завдання і виглядати як окупність частин-ознак, які утворюють одне ціле (тобто, цей об'єкт) з новими

властивостями, що не притаманні окремим його частинам. Невиконання цих умов означає, що в заявці вміщені рішення різних незв'язаних завдань.

З окреслення об'єкту винаходу і починається складання заявки - в першому абзаці заявки треба вказати, до якої галузі належить винахід (наприклад, до харчової промисловості), потім конкретизувати вузьку галузь в харчовій промисловості, до якої належить нова розробка (наприклад, до створення нових дієтичних *продуктів* або продуктів із зниженим вмістом жиру та ін.).

Досить важлива роль відводиться обґрунтуванню необхідності *патентування* обраного об'єкту. Для цього необхідно окреслити та описати місце, яке *займає* продукт в системі ресторанного господарства, відзначити, до якої групи *продуктів* він належить, яку роль виконує цей продукт. Далі треба вказати його *недоліки* і можливі шляхи вдосконалення.

Після встановлення характеру об'єкту заявки на винахід наступною *стадією* є знайдення подібних рішень серед літературних джерел і виявлення серед цих рішень найбільш близького до того, яке буде патентуватися, тобто виявити *аналоги* винаходу.

Аналогами винаходу є технічні рішення того ж завдання - об'єкти *того ж* призначення, які схожі з об'єктом винаходу за технічною суттю та результатом, *що* досягається при його використанні. За цими характеристиками й *проводиться* порівняння заявленого та відомих об'єктів для визначення, чи є відомий *об'єкт* аналогом.

Єдність призначення об'єктів встановлюється з функції, що ними *виконується* з урахуванням галузі використання винаходу - інформація про можливі *галузі* використання заявленого винаходу вміщена в описі до заявки. Найчастіше *назва* об'єкта вміщує відомості про його призначення, наприклад "Десертна *паста*" (харчовий продукт, який використовується в якості десерта або добавки до *десертної* страви). Проте для пошуків об'єктів того ж призначення не треба *обмежуватися* одною назвою об'єкта (наприклад, можна вести пошук не тільки за назвою "Десертна паста", але й за назвами "Паста", "Десерт", "Десертний соус" та ін.).

Слід відзначити, що об'єкти одного призначення можуть розрізнятися за технічною суттю. Тому при виявленні аналогів і об'єктів одного призначення відбирають схожі з заявленим об'єктом за технічною суттю. Кожне технічне рішення задачі - це сукупність найпростіших технічних засобів, що складають частини об'єкта, які характеризуються відповідними ознаками. Технічна суть об'єкта залежить від принципів використання об'єкта винаходу і визначається тією сукупністю ознак, які використовуються для рішення задачі. Наприклад, аналогом десертної пасти може бути десертний соус, які обидва використовуються для виготовлення бутербродів, або для оздоблення інших десертних страв. Проте аналогом десертної пасти не може бути заморожений десерт, який використовується сам по собі.

Під час огляду латентної та технічної літератури треба виявити технічні рішення, які в більшій або меншій мірі схожі з рішенням, що розглядається. Оскільки із знайдених аналогів потім треба знайти прототип шляхом порівняння ознак, доцільно для цього залишати найбільш близькі рішення.

Треба пам'ятати та враховувати при виявленні аналогів схожість результатів, що досягаються при використанні об'єкта. Від наявності цих чи інших ознак залежить результат. При цьому слід враховувати, що позитивний ефект є одним з критеріїв визнання технічного рішення винаходом, а досягнення його є результатом використання винаходу. Цей результат обов'язково повинен бути більш високим порівняно з результатом, який одержується від використання об'єкту-аналога. Наприклад, якщо результатом розробки рецептури десертної пасти стало зниження вмісту жирового компонента до 35%, то результатом використання заявленої десертної пасти повинний бути вміст жирового компоненту, нижчий ніж 35%. Коли паста-аналог відрізнялася багатим вітамінним складом, то заявлена паста повинна вміщувати або більшу концентрацію вітамінів, або додаткові фізіологічне активні сполуки, наприклад, мікроелементи, антиоксиданти та ін. Невірне знайдення аналогів дати призведе до невірного вибору прототипу об'єкту винаходу.

Після відбору аналогів треба ретельно провести порівняльний аналіз їх ознак і ознак заявленого технічного рішення для виявлення прототипу - найбільш близького аналогу за технічною суттю та результату, що досягається. Визначення прототипу з аналогів *проводиться* або *за максимальною* кількістю схожих суттєвих *ознак* заявленого рішення і аналога, або за одним-двома суттєвими ознаками, *що* порівняно з іншими ознаками в більшій мірі впливають на досягнення *позитивного ефекту*, який очікується від використання винаходу.

Для визначення прототипу з виявлених в процесі пошуку *аналогів* за максимальною кількістю схожих ознак в складних випадках рекомендується складання таблиці - в вертикальні стовпчики таблиці треба внести ознаки *заявленого* рішення та кожного з аналогів, в горизонтальних строках таблиці розташовуються подібні (ідентичні або еквівалентні ознаки вказаних об'єктів по відношенню *до* заявленого. Якщо в аналогу відсутня якась ознака, схожа з ознакою *заявленого* об'єкту, то в відповідному стовпчику таблиці ставиться риска. Таблиця дає *наглядну* уяву про схожість або різницю заявленого об'єкту і обраних для порівняння *аналогів* і дозволяє виявити прототип шляхом відрахування схожих ознак.

Даті треба виявити недоліки прототипу та встановити *переваги* запропонованого об'єкту винаходу.

Після визначення прототипу з відібраних в процесі пошуку *аналогів* проводиться порівняльний аналіз сукупності суттєвих ознак прототипу і *заявленого* технічного рішення:

- встановлення відповідності заявленого технічного рішення *критерію* винаходу «новизна»;

- встановлення відповідності заявленого технічного рішення *критерію* «позитивний ефект»;

- наступне встановлення заявленого технічного рішення критерію «суттєві відміни».

При розгляді заявленого винаходу на новизну можуть зустрітися такі випадки:

1. Вся заявлена сукупність суттєвих ознак технічного рішення тотожна сукупності ознак прототипу. В такому випадку рішення не може мати новизни і *не* буде винаходом.

2. Сукупність загальних суттєвих ознак заявленого технічного рішення тотожна ознакам прототипу, а сукупність окремих ознак не має тотожного рішення. В такому випадку ознаки розглядаються як нові і технічне рішення досліджується на відповідність його критерію «позитивний ефект».

3. Частина ознак (загальних або окремих) заявленої сукупності тотожна ознакам прототипу, а інші - нові. Тоді заявлене рішення визнається новим за критеріями «позитивний ефект» та «суттєві відміни».

Позитивний ефект - це новий, більш високий результат, який суспільство одержує від використання винаходу порівняно з тим, який воно одержує від об'єкту-прототипу. Отже, досягнення позитивного ефекту завжди належить до якогось конкретного об'єкта, наприклад, тієї ж десертної пасти. При з'ясуванні позитивного ефекту, що очікується від використання винаходу, приймаються до уваги:

- опис винаходу;
- висновок, який надається заявником або іншою установою, компетентною в галузі.

При розгляді позитивного ефекту, що очікується від використання винаходу, слід мати на увазі, що позитивний ефект може бути висловлений, наприклад, у підвищення харчової та біологічної цінності продукту, зниженні калорійності, зниження собівартості, лікувально-профілактичних властивостях.

Позитивний ефект може бути висловлений також у досягненні відомих показників більш простими засобами.

Позитивний ефект повинен належати до об'єкту винаходу загалом, а не до його частини. Позитивний ефект, що досягається сукупністю суттєвих ознак, може бути поліпшений, підвищений, або доповнений використанням окремих суттєвих ознак.

Розробка формули винаходу

Формула винаходу (корисної моделі) - це стисла словесна характеристика технічної суті винаходу, що містить сукупність його суттєвих ознак, які достатні для досягнення зазначеного заявником технічного результату.

Формула винаходу (корисної моделі) призначена для визначення обсягу правової охорони, яка надається патентом (деклараційним патентом). Формула винаходу (корисної моделі) повинна стисло і ясно відобразити суть винаходу (корисної моделі).

Лише формула набуває правового значення і визначає обсяг правової охорони винаходу, оскільки за нею встановлюється факт використання винаходу.

Формула винаходу (корисної моделі) повинна:

- базуватися на описі і характеризувати винахід (корисну модель) тими самими поняттями, які використовувалися при описі винаходу (корисної моделі);
- стисло і чітко виражати технічну суть винаходу, а саме відобразити *об'єкт* винаходу сукупністю його суттєвих ознак;
- визначати обсяг винаходу, а саме межі прав власника патенту, встановлені нормативними актами;
- служити засобом відрізнення об'єкта винаходу від інших об'єктів.

Ознаки винаходу (корисної моделі) у формулі винаходу (корисної моделі) викладають таким чином, щоб забезпечити можливість їх ідентифікації, *тобто* однозначного розуміння їх змісту фахівцем на основі відомого рівня техніки.

Формула винаходу має велике технічне, інформаційне та правове значення.

Формула винаходу складається з кількох обов'язкових частин:

- назва винаходу;
- обмежуюча частина;
- мета винаходу;
- відрізняюча частина.

Назва винаходу як його суттєва ознака, що включена до формули винаходу, не повинна вміщувати штучних назв, рекламних тверджень, ім'я автора *або* спеціальну назву, запропоновану автором.

При цьому в назву винаходу як ім'я автора, так і спеціальна назва можуть бути включені. Наприклад, якщо винахід названий "Рідка суміш для морозива "Ольвія", то в формулу повинний входити лише вираз " Рідка суміш для морозива".

Якщо винахід може використовуватися в різних галузях і назва відображує таку можливість, то в такій назві припускається уточнення одної з переважних галузей використання винаходу з наведенням слів: "переважно", "здебільшого". Не слід в назві використовувати слова "наприклад", "зокрема", які підкреслюють тільки одну з можливих галузей використання, все це повинно бути наведено в описанні винаходу.

У випадках, коли винахід не має загальних ознак з аналогічними рішеннями тієї ж задачі, окрім ознаки, що відображує одне й те ж призначення, ознаки обмежуючої частини будуть зведені до одної назви винаходу.

Якщо винахід вирішує нову задачу, або не має аналогів, а звідси й прототипу, формула винаходу не розділяється на обмежуючу та відрізняючу частини і після назви винаходу замість слів "що відрізняється" слід писати "що містить в собі", "що характеризується тим-то". Назва винаходу повинна бути точною, короткою та конкретною. Вона повинна відповідати технічній суті винаходу і чітко показувати, до якого роду об'єктів належить винахід.

Крім того, назва винаходу повинна характеризувати його призначення (функцію, що ним виконується) або ж вказувати на належність його до тієї чи іншої галузі техніки. При цьому назва винаходу може бути термінологічною ("Хліб". "Майонез" та ін.) або описуючою ("Спосіб виробництва морозива").

Назва винаходу не повинна вмшувати його відрізняючих ознак. Виняток складає назва винаходу хімічної сполуки, в яку включаються словесні ознаки, що відображують його структуру. Назва винаходу може бути висловлена таким поняттям, яке вже вмщує в себе (один чи кілька) суттєвих ознак. Наприклад, назва "Здобна булочка" припускає обов'язкову наявність такої ознаки в характеристиці складу продукту як борошно. В такому випадкові ця ознака може

не вказуватися в обмежувачій частині формули винаходу після наведення його назви.

Мета винаходу повинна належати до *всього* об'єкта, тобто, до всієї сукупності суттєвих ознак, що характеризують винахід, а не до частини об'єкта.

Складання опису винаходу

Опис винаходу повинен розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно і повно, щоб його міг здійснити фахівець у зазначеній галузі.

Опис винаходу необхідно викладати у зазначеному Правилами порядку.

Опис починається із зазначення індексу рубрики діючої Міжнародної патентної класифікації (МПК), до якої належить винахід (корисна модель) та назви винаходу.

Опис містить такі розділи:

1. галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель);
2. рівень техніки, тобто характеристику аналогів та прототипу, а також критику прототипу;
3. суть винаходу (корисної моделі);
4. перелік фігур креслення, якщо на них є посилання в описі;
5. відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу (корисної моделі).

Назва винаходу (корисної моделі) повинна відповідати суті винаходу (корисної моделі) і характеризувати його (її) призначення.

Назву винаходу (корисної моделі) слід викладати в однині. *Виятки* складають:

- назви, які не вживаються в однині;
  - назви винаходів, що є хімічними сполуками, охопленими загальною структурною формулою.

Назва групи винаходів, що стосуються об'єктів, один з яких призначений для одержання, здійснення або використання іншого, повинна містити повну назву одною винаходу і скорочену - іншою.

Назва групи винаходів, що стосуються об'єктів, один з яких призначений для використання в іншому, повинна містити повні назви винаходів, які входять до групи.

У розділі «галузь техніки, до якої належить винахід» зазначають галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель), а також, за потреби, галузь застосування винаходу (корисної моделі).

У розділі «рівень техніки» наводять дані про відомі заявнику аналоги винаходу (корисної моделі) з виділенням серед них аналоги найбільш близького за сукупністю ознак до винаходу (корисної моделі), тобто прототипу.

Аналог винаходу (корисної моделі) - це засіб того самого призначення, який відомий з джерел, що стали *загальнодоступними* до дати подання заявки в *Україну*, або до дати пріоритету, і характеризуються сукупністю ознак, подібних до сукупності суттєвих ознак винаходу (корисної моделі).

Якщо аналогів декілька, то останнім описують найближчий аналог (прототип). При описі кожною з аналогів наводять:

- бібліографічні дані джерела інформації, де він розкритий: його ознаки, із зазначенням тих з них, що збігаються з суттєвими ознаками винаходу, що заявляється;

- причини, що перешкоджають одержанню очікуваного технічного результату.

Для виявлення та обґрунтування причин, що перешкоджають при використанні найближчого аналога (прототипу) одержанню очікуваного технічного результату, необхідно:

- проаналізувати технічні властивості прототипу, зумовлені сукупністю притаманних йому ознак;

- проаналізувати характер виявлення цих властивостей при використанні прототипу;

- показати їх недостатність для досягнення потрібного технічного результату.

Суть винаходу (корисної моделі) визначається сукупністю суттєвих ознак, достатніх для досягнення технічного результату, який забезпечує винахід (корисна модель).

Ознаки належать до суттєвих, якщо вони впливають на технічний результат, якого можна досягти, тобто перебувають у причинно-наслідковому зв'язку із зазначеним результатом.

У розділі «Суть винаходу» детально розкривають технічну задачу, на вирішення якої спрямовано винахід (корисну модель), що заявляється, і вказують технічний результат, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі)

Технічна задача, як правило, полягає у вдосконаленні об'єкта, характеристики якого відповідають заданим *вимогам*. Цим об'єкти може бути пристрій, спосіб тощо.

Розкриття задачі містить зазначення:

- об'єкта, який підлягає вдосконаленню:
- у загальному вигляді характеристику вдосконалень, що вносяться до об'єкта;
- технічного результату, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі).

У цьому ж розділі зазначають усі суттєві ознаки, що характеризують винахід (корисну модель), з виділенням ознак, відмінних від прототипу, та з поділом останніх на ознаки, достатні у всіх випадках, на які поширюється обсяг правової охорони, і ознаки, що характеризують винахід (корисну модель) лише в окремих випадках, а саме в конкретних формах виконання чи в особливих умовах його використання.

Під технічним результатом, якого можна досягти при здійсненні винаходу (корисної моделі), розуміють виявлення нових властивостей або покращання характеристик відомих властивостей об'єкта винаходу (корисної моделі), що можуть бути одержані при здійсненні винаходу (корисної моделі).

Перелік фігур креслення.

У цьому розділі опису, крім переліку фігур, наводять стислі пояснення того, що зображено на кожній з них. Якщо суть винаходу пояснюють інші ілюстративні матеріали (наприклад, фотографії), то слід дати стисле пояснення їх змісту.

Таблиці нумерують окремо.

Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу. У цьому розділі розкривають можливість одержання зазначеного в розділі «Суть винаходу (корисної моделі)» технічного результату при здійсненні винаходу (корисної моделі).

Можливість здійснення винаходу підтверджують або описом засобу для реалізації суттєвих однак винаходу безпосередньо в матеріалах заявки, або посиланням на відомості про такий засіб чи методи його одержання.

Відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу, що стосується пристрою, повинні містити опис пристрою в статичному стані. Після опису пристрою в статичному стані описують дію пристрою або спосіб його використання.

Відомості, які підтверджують можливість реалізації винаходу, що стосується речовини, повинні містити докази можливості використання її за певним призначенням.

Для винаходу, що стосується нової індивідуальної сполуки з визначеною структурою, наводять визначену відомими методами структурну формулу, фізико-хімічні константи і описують спосіб, яким вона вперше була одержана.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Що є метою патентних досліджень?
2. Які етапи включає порядок проведення патентних досліджень? Які складові регламенту пошуку ви знаєте?
3. Які джерела патентної інформації існують в Україні? Які Інтернет-джерела патентної інформації існують в Україні та світі?
4. Якою повинна бути ретроспектива патентних досліджень?
5. Назвіть умови патентоспроможності винаходу.

6. Назвіть умови патентоспроможності корисної моделі.
7. Охарактеризуйте поняття «новизна».
8. Охарактеризуйте поняття «дослідницький рівень».
- 9 Охарактеризуйте поняття «промислова придатність».
10. Які види патентного пошуку розрізняють залежно від міри використання технічних засобів?
11. Що таке нумераційний та іменний пошук?
12. Що таке формула винаходу? Що містить опис винаходу?
13. Що таке Міжнародна патентна класифікація? Яка структурна будова МПК?
14. У чому полягає основне призначення МПК?